BOGENS VERDEN

Tidsskrift for
Dansk Biblioteksvæsen
Udgivet af Danmarks
Biblioteksforening
Redigeret af
Palle Birkelund og
Mogens Iversen

Landsbiblioteker
og depotbibliotek

Om bogkontoen

Folkebibliotekernes
forhistorie

Den blå betænkning

Bibliotekerne
og ungdommen

Bog- og lønningskonti
1959 — 60

UNIVERSITY OF ...SOTA LIBRARY
RECEIVED
NOV 14 1960

I kommission hos
Nyt Nordisk Forlag · Arnold Busck
København

7 42. årgang
Oktober 1960

Nye bøger fra Gads Forlag

Join-Lambert
JERUSALEM
Kr. 38. - hft. - Rigt ill.

Michael Neiiendam
RØSTEN FRA BJERGENE
Kr. 7.50 hft.

Knud Banning
FORSAMLINGER OG MORMONER
Kr. 18. - hft.

Johs. Sløk
PLATON
Kr. 8. - hft.

Anton Aagaard
RESTITUTIONEN AF FOLKEVISERNE
Kr. 8.50 hft.

Walter Lippmann
FOLKESTYRETS PRIS
Kr. 16. - hft.

Poul Lorenzen og Johs. Larsen
VILDE FUGLE I SAGN OG TRO
Kr. 26. - hft.

Hans Hvass og Mads Stage
DYRENE OG DAGENE — EFTERÅRET
Kr. 12. - hft.

Any Thyregod
ROAR OG HELGE og andre heltesagn
Kr. 4.75 hft.

TORS HAMMER og andre gudesagn
Kr. 4.75 hft.
Begge bind er rigt illustreret

Egon Mathiesen
PAPEGØJEBOGEN
Kr. 6.50 hft.

Siden
bygni
1958,
tilslu
Både
karer
møde
hvor
nerne
der v
densk
nok f
oteke
af op
mere
kolle
sen v
lån a
ved h
midli
biblio
arbej
byrde
ser, a
tekse
lån ka
tralbi
lesma
af æld

Nå
opret
udvid
belig
for en
som
vor b
man
er ikk
kunn
tanke
loven

Landsbiblioteker og depotbibliotek

Af overbibliotekar *Oluf Abitz*, Roskilde

Foredrag holdt på centralbibliotekarmødet i september 1960

Siden jeg i 1958 skrev artiklen om en overbygning på vor biblioteksorganisation (B.V. 1958, s. 241 ff.) har jeg fra mange sider fået tilslutning til de tanker, jeg gav udtryk for. Både biblioteksdirektøren og rigsbibliotekaren omtalte artiklen på det følgende årsmøde og enkeltpersoner har forespurgt, hvordan det gik med realiseringen af planerne. Størst interesse og tilslutning har der vist sig fra Statsbibliotekets og de videnskabelige bibliotekers side, forståeligt nok fordi der med oprettelsen af landsbibliotekerne vil ske en tydeligere afgrænsning af opgaverne, som kan føre til et bedre og mere naturligt samarbejde. Men også fra kolleger fra folkebibliotekerne har interessen været positiv. På mange områder, ved lån af ældre, mindre kurant skønlitteratur, ved hjælp til studiekredsarbejde og ved formidling af udenlandsk litteratur af folkebibliotekskarakter, er et nærmere samarbejde mellem centralbibliotekerne indbyrdes ganske naturligt groet frem, som viser, at vi må arbejde hen på større biblioteksenheder, hvorfra de mere specielle udlån kan formidles, og en række mindre centralbiblioteker ser hen til den dag, hvor fællesmagasiner kan aflaste for opbevaringen af ældre litteratur, som kun bruges af og til.

Når H. O. Lange allerede i 1919 foreslog oprettelsen af særlige landsbiblioteker eller udvidede centraler med en mere videnskabelig karakter, der skulle tjene som rygstød for en større landsdels biblioteker, viste han som med de andre planer, han havde for vor biblioteksorganisation, et fremsyn, som man gang på gang må forbløffes over. Det er ikke besynderligt, at ikke alle i samtiden kunne følge ham. Man optog ganske vist tanken ved forhandlingerne om bibliotekslovent 1920, og drøftelserne i Rigsdagen viste forståelse for denne bibliotekstype, men man udskød afgørelsen herom til senere, fordi de mere nærliggende opgaver trængte sig på. Tiden var endnu ikke moden. Bibliotekskommissionen, hvis betænkning den dag idag er en guldgrube, det er værd at dykke ned i, nævner ganske vist ikke landsbibliotekerne, men foreslår, at ministeriet bør træffe afgørelsen med hensyn til omfanget af den mere specielle litteratur på grundlag af to af Bibliotekstilsynet udfærdigede lister: een gældende for alm. centralbiblioteker og en anden noget videregående for enkelte særlig store centralbiblioteker. Først i de senere år er tanken taget op igen i forbindelse med en rationalisering af biblioteksorganisationen og en styrkelse af samarbejdet mellem de forskellige bibliotekstyper. Det er derfor ikke blot et spørgsmål om folkebibliotekerne alene og dermed om bibliotekslovgivningen, det er også et anliggende, der i høj grad vedrører de videnskabelige og faglige biblioteker.

Nu er forholdet vel nok sådan, at vi herhjemme, takket være landets størrelse og et tidligt påbegyndt samarbejde, har en af de bedst udbyggede biblioteksorganisationer, når man ser på den i sin helhed, men det udelukker naturligvis ikke, at vi i tider, hvor rationalisering og en bedre udbygning af de organisatoriske rammer er en nødvendighed, stadig har for øje at forbedre biblioteksorganisationen, hvor den på visse områder ikke virker helt tilfredsstillende og tidssvarende.

Det er ikke mærkeligt, om vi netop nu tager vore problemer op til kritisk vurdering. Vi kan ikke uden videre berolige os med, at vi ligger forud for de fleste andre lande, og at alt er såre godt. Meget kan blive bedre, og vi kan udmærket godt tage

ved lære af det, der foregår uden om os på biblioteksvæsenets område.

I U.S.A. har det i flere år gæret med planer om snævrere samarbejde. Farmingtonplanen og de store opgaver som på unionsbasis er taget op om bedre organisation af oplandets biblioteksvæsen er udtryk herfor. I England har samarbejdet været genstand for drøftelse siden 20'erne, den ene kommission efter den anden lige til Robertsrapporten fra 1959 har beskæftiget sig med de samme problemer. Regionalplanerne, den faglige specialisering, som inden for regionerne er blevet eller bliver gennemført, hovedstadsområdets stærke samarbejde ved specialisering og fælleskataloger og National Central Library's arbejde for at samordne bestræbelserne vidner om den store betydning, man tillægger en effektiv organisation, hvor enhver enkelt enhed passes ind i helheden.

Efter krigen har især de tyske biblioteker haft problemerne nær ind på livet. De mange krigsskader, som har ramt dette lands biblioteksvæsen særligt føleligt, og delingen af riget i de to forbundsstater, har gjort en snæver organisation og et gnidningsløst samarbejde tvingende nødvendigt. Ikke mindst i de vesttyske videnskabelige biblioteker er der gennem Deutsche Forschungsinstituts koordinerende bestræbelser og de store økonomiske tilskud hertil sket meget store fremskridt. Også folkebibliotekerne, der mange steder har måttet reorganiseres fra grunden af, så godt som overalt efter angelsaksisk-skandinavisk mønster, er med i kapløbet om bedre udnyttelse af bevillingerne ved snævert samarbejde, fælleskataloger og regional specialisering.

I vore nabolande har man efter krigen ligeledes arbejdet for at udbygge biblioteksorganisationen.

Det gælder navnlig Sverige. Her har man som bekendt i en række år haft særlige landsbiblioteker, hvis opgave skulle være at virke som mellemled mellem de videnskabelige biblioteker og folkebibliotekerne. De synes imidlertid ikke helt at have fået den praktiske betydning, man havde tiltænkt dem, måske fordi deres oprindelige bogbestand, der kan føres tilbage til de gamle stiftsbiblioteker, er for speciel, og vel også fordi andre centralbiblioteker, der har haft bedre økonomiske muligheder (Malmø, Göteborg f. eks.), har kunnet opbygge en bogbestand, som i højere grad imødekommer folkebibliotekernes stærkt differentierede lånerskare. Visse planer går ud på at lade disse større centralbiblioteker virke som en slags lånecentraler for større landsdele, Malmø for den sydlige del af Sverige, Stockholm Stadsbibliotek for blandt andet de nordlige len.

Hertil skal nævnes Skandiaplanen, der på rent videnskabelig basis tager sigte på inden for Nordens biblioteker at indføre en specialisering af de snævrere fagområder, hvor enkelte eksemplarer af bøger og tidsskrifter må anses for tilstrækkelige til at dække behovet for hele Skandinavien.

Disse eksempler, som kunne suppleres med flere andre, viser tydeligt, hvordan bestræbelserne overalt tilsigter en bedre udnyttelse af bevillingerne, der med den vældige bog- og tidsskriftsproduktion gør det nødvendigt at undgå overflødige bogkøb, men samtidig at skabe betingelserne for, at det tilstrækkelige antal bøger, også af den løbende, udenlandske produktion, ved en udvidet, interurban lånevirksomhed stilles til befolkningens rådighed.

Vender vi os til vore egne forhold, vil man kunne fremhæve, at vi allerede gennem overcentralen har skabt en lånevirksomhed, der i mange år har virket godt, og at vi har en række centralbiblioteker, hvis bogbestand mange steder stort set har løst opgaven, mens man andre steder har måttet lægge kraftigt beslag på Statsbibliotekets og de videnskabelige bibliotekers bøger, undertiden mere end det måske vil være forsvarligt, når man skal tage hensyn til disse

bibliotekers primære opgaver. Bibliotekernes beretninger fortæller om en støt stigning i lån fra andre biblioteker, og bestillingerne vender ofte tilbage med oplysning om, at de bestilte bøger er reserveret, undertiden er der endda venteliste. De fleste større biblioteker har derfor den praksis, at de selv anskaffer, hvad det vil tage for længe at vente på, en praksis som i og for sig er naturlig, men som ikke altid fremmer et vel tilrettelagt bogkøb. Problemet er mest udpræget, når der er tale om udenlandsk populærvidenskabelig litteratur, et område, det er vanskeligt for overcentralen at følge med i, da man mangler den direkte kontakt med folkebibliotekets lånere og kendskabet til de krav, folkebibliotekerne daglig stilles over for.

Det er forbløffende at iagttage den udvikling, der er sket gennem blot de sidste 20 år på bogvalgets område i et jævnt stort folkebibliotek. Lånernes mere differentierede fordringer har man, så vidt det har været muligt, imødekommet, men samtidig har de økonomisk bedststillede biblioteker ud fra deres erfaringer med gode resultater foretaget indkøb af udenlandsk litteratur, der har fremkaldt et behov hos lånerne, som har stimuleret dem til at stille endnu større krav.

Folkebibliotekernes indkøb af udenlandsk litteratur er naturligvis registreret i oplysningskontorets kartoteker og ligeledes i Overcentralkatalogen, men i de fleste tilfælde vil bibliotekerne lade bestillingerne gå over overcentralen, og dennes bogbestand vil derfor blive udsat for en særlig stor benyttelse, som folkebibliotekerne set under eet burde have ordnet indbyrdes.

Når tanken om oprettelse af særlige landsbiblioteker derfor har fået en aktualitet, er det ud fra ønsket om at rette disse forhold, at aflaste overcentralen, hvor folkebibliotekerne kan være selvforsynende, at skabe fastere, mere økonomiske rammer om indkøb af den mere specielle, udenlandske litteratur, hvor hidtil de enkelte centralbiblioteker har foretaget spredte bogkøb, og ved et fast permanent udvalg, bestående af repræsentanter for de 6 landsbiblioteker og for overcentralen at formidle en indkøbspolitik, der kan gøre samarbejdet mellem folkebibliotekerne og de videnskabelige og faglige biblioteker mere smidigt og afbalanceret.

Vi må se i øjnene, at vi på visse områder lægger for stærkt beslag på de videnskabelige og faglige biblioteker på et tidspunkt, hvor disse kæmper med store vanskeligheder, der kræver samarbejde og specialisering. Også vi må specialisere og samarbejde indbyrdes, før vi stiller vore krav. Nu kunne man tænke sig, at vi som i Sverige fordelte specialområderne til samtlige centralbiblioteker. Erfaringerne fra Sverige har imidlertid, så vidt man kan se udefra, ikke vist sig at svare helt til forventningerne. De mindre centralbiblioteker føler det som en byrde at skulle indkøbe speciallitteratur, som de selv kun har få lånere til, også selv om specialområdernes størrelse naturligvis er afpasset efter de enkelte biblioteker og deres særlige forudsætninger. Trods specialiseringens iværksættelse er ønsket om lånecentraler for større landsdelsområder stadigt aktuelt i svenske bibliotekskredse.

Indkøb af speciallitteratur må, så vidt jeg kan se, henlægges til større biblioteker, der i forvejen har et stort antal benyttere med mangesidige interesser, og som samtidig kan virke som lånecentraler for et større område. En fordeling af 6 landsbiblioteker, eller lånecentraler om man vil, kan gøre folkebibliotekerne selvforsynende inden for visse bestemte områder, som må fastsættes nærmere af udvalget mellem overcentralen og landsbibliotekerne.

En forudsætning for specialiseringen vil være, at der ansættes folk ved landsbibliotekerne med særlig indsigt inden for specialområderne. Dette kan kun større biblio-

teker tillade sig, men til gengæld vil ved disse foranstaltninger specialisternes erfaringer og viden være tilgængelige for samtlige folkebiblioteker.

Der sidder rundt om i landet erfarne folk med en indsigt det var værd at udnytte ved at knytte dem til biblioteker, hvis opgave ikke er begrænset til et snævrere område.

Hermed hører det sammen, at vi idag ikke er særligt godt hjulpet på det bibliografiske område. Bibliotekernes egne bibliografiske hjælpemidler er begrænsede. De videregående bibliografiske undersøgelser kan vi kun i særlige tilfælde få foretaget af Statsbiblioteket og de øvrige folkebiblioteker, og Oplysningskontorets hjælp er væsentligst begrænset til konstatering af, hvorfra enkelte bøger kan fremskaffes. Vi savner i høj grad egentlige, bibliografiske oplysningskontorer. Også disse kræver særlig indsigt, som kun få biblioteker kan stille til rådighed.

Men ligesom de enkelte centralbiblioteker kan gøre en større indsats for, at deres læsesale bliver oplysningscentraler, ikke blot for deres egen by, men også for områdets mindre biblioteker, vil enkelte landsbiblioteker med et vel udbygget, bibliografisk apparat og en fyldig håndbogsamling, ud over hvad et almindeligt centralbibliotek er i stand til at vedligeholde, og med specialister indenfor referencearbejdet kunne yde en værdifuld hjælp til alle biblioteker inden for et større område.

Med specialiseringen, den udvidede bogbestand, den udbyggede referencetjeneste og det bibliografiske oplysningsarbejde, har landsbibliotekerne yderligere den opgave at bevare den litteratur, som bliver udsolgt og efterhånden får mindre aktualitet i det daglige biblioteksarbejde, men som folkebibliotekerne stadig har brug for fra tid til anden. Vi kender sikkert alle den situation i vore biblioteker, hvor vi har valget mellem at kassere en mindre aktuel bog, der ikke længere hører hjemme blandt udlånets bogbestand, og at sætte bogen i magasin, hvor støvet snart vil lægge sig over den. Vi vælger meget ofte den sidste udvej med det resultat, at de fleste bibliotekers magasiner er overfyldte med bøger, der kun sjældent benyttes, og der ofres alt for mange penge på at indbinde tidsskriftsrækker og opbevare bøger, som det bedre kan betale sig at overlade til enkelte større biblioteker at stille til rådighed for et større område.

Der er ofte blevet fremsat forslag om at opbevare skønlitteraturen, hvis aktualitet ikke længere er tilstrækkelig til, at vi kan have den på de åbne hylder, ved at lade de enkelte biblioteker overtage opbevaringsopgaven for en vis del af alfabetet. Rent bortset fra at en sådan foranstaltning vil give de enkelte bibliotekers bogbestand en uharmonisk opbygning, vil det sprede opgaven over for mange hænder. Landsbibliotekerne må som lånecentraler opbygge en bogbestand og bevare den i et sådant omfang, at de både inden for fag- og skønlitteraturen kan være selvforsynende for hele deres område med den egentlige folkebiblioteksslitteratur, den hjemlige såvel som den udenlandske, og hertil vil de øvrige biblioteker i deres område kunne afgive bøger, de ikke længere har brug for i det daglige arbejde.

Landsbibliotekerne vil således komme til også at virke som depotbiblioteker, og en udveksling af dubletter mellem dem indbyrdes vil løbende kunne ske.

Men selvom landsbibliotekerne inden for deres område tilstræber at blive selvforsynende, må Statsbiblioteket stadig bibeholde sin opgave som overcentral for folkebibliotekerne. Pligtafleveringen til Statsbiblioteket vil sikre folkebibliotekerne adgang til den ældre litteratur, som ikke længere findes i folkebibliotekerne, og til de bøger, som selv ikke landsbibliotekerne bør anskaffe på grund af deres specielle karakter, og for den

udenlandske litteraturs vedkommende (navnlig skønlitteraturen) vil overcentralen stadig have betydning for folkebibliotekerne. Overcentralen vil med landsbibliotekernes oprettelse på den ene side blive aflastet for de egentlige folkebibliotekslån, men skal samtidig vedblive med at fungere som mellemleddet mellem folkebiblioteker og videnskabelige og faglige biblioteker, hvor landsbibliotekernes bogbestand ikke længere slår til. Det depotbibliotek, som de videnskabelige biblioteker har efterlyst til at opbevare fagbibliotekernes mindre kurante bogbestand, bør derfor knyttes til Statsbiblioteket, netop fordi samarbejdet mellem fag- og folkebiblioteker formidles herigennem. Med det nye universitetsbiblioteks indvielse i løbet af få år vil Statsbibliotekets gamle bygning blive ledig. Den vil være særdeles anvendelig til indretning af et stort, fælles depotbibliotek for alle bibliotekstyper, og dette vil kunne ske uden større ændringer af bygningsmæssig karakter.

Statsbibliotekets stilling i dansk biblioteksorganisation vil blive af endnu mere central betydning, end den er nu. Foruden at virke som universitetsbibliotek vil dets opgave som overcentral styrkes ved på den ene side at blive aflastet for den egentlige folkebiblioteksopgave, på den anden ved at formidlingen af samarbejdet mellem folkebiblioteker og fagbiblioteker sker gennem det. Derfor bør det også overvejes at overflytte oplysningskontoret til overcentralen, således at fremskaffelsen af bøger kan ske fra eet sted, og ikke som nu over to institutioner, først Statsbiblioteket og siden oplysningskontoret. Hvis man absolut ønsker oplysningskontoret anbragt i hovedstadsområdet, vil en bedre placering end den nuværende være det landsbibliotek, som skal fungere for hovedstadsområdet, antagelig i Gentofte. I alle tilfælde bør det være tilknyttet et bibliotek med nær kontakt med publikumsarbejdet.

For samarbejdet mellem Statsbiblioteket og folkebibliotekerne vil det være af afgørende betydning, at det snævrere udvalg med landsbibliotekerne kan fastlægge rammerne for indkøbene, således at unødvendige bogkøb undgås, samtidig med at der skabes sikkerhed for en mere harmonisk opbygning af landsbibliotekernes indkøb, med en bred orientering over for den udenlandske litteratur, som har interesse for folkebibliotekernes lånere.

Landsbibliotekerne tænkes fordelt over hele landet med 3 i Jylland, 1 på Fyn, 1 for Sjælland samt 1 for hovedstadsområdet. Hver landsdel vil komme til at omfatte nogenlunde samme befolkningsmængde, idet dog hovedstadsområdet vil være særligt stort. Afstanden inden for områderne vil være så små, at en nær kontakt pr. telefon kan etableres med det stedlige landsbibliotek, der igen kan stå i fjernskriverforbindelse med de øvrige landsbiblioteker og overcentralen. Derved sikres en hurtig ekspedition af bestilte bøger, og en udnyttelse af landsbibliotekernes specialområder vil komme alle biblioteker tilgode. Landsbibliotekernes specialister, deres fyldige bibliografiske bogbestand og referencelitteratur vil ligeledes være til støtte for de øvrige biblioteker i området. Der vil naturligvis altid være større biblioteker, som selv ønsker at købe mere speciel litteratur, og dette overlades helt til det enkelte biblioteks afgørelse. Men alene den omstændighed, at man kender landsbibliotekernes indkøbspolitik, vil betyde en tilpasning af bogkøbene, som gør unødvendige anskaffelser overflødige. Landsbibliotekernes depotopgaver vil aflaste de øvrige biblioteker for opbevaringen af den ældre og ukurante del af bogbestanden, og opmagasinering af tidsskriftrækker og de skønlitterære værker, som ikke længere har aktuel interesse, kan ligeledes overlades til landsbibliotekerne.

En realisering af disse planer kan kun ske, hvis både folkebiblioteker og forsk-

ningsbiblioteker går ind for dem. Det er ikke tilstrækkeligt, at biblioteksloven ændres, fordi også de videnskabelige biblioteker er part i sagen.

Så vidt det er mig bekendt, har biblioteksdirektøren i biblioteksrådet allerede fremført ønsket om, at Statsbibliotekets gamle bygning bevares som depotbibliotek. Det haster med en afgørelse, fordi også andre institutioner er interesseret i overtagelsen af bygningen. Det er imidlertid et spørgsmål, om det er rigtigt at løse denne sag isoleret.

Oprettelsen af depotbiblioteket vil berøre alle bibliotekstyper, og tidspunktet må derfor være inde til at tage alle samarbejdsproblemer op til løsning set under en helhedsbetragtning. Man må derfor håbe, at det initiativ, biblioteksdirektøren har taget, kan føre til en tilbundsgående drøftelse i et bredt udvalg med repræsentanter for alle bibliotekstyper, som vil bringe en løsning af alle de problemer, der står i forbindelse med samarbejdet inden for biblioteksarbejdet i sin helhed.

Om bogkontoen

Af bibliotekar *Alex Eisenberg*, København

Nærværende artikel er en sammenfatning af hovedsynspunkter og konklusion i en opgave, stillet af Den nordiske Fortsættelsesskole for Bibliotekarer 1960.

»Hvilke hovedprincipper anvendes der ved budgettering af bogkontoen. Benyttes f.eks. den Krogh-Jensen'ske formel? Følges den økonomiske vejledning? m.m.« Dette spørgsmål rettedes til 100 biblioteker med heltidsbeskæftiget personale (februar 1960), og af de ca. 60 besvarelser, de deltagende biblioteker var så venlige at sende, fremgik, at 14 benyttede Krogh-Jensen, 12 den økonomiske vejledning, 8 en kombination af Krogh-Jensen og den økonomiske vejledning, mens de resterende biblioteker motiverede bogkontoen ud fra andre principper, af hvilke »den sunde fornuft« og »skønnet« var de hyppigst optrædende. Besvarelserne går på tværs af alle bibliotekstyper.

En summarisk analyse af bogbestandens størrelse i sogne-, købstads- og omegnskommuner i forhold til de normer, som er angivet i den økonomiske vejledning, resulterede - selv med en forsigtig beregning - i, at der mangler ca. 2.325.000 bind i disse biblioteker for at opfylde normerne.

Et blik på disse 100 bibliotekers kassationspraksis i året 1958/59 viste desuden, at kassationsfaktoren, d.v.s. bogens gennemsnitlige levetid i folke- og børnebiblioteker (!) lå på 110 udlån pr. bind. Flere biblioteker erklærede, at de holdt igen med kassationer for at få råd til køb af nye bøger.

De hidtidigt rådende teorier for bogkontoens administration skal karakteriseres som kvantitative, d.v.s. man lader slitagen på bogbestanden danne grundlaget for beregningen af bogkontoen, hvadenten den er teoretisk (Krogh-Jensen) eller er resulteret i faktisk kassation (Løfgren). Til den således fundne vedligeholdelsessum - ifølge Krogh-Jensen: Udlånstallets størrelse × bogens gennemsnitspris divideret med bogens levetid; ifølge den økonomiske vejledning: Indbyggertal × gennemsnitligt udlån pr. indbygger × bogens gennemsnitspris divideret med bogens levetid - lægges 50-100 % til nye bøger og udbygning af bogbestanden. Til det sidste skal straks bemærkes, at det er en lang og trang vej at udbygge en bogbestand, så at den kommer til

at opfylde den økonomiske vejlednings normtal. Når man f.eks. i Göteborg opretter en ny filial, søger - og får man - 400.000 svenske kroner. Og så har man lige fra begyndelsen en tilstrækkelig bogbestand. Kritikken mod de nævnte teorier må først og fremmest sættes ind på følgende punkt: Når udlånstallets størrelse eller gennemsnitligt udlån pr. indbygger stagnerer, hvad der netop nu er tilfældet f.eks. på grund af mere faglitterært betonet læsning (altså langsommere cirkulation af bogbestanden) formindskes vedligeholdelsessummen i takt hermed. Dette får straks virkning på posten nye bøger, fordi denne er gjort afhængig af den (reducerede) vedligeholdelsessum, nemlig 50-100% deraf. Denne tendens forstærkes yderligere derved, at en stor del af vedligeholdelsessummen, nemlig ca. 50-70%, anvendes til køb af nye bøger. Hidtil har udlånstallet udvist en stejlt opadgående kurve, således at der blev flere og flere penge til køb af nye bøger, udbygning af bogbestanden, d.v.s. mulighed for i højere og højere grad at kunne præsentere den alsidigt sammensatte og behovsdækkende bogbestand, som bibliotekslovens formålsparagraf forudseer. Men dette er altså ikke længere tilfældet.

I februar 1959 udkom den nye engelske biblioteksbetænkning, Roberts' Report. Med henblik på bogkontoen udtales følgende: Medens forskellige grupper gjorde modstridende opfattelser gældende vedrørende biblioteksnormer og deres indbyrdes forhold til hinanden, konstateredes der almindelig enighed om, at bogkontoen er en primær faktor, mens personaleenheder, udgifter til lokaler m.m. er afhængige af bogkontoen. - Det lyder forsåvidt indlysende, at bøgerne eller muligheden for at opbygge en tilstrækkelig bogbestand lægges til grund for bibliotekets virksomhedsområde, antal personaleenheder, lokaler m.m., men betegner en helt ny indstilling til spørgsmålet om bogkontoen, ganske svarende til McColvins erklæring om, at han længe har hadet ordet bogvalg, og at han tidligere har haft en forkert opfattelse af folkebibliotekets formål, som han nu finder er følgende: At give alle mennesker fuldstændig og fri adgang til alle bøger, med undtagelse af sådanne, som ikke lettere kan skaffes andetsteds og som er dårlige og unyttige. »Vi vælger ikke mere - vi forkaster«.

I Roberts' Report refereres forskellige gruppers udtalelser om bogkontoens størrelse - yderpunkterne er £ 2000 og £ 22.000 årligt. The Library Associations opfattelse betegnes som en mellemvej, og det er hovedsageligt biblioteksforeningens synspunkter, der lægges til grund for betænkningens forslag. — Roberts kommenterede LA's memorandum således på årsmødet: LA finder, at der årligt udkommer ca. 20.000 bøger i England. I 1957 var dette tal i virkeligheden nærmere 21.000 og i 1958 på 22.000 titler. Denne forskydning indebærer en vis vanskelighed, fordi de følgende beregninger præges af en vis usikkerhed. 6000 af 1957's publikationer var optryk eller nyudgaver, altså ialt 15.000 nye titler. Heraf var 4.000 romaner og børnebøger. Af de resterende 11.000 fagbøger skulle et stort bibliotek købe 5.500 titler om året, og ethvert bibliotek med respekt for sig selv mindst 3.000 nye fagbøger årligt. Andre 3.000 skønlitterære bøger og børnebøger skulle lægges hertil. Disse 6.000 titler ville efter LA's udregning koste £ 3.600 (gennemsnitspris 12 sh.). De £ 3.600 forøges med £ 1.400 til indkøb af dubletter og erstatninger, og man når herefter frem til en årlig bogkonto på £ 5.000 (ca. 100.000 kr.). LA konkluderer, at et bibliotek, der ikke magter at rejse det nævnte beløb, heller ikke har nogen selvstændig eksistensberettigelse. En biblioteksenhed med ca. 40.000 indbyggere i virksomhedsområdet må antages at kunne bestride denne udgift på £ 5.000. For at resumere: Bibliotekets

minimumstørrelse gøres afhængig af bibliotekets økonomiske grundlag til at bestride nævnte udgifter til køb af nye bøger. Disse udgifter beregnes ud fra »bogvalgsmæssige« synspunkter, d.v.s. at man køber alt det af den årlige bogproduktion, som er nødvendig til biblioteksbrug. Hertil lægges et beløb til dubletter og erstatninger. Herved opnås, at alle tilbydes en hvilken som helst bog, der svarer til biblioteksformålet, uafhængig af udlånstallets størrelse eller antal kassationer eller de alt for mange små biblioteksenheder, som ikke har økonomisk evne til at magte denne opgave. – Et kvalitativt og umiddelbart tiltalende synspunkt.

Med henblik på bibliotekernes kooperative organisation, hvad der har betydning i denne sammenhæng, udtales følgende: Selv om intet folkebibliotek kan forventes at være fuldstændig selvforsynende, kan samvirke mellem bibliotekerne – i denne forbindelse interurbant udlån – aldrig være nogen erstatning for en fyldestgørende grundbogbestand.

Kan denne fremgangsmåde bringes til anvendelse i Danmark? En gennemgang af Dansk Bogfortegnelse 1955-58 ud fra sådanne kvalitative synspunkter med henblik på større købstadbibliotekers indkøb af nye bøger gav følgende resultat:

		til biblioteksbrug					
år	bogproduktion	faglitteratur	÷ ny udgaver	= fagl. ialt	skønlitteratur	reference	ialt
1955..........	2.624	310	47	357	212	96	665
1956..........	3.029	395	46	441	205	116	762
1957..........	3.062	439	52	491	181	127	799
1958..........	3.267	375	45	420	175	108	703

Den årlige minimumstilvækst af nye bøger, som er valgt ud af bogproduktionen, til brug for større købstadbiblioteker ville herefter blive ialt ca. 750 bøger, heraf 450 bind faglitteratur, 200 bind skønlitteratur og 100 referencebøger. Udgiften ville med en gennemsnitspris på 23 kr. pr. indbunden bog beløbe sig til 17.250 kr. årligt. (Børnebøger er ikke indbefattet). Hertil skulle desuden lægges et beløb til dubletter og erstatninger. Men hvor mange dubletter købes der af hver titel? Fhv. stadsbibliotekar Jens Aarsbo opererede med følgende tal for den stærkt efterspurgte »typiske« biblioteksbog, klassikeren: Skønlitteratur 1 bind pr. 500 lånere; faglitteratur 1 bind pr. 1000 lånere. For at dække alle bogtyper og for at få et fingerpeg om, hvor mange lånere, der er om 1 bind af bibliotekslitteraturen, har jeg i forbindelse med ovennævnte undersøgelse udsendt et spørgeskema til 100 biblioteker (svarprocent over 50). Jeg opstillede 3 grupper med hver to undergrupper for a) skønlitteratur og b) faglitteratur med 25 titler i hver gruppe: I. den lettilgængelige bog, hvor høj værdi og stærk efterspørgsel dækker hinanden (svarende til den type, Aarsbos beregninger baseres på), II. kvalitetsbogen, som ikke er slet så let tilgængelig og efterspurgt, men som ethvert bibliotek af nogenlunde størrelse må tænkes at købe, og III. den vanskeligere tilgængelige, specielle bog, som dog ikke ligger uden for bibliotekernes rækkevidde. Der kan nok rejses indvendinger mod denne stikprøvemetode: Om de pågældende »typer« dækker hele bogbestande, om de valgte bøger repræsenterer disse typer o.s.v. Sidst men ikke mindst er de fundne værdier fremkommet på grundlag af en ofte utilstrækkelig bogbestand. Hvor mange dubletter der købes, afhænger, når det drejer sig om byer, af et mere eller mindre udbygget filialsystem (mange mindre eller færre store filialer alt efter befolkningstæthed og bebyggelse m.m.), og

iøvrigt efter bibliotekets plads i biblioteks-systemet, f.eks. sognebibliotek, central-bibliotek.

Det gennemsnitlige resultat var følgende (romertallene angiver de nævnte bogtyper for henholdsvis skøn- og faglitteratur; tal-lene nedenunder angiver antal lånere pr. 1 bog):

	Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb
3 bibl. 1– 4.000 indb.	387	462	669	879		
15 » 4–10.000 »	473	681	907	1.155		
10 » 10–20.000 »	544	908	1.121	1.873	2.564	3.316
4 » 20–50.000 »	797	1.529	1.152	2.675	3.046	4.512
18 centralbiblioteker	442	895	983	1.812	2.915	4.006
Hovedstaden	545	1.080	1.262	2.449	3.238	6.019

For en ordens skyld skal det understre-ges, at denne skala er uanvendelig til bog-valg. Formålet med undersøgelsen har væ-ret at finde frem til tendensen i det gennem-snitlige dubletkøb og dets økonomiske konsekvenser. Som det vil ses, er antal lå-nere om 1 bog stort set stigende gennem grupperne, hvad man jo i forvejen kunne vente. De for gennemsnittet tilgrundlig-gende tal afviger undertiden betydeligt fra gennemsnit, hvad der hænger sammen med det forskellige antal lånere, og de lokale forhold indbefattet det bibliotekariske skøn. Imidlertid kan man ikke lægge de fundne tal sammen på tværs og tage et gennemsnit af dem, fordi man køber flere dubletter i I. end i II. o.s.v. Man må derfor have nogenlunde klarhed over, hvorledes bogbestanden fordeler sig i de forskellige grupper. Jeg forsøgte at løse dette spørgs-mål ved at gennemgå Fælleskatalogen og »vælge« hver titel ind i de tre opstillede grupper. Der var optaget 3.866 titler ialt, heraf 1.533 skøn- og 2.333 faglitterære tit-ler.

Skønlitteratur:	Ia: ca. 9%	IIa: ca. 63%	IIIa: ca. 28%
Faglitteratur:	Ib: » 7%	IIb: » 69%	IIIb: » 24%

De ca. 650 bøger, som man ifølge gen-nemgangen af den årlige bogproduktion skulle anskaffe, ville herefter fordele sig så-ledes inden for de opstillede grupper:

Skønlitteratur:	Ia: 18 bind	IIa: 126 bind	IIIa: 56 bind
Faglitteratur:	Ib: 32 bind	IIb: 310 bind	IIIb: 108 bind

Af dubletskalaen fremgår, at de 18 først-nævnte biblioteker praktisk talt ingen bø-ger købte i gruppe III. Hvis man nu eksem-pelvis har a) et bibliotek med 1.500 lånere, som antagelig befinder sig i gruppen 4-10.000 indbyggere, betyder det altså, at dette bibliotek kun har økonomisk mulig-hed for at købe inden for gruppe I og II, altså ialt 486 titler. Dette bibliotek vil altså ialt købe ca. 775 bøger, nemlig 486 nye bø-ger + ca. 250 dubletter (ifølge dubletskala) + ca. 40 referencebøger. Et bibliotek b) med 3.000 lånere, som antagelig befinder sig i gruppen 10-20.000 indbyggere, køber bøger inden for alle typer. Dette bibliotek vil købe 650 nye titler + ca. 550 dubletter + 100 referencebøger, ialt ca. 1.300 bind årligt. Og et bibliotek c) med 5.000 lånere, antagelig i gruppen 20-50.000 indbyggere, vil købe 650 nye titler + 850 dubletter + 100 referencebøger. Det skal endnu engang fremhæves, at værdierne i dubletskalaen er fremkommet på grundlag af en gennem-snitlig for lille bogbestand. De årlige til-

væksttal a) 775, b) 1.300 og c) 1.600 for de tre tænkte eksempler kan derfor ikke være normdannende, navnlig ikke i betragtning af, at bibliotek a) kun i meget begrænset omfang køber bøger inden for gruppe III, for slet ikke at tale om de ca. 1.200 biblioteker, der har færre end 4.000 indbyggere i deres virksomhedsområde, og som i hvert fald ikke er i stand til at købe dem. Af dubletskalaen fremgår, at der med bogkontoens nuværende niveau åbenbart skal ca. 3.000 lånere til – svarende til et virksomhedsområde med mellem 10- og 20.000 indbyggere – for at sikre økonomisk mulighed for indkøb af de mere specielle bøger, som jo i virkeligheden ikke er mere aparte, end at de har deres naturlige plads i ethvert folkebibliotek.

En tilstrækkelig bogkonto skal også kunne dække udgifter til bevarelsen af den ældre, stadig aktuelle litteratur, erstatningerne. Disse spiller kun en mindre rolle i et land som f.eks. U.S.A., hvor udbudet af den nye faglitteratur er så stort og alsidigt, at den umiddelbart kan afløse den ældre. Dette er ikke tilfældet i et lille land som Danmark med begrænset bogproduktion, hvor en fagbog om et bestemt emne i længere tid vil være den eneste bog om dette emne og derfor stadig må erstattes. Hvor meget der erstattes afhænger desuden af bibliotekets alder, idet en yngre bogbestand kræver mindre udgifter til vedligeholdelse end en ældre, og endvidere ikke mindst af kassationspolitikken, der, som tidligere nævnt, i flere tilfælde er henholdende for at få råd til køb af nye bøger. I ældre, udbyggede biblioteker vil erstatningerne skønsmæssigt udgøre 30-50% af bogkontoen, mens sammenligningsvis amerikanske standardbudgetter opererer med en procentsats på 5 til 10.

Bogkontoen som helhed er efter den engelske biblioteksbetænknings kvalitative kriterier ikke længere et rent, administrativt, men i højeste grad et organisatorisk anliggende, som i korthed skal behandles til sidst. Forinden må endnu tages et vigtigt forbehold med henblik på denne fremgangsmådes muligheder i Danmark. Den danske bogproduktion er for spinkel til at tilfredsstille bibliotekernes behov. Adskillige emneområder må derfor dækkes med f.eks. nordisk litteratur. Og megen værdifuld og nødvendig skønlitteratur findes kun oversat til norsk og navnlig svensk. De svenske folkebiblioteker har i det hele taget langt større muligheder for at få dækket deres nødvendige bogkøb inden for den hjemlige bogproduktion, idet denne tilbyder ca. 5.000 titler mod Danmarks ca. 3.000. Det er altså her i landet ikke tilstrækkeligt at afsætte et bestemt beløb – svarende til ca. 750 nye titler årligt + et antal dubletter – til denne del af bogkontoen. For at tage et eksempel, som forsåvidt ikke har relation til den bibliotekstype, der tages sigte på her, anskaffer København ca. 2.000 nye titler årligt, hvoraf en stor del består af udenlandsk litteratur.

I en ny »teori« om bogkontoen må interessen samle sig om 3 hovedpunkter: 1) Anskaffelse af den nye litteratur under hensyntagen til den nationale bogproduktion + det gennemsnitlige antal dubletter + køb af udenlandsk litteratur 2) Bevarelse eller erstatning af den stadig aktuelle litteratur og 3) Streng kassation af de uaktuelle, slidte og ubenyttede bøger.

Det vil fremgå af det foregående, at kun et forholdsvist begrænset antal eksisterende biblioteker har et virksomhedsområde, som kan danne det nødvendige økonomiske grundlag for en repræsentativ bogbestand. Jeg vil skønne, at et bibliotek, der tilgodeser 7.500 indbyggere, kan magte denne opgave. Det danske biblioteksvæsen er ganske vist organiseret på en sådan måde – sognebibliotek, centralbibliotek, overcentral, oplysningskontor – at enhver tænkelig bog i praksis er tilgængelig for alle borgere. Men kun en del har mulighed for at

stå ansigt til ansigt med et større udsnit af den aktuelle litteratur.

Erkendelsen af, at langt større virksomhedsområder end de bestående er nødvendige for at danne økonomisk grundlag for en tilstrækkelig bogkonto, er jo ganske analog med den kendsgerning, at kun sådanne større virksomhedsområder kan bære en faguddannet bibliotekar, som kan administrere bogkontoen i kraft af sin bogkundskab og være det naturlige bindeled mellem biblioteket og dets benyttere. Eksemplet fra Niløse-Stenlille har til overmål ført bevis herfor. Følgende to organisatoriske løsninger på bogkontoens og den faguddannede arbejdskrafts problem står til rådighed som efterfølgelsesværdige mønstre: 1) biblioteksforbund, som har hjemmel i den danske bibliotekslov og 2) det store bibliotekssystem med branch og travelling libraries, som det kendes fra England. Det er forunderligt, at f. eks. den første løsning, nemlig biblioteksforbund, kun i så ringe udstrækning er slået igennem. Et tidssvarende biblioteksvæsen er jo ligesom skole-, hospitals-, vejvæsen og en lang række andre institutioner en opgave, som kun kan løses tilfredsstillende, når der findes et tilstrækkeligt økonomisk grundlag herfor: store enheder. Med den voksende bogproduktion og de stadig større krav, samfundet stiller til den enkeltes uddannelse og udvikling er det mere end nogensinde påkrævet at blive fortrolig med en helhedsbetragtning, hvor man opgiver en tvivlsom selvstændighed og til gengæld opnår et effektivt biblioteksvæsen og en levende bogbestand.

LITTERATURHENVISNINGER

Hjelmqvist, Bengt. Bokanslagen ännu en gång. (i: Biblioteksbladet, 1943, s. 353-355).

Hjelmqvist, Bengt. Det levande biblioteket. Lund. 1958.

Hvenegaard Lassen, H. Kritisk revision af aabne hylder. (Om kassation). (i: Bogens Verden, 1943, s. 309-313).

Krogh-Jensen, G. Folkebibliotekernes bogkonto. (:i Bogens Verden, 1942, s. 1-13).

Krogh-Jensen, G. Bogkontoen under debat. (i: Bogens Verden, 1943, s. 73-77).

Krogh-Jensen, G. Administration. (i: Lærebog i biblioteksteknik. 4. udgave. 1959. s. 155-158).

Kunov, N. Udrangering (kassation), erstatningskøb og dublering. (i: Lærebog i biblioteksteknik. 4. udgave. 1959. s. 210-213).

The Library Association. Memorandum of Evidence To Be Laid Before the Committee Appointed by the Minister of Education to Consider the Structure of the Public Library Service in England and Wales...London 1958.

Löfgren, Folke. Om beräkning av folkbibliotekens bokanslag. (i: Biblioteksbladet, 1942, s. 197-203).

Mc Colvin, Lionel R. The Public Library System of Great Britain. London 1942.

Mc Colvin, Lionel R. Nogle administrative synspunkter på bogkøbet. (i: Bogens Verden, 1957, s. 225-30).

Oplandsarbejde. Redigeret af E.Allerslev Jensen. 1956.

Public Library Service. 1-2. Chicago 1956.

Roberts, Sydney. Some Reflections on the Roberts Report. (i: Proceedings of the Annual Conference. London, 1959, s. 30-37).

The Structure of the Public Library Service in England and Wales (The Roberts' Report). London, 1959.

Steenstrup, Birgit. De tyske folkebibliotekers indkøbscentral. (i: Bogens Verden, 1954, s. 308-311).

Aarsbo, Jens. Bogvalg og bogbestand. (i: Lærebog i biblioteksteknik. 2. udgave. 1945, s. 170-198).

ENGLISH SUMMARIES

Alex Eisenberg: Om bogkontoen

Compared to standards the Danish public libraries (excl. county and children's libraries) are short of about 2¼ million books.

The so-called quantitative book budget theories are criticised for basing the calculation of the book budget on the number of loans or on the average number of loans per inhabitant. When these quantitative figures are stagnant the corresponding amount for replacements and especially for new books is automatically reduced, which is a danger to the quality of the book stock. – Is the procedure described in the Roberts' Report applicable in Denmark? Each year about 3000 titles are published in Denmark. Out of this number of books the large provincial libraries will be able to use about 100 reference books and about 650 titles for the lending department. An inquiry form sent to 100 libraries employing full-time personnel (percentage of replies above 50) asking information about duplicate purchases (test method comprising 150 titles divided into three groups according to degree of difficulty) shows that libraries serving between 4000 and 10000 inhabitants are able to buy about 525 of the titles mentioned and that only libraries serving between 10000 and 20000 inhabitants have the financial basis for buying all of these 750 books plus the necessary number of duplicates, whereas about 1200 libraries with less than 4000 inhabitants to serve are prevented from effecting such purchases.

Conclusion: The library units are too small for the necessary amount for a substantial purchase of books to be raised, the purchase in Denmark having to comprise foreign literature as well. The author refers to the possibility of library leagues suggested in the Danish library legislation (where the minimum unit suggested is 7500 inhabitants) as well as to the English county libraries.

Oluf Abitz: Landsbiblioteker og depotbibliotek

In a lecture at the Danish central librarian congress ideas were discussed, which have previously been reflected upon in an article in BOGENS VERDEN, 1958, p. 241.

In the same way as libraries abroad are aiming at closer cooperation and technical specialization it will be necessary for Danish libraries to take certain steps in order to avoid unnecessary purchases and on the other hand make available to the users a sufficient number of books, the current foreign production included.

It will therefore be necessary to establish a purchase policy leading to a more flexible and balanced cooperation between public libraries and research libraries.

On founding six special regional libraries covering the whole country as a sort of lending centres, the public libraries will be self-sufficient in certain fields, which have to be specified in close cooperation with the State Library in Aarhus. Specialists whose knowledge in the bibliographical fields would be useful to all libraries in the region might be attached to the regional libraries. Besides the extented and specialised stock and the enlarged reference service the regional libraries would be commissioned to preserve books of small current interest, in order that other libraries in the region might depend on finding them there. Thus the regional libraries would be a sort of depots, exchange of duplicates also taking place through them. With a wiew to establishing a more intimate cooperation with the research libraries a committee with representatives from the State Library in Aarhus and the regional libraries is suggested. The committee will lay down the general lines of the purchase policy. Thus the State Library will get a more central position in the Danish library system as the intermediary between the two sorts of libraries. Although the public libraries must aim at a certain self-sufficiency in the field of regular public library literature, they will nevertheless depend on the assistance of the State Library and the other research libraries, not only when it is a question of older literature but also in the case of such special literature which the regional libraries cannot reasonably be expected to acquire themselves. The role of the State Library as intermediary will therefore have be strengthened in such a way that the longed for depotlibrary be placed in the former building of the State Library when this library in a few years will be transferred to new premises on the university grounds.

The author therefore suggests that the question of cooperation and specialization within the library system in its entirety be closely investigated in a committee where all types of libraries are represented.

Fredrik Hjelmqvist død

Den 30. juli døde forhenværende stadsbibliotekar i Stockholm, fil. dr. Fredrik Hjelmqvist, 83 år gl. Fredrik Hjelmqvist, der var skåning, var født 9. sept. 1876. Efter sin embedseksamen blev han i 1897 knyttet til universitetsbiblioteket i Lund, hvor han forblev indtil 1912, da han — interesseret i det folkelige biblioteksarbejde og efter en studierejse til U.S.A. — blev første bibliotekskonsulent i ecklesiastikdepartementet (senere i skolöverstyrelsen) indtil 1925. På dette tidspunkt var planlægningen af en ny organisation af Stockholms folkebiblioteker endelig nået så langt, at man kunne forudse åbningen af det nye hovedbibliotek, Stockholm stadsbibliotek (der indviedes i 1928). Det blev da betroet Fredrik Hjelmqvist som stadsbibliotekar at forestå denne nyordning — svarende til nyordningen af Københavns kommunebiblioteker i 1912 — og indretningen af den berømte arkitekt Asplunds mere imposante end just praktiske biblioteksbygning. Ved indvielsen måtte man beundre det vældige arbejde, der her var udført i forbindelse med oprettelsen af et storslået filialsystem for hele bylegemet, et system, der i de kommende år udbyggedes på forbilledlig vis. Det kan i denne forbindelse nævnes, at den danske biblioteksskoles elever ved flere besøg i Stockholm i 30'erne modtog værdifulde impulser ved studiet af denne organisation, der også opviste en fortrinlig ordning af samarbejdet mellem skole og bibliotek.

Efter 16 års ledelse af denne store biblioteksvirksomhed tog Hjelmqvist afsked i 1941.

Med Fredrik Hjelmqvist forsvinder en af hele den nordiske biblioteksverdens betydeligste og mest elskede personer fra pionertiden. Der findes ikke mange nordiske biblioteksledere af det ældre slægtled, der ikke ved besøg i Stockholm stadsbibliotek og måske i særlig grad i Hjelmqvists hyggelige ejendom »Furet« i Mörby har fattet kærlighed til dette fine og elskelige menneske, der besad en enestående orientering indenfor ældre og nyere tids kulturelle liv, hvilket også har givet sig udslag i en omfattende publicistisk virksomhed.

Alle »Furet«s talrige gæster vil sende en hjertelig hilsen og varm tak til Karin Hjelmqvist, der var sin mand en uvurderlig hjælp i ægteskabets mange år og en strålende kammerat for alle hans kolleger, blandt hvilke hun bestandigt færdedes som sin mands trofaste ledsager på biblioteksmøder hjemme og ude, ikke mindst i Danmark, hvortil familien Hjelmqvist — indbefattet Fredrik Hjelmqvists brodersøn, den nuværende førstekonsulent, byrådirektør Bengt Hjelmqvist — altid har haft nære venskabsforbindelser. Fredrik Hjelmqvist var ridder af Dannebrog.

Robert L. Hansen.

Folkebibliotekernes forhistorie

Af statskonsulent, dr. phil. *Roar Skovmand*

Helge Nielsen: *Folkebibliotekernes forgængere*. Oplysning, almue- og borgerbiblioteker fra 1770'erne til 1834. Udg. af Danmarks Biblioteksforening. Dansk Bibliografisk Kontor. Kbh. 1960. 677 s.

Da Danmarks Biblioteksforening stod for at skulle fejre sin 50-årige beståen – mindeåret var 1955 – bad man biblioteksmanden og historikeren *Helge Nielsen* om at skrive en fremstilling af folkebibliotekernes udvikling og indsats i folkeoplysningens tjeneste. Men det var en grundig historiker, man havde henvendt sig til. Han begyndte med forhistorien og fandt så mange kilder til den, først og fremmest i Landhusholdningsselskabets arkiv, at der blev nok til en bog på nærved 700 sider – alene omhandlende forhistorien.

Hvem vil ikke afskrækkes ved synet af en så vældig bog? Selv fagmænd, der går i gang med den, stilles på en hård prøve i starten. Der er for mange enkeltheder, og navnlig i begyndelsen sløres den historiske sammenhæng ved selve fremstillingens iøvrigt systematiske opbygning. Og man kommer til det resultat, at det ikke er nogen videre læselig bog.

Men dette indtryk er ikke blivende. Man opdager snart, at det er en vældig nyttig bog, netop fordi den er så grundig. Forfatteren har faktisk foretaget en kulegravning i dansk folkeoplysnings dybeste lag. Men han har måske nok villet lidt for meget: »At se biblioteket i samfundet, bibliotekshistorien i den sociale og kulturelle historie, at følge tilbud og efterspørgsel og at studere bibliotekets idehistorie i europæisk sammenhæng har her været hovedopgaven«, siger forfatteren i indledningen til sine omhyggelige noter, hvor han bekender sig som elev af Albert Olsen. Ingen kan påstå om Helge Nielsen, at han har haft snævre synsvinkler, – han når kompasset rundt.

»Folkebibliotekernes forgængere« er – bortset fra indledning og afslutning – delt i tre store hovedafsnit. I det første behandles oplysningstiden fra 1770 til 1834. I det andet gøres der udførligt rede for sogne- og almuebibliotekerne i historisk sammenhæng. Det tredie afsnit er viet borgerbibliotekerne, herunder de meget yndede men i virkeligheden dyre lejebiblioteker. Endelig har bogen et apparat på over 100 sider, omfattende fyldige noter og henvisninger samt register. I dette afsnit skjuler sig så væsentlige ting som en topografisk og kronologisk biblioteksoversigt, ordnet efter de nuværende amter (s. 606-07) og en alfabetisk biblioteksfortegnelse. Dette mønstergyldige apparat – hvortil må henregnes den udførlige indholdsfortegnelse foran i bogen – letter anvendelsen af værket som håndbog. Måske havde det været hensigtsmæssigt, om bogen havde været delt i to bind, så man kunne følge noterne under læsningen af bogens kapitler, og det havde ikke gjort skade, om en stor del af det meget tyngende detailstof var blevet udskilt af den egentlige tekst og henvist til apparatafsnittet. Det ville have lettet overblikket og fremhævet hovedlinjerne.

Nu må dog ingen tro, at Helge Nielsen er en kedelig historieskriver. Han er solid og grundig, god til at undersøge, dokumentere og kommentere, men han er også god til at karakterisere og trække linjer op, og så har han sans for muntre,

anekdotiske træk. Lad os som eksempel tage kapitlet s. 328 ff. om stiftere og givere, hvor det hedder: »I selve betegnelsen oplysning ligger noget, der bringes udefra og oppefra. Oprindelig var det et kristeligt udtryk for en kristelig virksomhed, siden stemtes det om og fik et mere verdsligt indhold som hele tidens borgerlige og videnskabelige kultur, der mere og mere beskæftigede sig med denne verdens ting. Men stadig var det præsterne, der var oplysningens bærere over for almuen.« Også lærerne kommer dog efterhånden med i billedet – et strålende eksempel er Anders Søndergaard fra Heltborg i Thy – mens godsejerne i det hele ikke skøttede synderlig om folkeoplysning.

Rørende er de træk, der belyser bøndernes glæde og nytte af bøger, som når fæstebonden Peder Jensen i Saltum omkring år 1800 siger: »Ofte har jeg havft Bøger til Laan af oven anførte Bibliothek og af disses Læsning havt megen Nøtte. Næst Guds Bistand har jeg ved et i bemeldte Bøgger anført Raad reddet fra Døden et af mine Bæster, og fundet og anvendt Raad mod Menneskelige Svagheder med stor Nøtte.« Der er et spring fra denne form for nyttevurdering til den, der blev anlagt af en bonde, der lå på dødslejet med Mads Rostocks postil. Han kunne ikke læse den, men sagde til sin præst, P. D. Faber: »Jeg har hørt det skal være godt at have en gudelig bog hos sig. Der skal være megen kraft i den. Han (præsten) har selv i sin præken sagt, at der i bibelen var megen kraft ... Er ikke evangelisten Mads lige så kraftig som de andre han præker om?«

Det er dog sjældent, at kilderne direkte vidner om almuens indstilling. Vi får mere at vide om oplyserens mening, og det er her karakteristisk, at præsterne nok ønskede bønderne oplyste, men ikke for meget! Udenfor præsternes kreds advarede en foregangsmand som Chr. Olufsen i 1812 mod at vente forbedring gennem skolevæsen og større oplysning: »Man vil nu at bonden skal læse; man giver ham rejsebeskrivelser, romaner, røverhistorier, nød- og hjælpebøger ... og andet sådant ... Jeg ved ikke fra hvilket lands erfaring man har hentet den indbildning, at studerende bønder og skriftklog almue er lykkelige borgere og gode mennesker.« Denne opfattelse var Olufsen vel ene om at hævde, men i Landhusholdningsselskabet, der fodrede sognebibliotekerne med nyttig læsning, ærgrede man sig over, at en husmand i Nors helt oppe i Thy sad oppe om natten til kl. 1-2 for at læse Ingemanns romaner i stedet for at samle kræfter til den næste dags slid. Det var i 1820'erne.

De anførte eksempler må være nok til at give indtryk af, at Helge Nielsens bog ikke er mere kedelig end at man kan gå på jagt og finde herligt bytte. Og han er en god vejleder. I det korte, men væsentlige kapitel »Almuebibliotekets funktion og betydning« hævder han, at bibliotekerne, trods deres beskedne antal, kun henimod 100, har betydet at almuen fik adgang til flere synspunkter og mod til selvhævdelse. Folkebibliotekerne har – siger han – sammen med andre faktorer været med til at skabe de selvkloge og selvbevidste almuemænd, som borgere og embedsmænd satte så lidt pris på! De virkede, på samme måde som senere højskolen, »som en slags kulturelt læ-sted for almuen«.

Udviklingen fra 1770'erne til 1834 kan ikke betegnes som jævnt stigende. Efter oplysningstidens forventningsfulde begyndelser fulgte svækkelse i de fattige år. Først midt i 1830'erne kom en ny opblomstring efter grundlæggelsen af Trykkefrihedsselskabet. Fra dets betænkning 1839 er hentet bogens slutningsord:

»Kunne det lykkes at udbrede disse anstalter over hele landet, ville derved et stort stød være givet til udbredelsen af dannelse iblandt hele folket, og en grundvold være lagt, hvorpå en bedre folkelitteratur kunne udvikle sig, så at det ... med rette fortjener navn af et nationalforetagende.«

Det er dette »nationalforetagendes« genesis, Helge Nielsen har skrevet. Værket må bydes velkomment som et væsentligt bidrag til bedre forståelse af dansk kulturhistories vigtigste tidehverv: Landboreformernes og Oplysningens tidsalder, grundlaget for vort nuværende samfund.

Den blå betænkning

I anledning af udsendelsen af 1. bd. af Undervisningsministeriets Undervisningsvejledning for folkeskolen under den nye skolelov har redaktionen bedt biblioteks-konsulent *Aase Bredsdorff* om at fremdrage nogle af de konsekvenser, den vil kunne få for bibliotekerne. Det drejer sig her ikke alene om de administrative problemer i samarbejdet mellem bibliotek og skole, men i denne artikel først og fremmest om det stof i betænkningen, som alle bibliotekarer har behov for i fremtiden at være fortrolige med.

De ændringer, der foregår i den danske folkeskole i disse år, er af største interesse for de offentlige biblioteker først og fremmest naturligvis på grund af de bestemmelser om skolebiblioteksarbejde, som folkeskolelovens revision har medført. Hvorledes disse bestemmelser tænkes praktiseret, fremgår af Læseplansudvalgets betænkning, Undervisningsvejledning for Folkeskolen, der ikke alene bringer et særligt afsnit om skolebiblioteksarbejde, men som i en række forbindelser igennem hele betænkningen omtaler skolebiblioteksarbejdets betydning og funktioner.

Nærværende omtale af Læseplansudvalgets betænkning skal ikke betragtes som en anmeldelse, og navnlig ikke en anmeldelse af betænkningens pædagogiske muligheder og værdi. Omtalen er tænkt som en orientering for de bibliotekarer og andre interesserede der ikke er lærere, en orientering, der først og fremmest vil fremdrage oplysninger af interesse for bibliotekerne udenfor det særlige afsnit om skolebiblioteksarbejde, som på Danmarks Skolebiblioteksforenings initiativ foreligger i særtryk, og som mange allerede vil have sat sig ind i.

Det er uden videre indlysende, at gennemgribende indre og ydre reformer af landets mest omfattende folkeoplysende institution, folkeskolen, i løbet af kortere eller længere tid vil få konsekvenser i form af nye eller forøgede krav til bibliotekerne. Disse konsekvenser er så meget mere sandsynlige, som Læseplansudvalget under sit arbejde også har »forhandlet med og søgt oplysninger om faglige skoler og om den videregående almene og faglige ungdomsuddannelse, således at en koordinering af undervisningen i folkeskolen og undervisningen i de tilstødende skoleformer er blevet muliggjort«.

Betænkningen foreligger som en 1. del. I 2. del vil man behandle spørgsmål af betydning for læseplanernes praktiske gennemførelse (undervisningsformer-metoder og hjælpemidler), samt spørgsmål, der på anden måde har tilknytning til skolens virksomhed, bl.a. skolen og børnenes fritid. Som man vil se, vil der også her blive behandlet stof af interesse for bibliotekerne.

I forordet gives en instruktiv omtale af udvalgets kommissorium, og af hvorledes betænkningen er disponeret.

I Kap. 1-2 findes bl.a. en klar og nyttig oversigt over folkeskolelovens bestemmelser om skoleplaner, undervisningsplaner og læseplaner samt udvalgets principielle betragtninger desangående. Af disse principielle overvejelser skal flg. om skolebiblioteksarbejde citeres (s. 20):

»Skolebiblioteksarbejde må have en stærkere placering i skolearbejdet. Læseplansudvalget står enigt bag den opfattelse, at de opgaver, der her foreligger, skal løses af pædagoger. Den omstændighed, at der ud over det i folkeskoleloven hjemlede tilskud til indretning af bibliotek og læsestue ydes tilskud til skolebiblioteker i henhold til biblioteksloven, må ikke hindre en sagligt forsvarlig løsning af dette for skolen så vigtige spørgsmål (jf. kapitel 28). Det er af stor betydning for udviklingen af fagenes muligheder, at skolebibliotekerne kan yde skolerne et maksimum af sagkyndig pædagogisk hjælp med hensyn til fremskaffelse af egnet supplerende materiale etc.«

I disse to første kapitler uddybes desuden lovens bestemmelser vedrørende en række forhold, der bør få konsekvenser for bibliotekernes bogkøbspolitik og udlånsvirksomhed, f.eks. flg.:

Der skal fra 6. skoleår undervises i norsk og svensk samt et fremmedsprog, *der* skal undervises i erhvervsorientering fra 7. skoleår, *der* skal i 8. og 9. skoleår være mulighed for en timedeling med valgfri fag, der på et alment grundlag forbereder de unge til en videreuddannelse i erhvervslivet, (en nærmere redegørelse herfor bringes i et selvstændigt kap. 27), *og* i realafdelingen kan der oprettes en matematisk-teknisk linie.

Udlånet af faglig og specielt teknisk litteratur fra folkebiblioteker er i forvejen i stigning, og der kan ikke være tvivl om, at denne udvikling vil intensiveres, hvis flere og flere i folkeskolen modtager en erhvervsbetonet eller speciel matematisk-teknisk undervisning. Det er vist kun de færreste biblioteker, der i øjeblikket er rustede til yderligere krav på dette område.

I kapitlerne 4-22 gennemgås de enkelte fag på normaltimeplanen i de fleste tilfælde efter dispositionen: *Formål*, *Indhold og omfang*, *Metoder og hjælpemidler*. Her påkalder naturligt orienteringsfagene den største interesse, og man finder da også i forbindelse hermed skolebiblioteket omtalt gang på gang. Specielt skal der henvises til kap. 4, hvori faget Dansk behandles. Der er her et særligt afsnit om Skolebiblioteket i danskundervisningen (s. 62).

Håndbiblioteket i faglokalet omtales adskillige gange som en nødvendighed, hvilket kan betragtes som et fingerpeg imod fremtidens udvikling, hvor diskussionen om læsestuernes decentralisering sikkert bliver aktuel, en proces, der rejser både praktiske, økonomiske og administrative problemer.

I afsnittet om skolebiblioteksarbejde (kap. 28) er hovedlinierne for skolebibliotekets funktioner trukket op. Den, der har fulgt udviklingen og diskussionen vedrørende skolebiblioteksarbejde igennem årene, vil ikke heri finde nye synspunkter af principiel karakter, men det nye og betydningsfulde består i, at man nu i en ministeriel vejledning har givet skolebiblioteksarbejdet en fremtrædende plads. At det ikke blot er en platonisk kærlighed, man nærer til dette emne, fremgår bl.a. af, at der nu, (som omtalt s. 366) under statskonsulenten for folkeskolerne og seminarierne er ansat en skolebibliotekskonsulent, hvilket er i høj grad påkrævet, hvis håbet om, at skolebiblioteket skal komme til at indtage en central plads i undervisningen, skal gå i opfyldelse.

Det læses ud af fremstillingen, at man går ud fra, at skolebibliotekerne stadig skal samarbejde med de offentlige biblioteker, således at der kan opnås statstilskud efter biblioteksloven.

I kap. 31 behandles skolernes lærebøger. Det siges bl.a., at »det har vist sig, at kun

de færreste af de lærebøger, der anvendes i den danske folkeskole er skrevet på en sådan måde, at de virkelig kan forstås af børnene.« Meget af den foreliggende supplerende læsning og af den populære faglitteratur, som købes af bibliotekerne, lider af samme skavank. I bibliotekerne og navnlig i børne- og ungdomsbibliotekerne må man med største opmærksomhed følge den sikkert store lærebogsproduktion, der vil fremkomme i kølvandet af de forestående ændringer af undervisningsplanerne. Kendskab til form, indhold og terminologi anvendt i folkeskolens lærebøger er en nødvendig baggrund for et effektivt bogvalg ikke alene til børn men også til unge.

Man søger i disse år overalt i landet, at sætte de rigtige bøger på ungdomshylderne og prøver at finde frem til, hvad de unge ønsker, specielt de unge, der ikke primært er bogligt interesserede, og som derfor svigter bibliotekerne, når de vokser ud af skole- og børnebiblioteket. Det er klart at det er nødvendigt at finde frem til dette behov ved at skaffe sig viden om de unge på det psykologiske plan. Men det er også nødvendigt at skaffe sig en viden, så konkret som muligt, om de unges baggrund rent kundskabsmæssigt og læseteknisk. En af vejene til denne viden går over folkeskolens lærebøger, og for de bibliotekarer, der skal beskæftige sig med børn og unge, er det lige så centralt at være orienteret på dette område, som det er for musikbibliotekarer eller for assistenter i tekniske afdelinger i bibliotekerne, at kende deres speciales terminologi og systematik.

Folkeskolelovens § 15 er affattet således: „I alle klasser bør der lægges mest muligt vægt på selvvirksomhed.« For udvalget, der har udarbejdet undervisningsvejledningen, har denne bestemmelse ganske tydeligt været et væsentligt udgangspunkt, og hvis de intentioner, der her findes, i de kommende år følges op i praksis i folkeskolen, vil det kunne få den største betydning for de offentlige bibliotekers benyttelse.

Betænkningen er skrevet i et behagelig klart og uformelt sprog. De ovenfor fremhævede afsnit er nyttig og tankevækkende læsning.

BIBLIOTEKERNE OG UNGDOMMEN

I samarbejde med Danmarks Biblioteksforenings udvalg »De store årgange og bibliotekerne« ved bibliotekar *Brita Olsson*, København.

Problemet bibliotekerne og de unge tages op af IFLA

Til IFLA-kongressen i Lund - Malmö i år havde den svenske biblioteksdirektør *Bengt Hjelmqvist* på opfordring af folkebibliotekssektionens formand *L. R. McColvin* og i samråd med *Sigurd Möhlenbrock* og *Brita Olsson* udarbejdet et forslag til en resolution vedrørende bibliotekernes betjening af de unge. På grund af visse tekniske vanskeligheder blev resolutionen ikke diskuteret på mødet i sektionen for folkebibliotekerne. Den vil blive forelagt igen på kongressen i Edinburgh næste år, og der er således nu tid til at diskutere den i interesserede kredse, før der tages endelig stilling til den.

FORSLAG TIL FOLKEBIBLIOTEKERNE MED HENSYN TIL ARBEJDE MED UNGE I ALDEREN 13-20 ÅR

1:1 Aldersgruppen 13-20 år stiller bibliotekerne overfor visse sociale og psyko-

logiske problemer. Af den grund har den altid krav på særlig opmærksomhed. Andre grunde er gruppens størrelse og vigtigheden af, at man ikke lader børnene miste forbindelsen med deres bibliotek, når de bliver ældre.

1:2 Unge i denne aldersgruppe kan ikke nøjes med de bøger, der findes i børnebibliotekerne, og samtidig har de visse vanskeligheder ved at finde vej blandt de store mængder af bøger i afdelingerne for voksne. Det er bibliotekets opgave at skabe sådanne veje til litteraturen, at unge - uden at blive frastødt af pågående propaganda - kan finde vej til bøger, som virkelig angår dem.

1:3 Som almindeligt princip bør unge i denne gruppe, så vidt det er muligt, behandles som voksne lånere. Derfor bør de foranstaltninger, bibliotekerne træffer for dem, knyttes til afdelingerne for voksne.

2:1 I betragtning af den voksende modenhed hos vore dages unge synes det tilrådeligt at fastsætte en forholdsvis lav aldersgrænse for adgang til afdelingerne for voksne. I overgangsperioden, som ikke bør være for kort, bør de unge have adgang til at låne i børnebiblioteket såvel som i afdelingerne for voksne.

3:1 I bogvalget for unge bør der vises deres specielle interesser særlig opmærksomhed, men iøvrigt bør der ikke anvendes andre regler end dem, der gælder for bogvalg i almindelighed.

4:1 For at gøre det lettere for de unge at finde vej blandt bøgerne kan biblioteket i en vis del af lokalet samle ikke blot bøger specielt skrevet for unge, men også litteratur for voksne egnet for denne aldersgruppe. Dette gør det nødvendigt for biblioteket at købe dubletter af disse bøger for voksne.

4:2 De biblioteker, som har råd til det, bør koncentrere litteraturen for unge i en ungdomsafdeling, udstyret med bøger, tidsskrifter og om muligt en pladesamling, og med et rimeligt antal siddepladser.

4:3 De biblioteker, som ikke kan oprette en ungdomsafdeling, bør koncentrere litteraturen for unge i et særligt hjørne af udlånslokalet eller på een eller flere særskilte reoler.

5:1 Det er vigtigt, at biblioteket driver en intensiv propaganda blandt de unge i den pågældende alder. Med dette formål bør biblioteket søge kontakt med skoler, andre uddannelsesinstitutioner og ungdomsforeninger og gennem dem eller på anden måde invitere de unge til at besøge biblioteket.

5:2 Indenfor såvel som udenfor sine enemærker bør biblioteket give oplysninger om virksomhedens rækkevidde og midler. I denne forbindelse anbefales det, at biblioteket arrangerer særlige møder, hvor de unge opmuntres til at arbejde aktivt med.

5:3 I selve biblioteket bør der, ved egnede propagandamidler, gøres hvad der er muligt for at drage de unges opmærksomhed ikke blot mod bøger af umiddelbar interesse, men også mod bøger, som giver nye perspektiver og skaber nye interesser.

6:1 Det er vigtigt, at biblioteksbestyrelserne drager omsorg for, at der findes personale i tilstrækkeligt omfang til det særlige arbejde med unge.

6:2 I den almindelige bibliotekaruddannelse bør der tages hensyn til problemerne omkring de unges læsning. Videregående kurser bør arrangeres for bibliotekarer, som specielt beskæftiger sig med de unge.

De unge i de amerikanske biblioteker

Young adult services in the public library. Prepared by the Public Library Association Committee on Standards for Work with Young Adults in Public Libraries. A.L.A. Chicago, 1960.

Som et led i serien Planning for Libraries, som udformede efterkrigstidens krav til biblioteksvæsenets forskellige grene, udgav A.L.A. i 1948 *The public library plans for the teen age*, 86 sider. Krigstidens standards blev allerede i 1956 afløst af *Public library service: A guide to evaluation, with minimum standards*, og som konsekvens heraf følger nu *Young adult services in the public library*, 1960, 50 sider.

En sammenligning mellem disse to bøger giver et godt indtryk af udviklingen indenfor denne gren af det amerikanske biblioteksvæsen, en mulighed for at vurdere, hvad man har kunnet enes om, hvilke eksperimenter og teorier, som har vist sig levedygtige, og hvilke man har forkastet. Den, som vil danne sig et indtryk af amerikansk ungdomsbiblioteksarbejde, kan derfor ikke nøjes med den nyeste bog, og for den, som studerer dette arbejde med henblik på udvikling af et tilsvarende arbejde i sit eget bibliotek, er den ældste bog på visse områder af fuldt så stort værd.

Da *The public library plans for the teen age* udkom 1948, havde man endnu ikke gjort så mange erfaringer, at man turde fremsætte et fuldstændigt, detaljeret standardprogram for ungdomsarbejdet, man nøjedes med et skitseagtigt program og gav derefter ordet til de enkelte ungdomsbibliotekarer, som i signerede artikler fortalte om deres måde at gribe arbejdet an på og deres erfaringer - en meget instruktiv metode for den, som står overfor at skulle vælge sin kurs. Nu blot 12 år senere har man følt tiden moden for generelle retningslinier, hvori man vel sporer indflydelsen fra de enkelte bibliotekarers specielle metoder, men hvor extremerne er udeladt og kun det alment anerkendte er blevet tilbage. Da redaktionskomiteen, som omfatter nogle af de kendteste navne indenfor amerikansk ungdomsbiblioteksarbejde, langtfra er enig om principperne for visse arbejdsområder, f.eks. book-talks, får enkelte af kapitlerne derfor en noget bleg, kompromisagtig karakter.

Fælles for begge bøger er den kraftige understregning af, at de unge hører til i biblioteket for voksne, ikke i børnebiblioteket, og den ligeså stærke fremhævelse af, at betjeningen af de unge læsere er et ansvar, som alle i biblioteket må dele, selv om visse bibliotekarer har det som deres opgave specielt at tage sig af de unge.

Med hensyn til ungdomsbiblioteksarbejdets administrative placering udtrykker man sig i 1960 med langt mindre forsigtighed end i 1948, støttet af *Public library services*...... (1956) tredeling af publikumsarbejdet i »information and advisory service for adults,....... for young adults,..... for children«. I 1948 foreslår man en coordinator af ungdomsarbejdet i de store bibliotekssystemer, men kun som rådgiver overfor filialerne. I 1960 er coordinators beføjelser udvidet til at omfatte indflydelse på bogvalg og personalepolitik i de enkelte filialer, omend i nært samarbejde med den, som koordinerer filialernes administration. Også med hensyn til behovet for specielle ungdomsbibliotekarer i filialerne går man i 1960 langt videre end i 1948 - så snart der i et bibliotek er mindst to bibliotekarer, bør den ene være specialist i ungdomsbiblioteksarbejde.

En bemærkelsesværdig udvikling er det, at mens man i 1948 lagde stor vægt på, at der i større biblioteker var et særskilt *rum* til de unge, fremhæver man i 1960, at der skal være et *sted*, men ikke nødvendigvis et særskilt rum, og man advarer mod at indrette ungdomsbibliotek i en særskilt byg-

ning dels på grund af den kostbare administration et sådant arrangement medfører, dels fordi formålet med at indrette en del af biblioteket specielt for de unge må være at indføre dem i biblioteket for voksne, ikke at fjerne dem fra det.

Vejledningen i bogvalg er væsentlig bedre i 1960. I 1948 nøjedes man med en meget skitseagtig fremstilling af de hensyn, som bør tages, i 1960 giver man en langt mere detaljeret vejledning med hensyn til de problemer, som knytter sig til bogvalget indenfor de forskellige kategorier. Kravene til bogbestandens omfang er efter vore forhold imponerende: i et stort bibliotekssystem bør ungdomsafdelingerne disponere over 2500-3000 titler med en tilvækst på 250 nye titler om året. Mange af de store bibliotekers ungdomsafdelinger har i nogle år arbejdet med en standard for tilvæksten, 20% bøger skrevet for unge - 80% bøger skrevet for voksne. Denne standard autoriseres her.

Bogen slutter med en udførlig litteraturliste over bøger og artikler fra 1950 og frem. Ved hjælp af denne kan man således selv i det omfang, man ønsker det, udvide den »autoriserede« tekst med de personlige erfaringer og meninger, som betyder så meget i bogen fra 1948. Denne litteraturliste supplerer for os litteraturfortegnelsen i *Mary Ørvig*, *Den separata biblioteksservicen.....*, anmeldt i Bogens Verden 1960 side 234, idet Ørvig fortrinsvis nævner værker fra før 1950.

Brita Olsson

Bøger til fritiden

Københavns kommunebiblioteker har udsendt sin ungdomskatalog »Bøger til fritiden, et udvalg af bøger for unge« i 3. udgave. Det er en lille, smuk katalog på 40 sider. Den er beregnet for de unge, der efter at være fyldt 14 år bliver indmeldt i bibliotekernes voksenafdeling. I foromtalen oplyses, at af de bøger, som er med i 2. udgave fra 1956, er ca. halvdelen af faglitteraturen og ca. en trediedel af skønlitteraturen udskiftet med nyere bøger.

Katalogen omfatter ca. 700 titler, der er opstillet efter emner, som må formodes at interessere de unge. Ligesom det er tilfældet med 2. udgaven, følger katalogen kun i nogen grad decimalklassedelingen. Skønlitteraturen er placeret efter emner sammen med faglitteraturen. Der er udmærkede annoteringer til en del af skønlitteraturen, men det kunne ønskes, at man havde gennemført dette i større udstrækning, selv om katalogen så var blevet lidt større. Manglen på annoteringer afhjælpes dog noget af, at skønlitteraturen er emnedelt, et stort plus for katalogen.

Forfatterne står med fornavnet først. Det er egentlig en tiltalende idé; men det kan måske give visse vanskeligheder med at finde frem til forfattere med dobbelt efternavn, når de unge leder efter bøgerne på reolerne. - Det er altid vanskeligt at trække en grænse mellem børne- og ungdomsbøger. En del af de bøger, der er taget med i katalogen, har de unge sikkert læst på børnebiblioteket. De er muligvis taget med for at dække et emne, der ikke findes andre egnede bøger om. - På sidste side er der et udvalg af tidsskrifter for unge.

Det er alt ialt en nyttig katalog i et praktisk format. Den kan anbefales på det varmeste til alle bibliotekstyper, også sognebiblioteker. For hvis man ikke har alle bøgerne og derfor ikke vil sælge katalogen, kan den være til stor hjælp for bibliotekaren til at finde frem til ikke blot faglitteratur, men også skønlitteratur om bestemte emner.

Katalogen fås også gennem Bibliografisk kontor. Pris: 1 stk. 0.85, 10 stk. 7.00 og 25 stk. 15.00 kr.

Helge Stenkilde

STATISTIK OVER BOG-

Biblioteker med
(folke- og

Centralbiblioteker

1959/60

	Indbyggere pr. 1/4 59*)	Bogkonto	Bogkonto pr. indbg.	Lønkonto	Lønkonto pr. indbg.
Ballerup	16.519	78.835	4.77	113.131	6.85
Birkerød	13.272	65.446[1])	4.93	123.543	9.31
Bov	6.256	27.770	4.44	16.762	2.68
Brøndbyerne	16.715	83.089	4.97	105.808	6.33
Brønderslev	9.267	40.844	4.41	43.844	4.73
Dragør	3.648	19.539	5.36	22.690	6.22
Fredericia	29.451	80.606	2.74	140.646	4.78
Frederiksberg	115.298	424.539	3.68	1.167.607	10.13
Frederikshavn	21.673	35.360	1.63	79.937	3.69
Frederikssund (m. Oppe Sundby)	6.998	18.517	2.65	40.202	5.75
Frederiksværk (m. Kregme-Vinderød)	8.344	28.167	3.38	36.752	4.40
Fåborg	4.982	17.409	3.49	31.180	6.26
Gladsaxe	62.013	169.249	2.73	265.455	4.28
Glostrup	19.662	41.539[2])	2.11	97.172	4.94
Grenå	8.800	30.992	3.52	35.806	4.07
Grindsted	7.044	30.781	4.37	24.465	3.47
Hadsten	4.000	10.587	2.65	8.300	2.08
Hadsund	7.218	13.377	1.85	30.333	4.20
Haslev	6.724	51.558	7.67	48.171	7.16
Herlev	19.207	124.079	6.46	162.338	8.45
Herning	23.899	130.770	5.47	171.418	7.17
Hillerød (m. Frederiksborg slotssogn)	17.199	81.470[1])	4.73	181.803	10.57
Hvidovre	36.300	143.183	3.94	316.974	8.73
Hørsholm	11.605	54.453[1])	4.69	123.633	10.65
Kjellerup	2.966	15.542	5.24	9.656	3.26
Korsør	13.812	40.324	2.92	50.624	3.67
København	733.615	1.482.728	2.02	4.335.832	5.91
Lyngby	62.245	380.178	6.11	573.874	9.22
Løgstør	3.385	10.237	3.02	24.713	7.30
Maribo	5.268	26.046	4.94	68.441	12.99
Middelfart	8.729	32.666	3.74	65.338	7.49

OG LØNNINGSKONTI

heltidsbeskæftigede bibliotekarer
børnebiblioteker)

ikke medtaget

1959/60

	Indbyggere pr. 1/4 59*)	Bogkonto	Bogkonto pr. indbg.	Lønkonto	Lønkonto pr. indbg.
Niløse-Stenlille	2.453	10.535	4.29	18.749	7.64
Nyborg	11.569	30.180	2.61	74.502	6.44
Nykøbing Mors	9.307	27.264	2.93	28.714	3.09
Nørresundby (m. Sundby-Hvorup)	21.966	61.165	2.78	96.826	4.41
Odder	6.868	22.709	3.31	44.918	6.54
Ribe	7.727	20.464	2.65	33.562	4.34
Ringkøbing (m. Rindum)	5.721	30.583	5.35	32.416	5.67
Ringsted (m. Benløse og Ringsted landsogn)	12.120	30.057	2.48	66.465	5.48
Rødby (m. Nebbelunde-Sædinge og Ringsebølle)	4.761	12.262	2.58	21.790	4.58
Rødovre	35.300	151.669	4.30	321.742	9.11
Samsø	6.581	12.786	1.94	17.109	2.60
Saxkjøbing (m. Saxkjøbing landsogn)	4.589	11.797	2.57	25.984	5.66
Skagen	9.958	21.340	2.14	24.517	2.46
Skanderborg (m. Skanderup-Stilling)	8.598	20.276	2.36	26.795	3.12
Skjern	5.271	34.939	6.63	44.373	8.42
Stege (m. det øvrige Møn)	9.029	12.560	1.39	47.327	5.24
Store Heddinge	2.113	8.616	4.08	10.468	4.95
Struer	8.133	34.601	4.26	50.122	6.17
Søllerød	24.742	146.190	5.91	320.124	12.94
Tikøb	13.841	65.148	4.71	68.374	4.94
Tårnby	40.066	125.495	3.13	229.291	5.72
Tåstrup	12.086	31.840	2.63	48.964	4.05
Varde	9.483	35.722	3.77	32.612	3.44
Vejen	5.276	13.773	2.61	27.531	5.22
Vejlby-Risskov	10.911	41.375	3.79	36.945	3.39
Viby	14.154	58.003	4.10	86.991	6.15
Vordingborg	11.670	67.894	5.82	145.940	12.51
Værløse	6.750	29.175	4.32	25.371	3.76
Åby	10.506	39.065	3.72	42.090	4.01

*) Registerbefolkning iflg. Kommunal Aarbog.
[1]) ÷ bogkøb til kasernebibliotek.
[2]) ÷ bogkøb til amtssygehus.

M E D D E L E L S E R

DANMARKS BIBLIOTEKSFORENING

Program

for Danmarks Biblioteksforenings årsmøde på »Nyborg Strand«

fredag/lørdag den 21.-22. oktober 1960.

Fredag den 21. oktober

9,00: Mødet åbnes af formanden for Danmarks Biblioteksforening, kammerherre *R. Lassen*.
Biblioteksdirektør *E.Allerslev Jensen* aflægger beretning for folke- og børnebibliotekerne.
Rigsbibliotekar *Palle Birkelund* aflægger beretning for de videnskabelige og faglige biblioteker.
Kammerherre *R. Lassen* aflægger beretning for Danmarks Biblioteksforening.
Diskussion af de aflagte beretninger.
Skoleinspektør *Jørgen Jensen* fremlægger regnskabet 1959/60.

12,30: Frokost på »Nyborg Strand«.

15,00: Gruppemøder.

16,30: Særmøder.

19,00: Middag på »Nyborg Strand«.

Lørdag den 22. oktober

10,30: Redaktør *Peter P. Rohde:* Dansk litteratur i historisk og sociologisk belysning.
Mødet afsluttes.

11,45: Frokost på »Nyborg Strand«.

Gruppemøder

Gruppe A (de større biblioteker) holder møde fredag den 21. oktober kl. 14.30. Dagsorden for generalforsamlingen meddeltes i B.V. 1960, s. 293. Biblioteksdirektør *Erik Allerslev Jensen* taler om Bibliotekernes vilkår under den nye bibliotekslov.

Gruppe B (sognebibliotekerne) afholder generalforsamling fredag den 21. oktober kl. 14.00 med følgende dagsorden: 1. Beretning, 2. Regnskab, 3. Fastsættelse af gruppekontingent, 4. Valg af 5 bestyrelsesmedlemmer, 6. Eventuelt.

Gruppe C (Bibliotekarforeningen for folkebibliotekerne) holder Bibliotekardag lørdag den 22. oktober-søndag den 23. oktober. Program er udsendt med cirkulære nr. 58.

Gruppe E (Bibliotekarsammenslutningen for de videnskabelige og faglige biblioteker) holder møde fredag den 21. oktober kl. 16.30, hvor antikvarboghandler *E. Grønholt Pedersen* taler om Antikvarens fund – bibliotekarens forskning. Lørdag den 22. oktober kl. 14.00 (ikke som tidligere meddelt søndag kl. 10) af-

lægger førstebibliotekar *Rita Ejlersen* og bibliotekar *Knud Erik Svendsen* beretning om rundbordskonferencen i Helsingfors om De officielle publikationer og deres anvendelse i referencetjenesten. *Gruppe F* (Danmarks Sognebibliotekarforening) afholder generalforsamling fredag den 21. oktober kl. 15 (efter Gruppe Bs møde) med følgende dagsorden: 1. Valg af dirigent, 2. Beretning, 3. Regnskab, 4. Fastsættelse af kontingent, 5. Indkomne forslag, 6. Valg, 7. Eventuelt.

Særmøder

Nyt Dansk Litteraturselskab holder medlemsmøde fredag den 21. oktober kl. 16.30 med følgende dagsorden: 1. Beretning og regnskab, 2. Forslag til ændringer af vedtægten, 3. Valg af medlemmer til bestyrelsen, 4. Eventuelt.
Folkebibliotekernes udenlandske Vandrebogsamling holder generalforsamling lørdag den 22. oktober kl. 8.30.
Dansk Bibliografisk Kontor holder møde med interesserede kunder lørdag den 22. oktober kl. 9.00.
»*Danske Musikbibliotekarer*« holder stiftende generalforsamling fredag den 21. oktober kl. 14.30 med følgende dagsorden: 1. Valg af dirigent, 2. Drøftelse af lovudkast, 3. Eventuelt, herunder drøftelse af fremtidige opgaver og arbejdsfelt. (Yderligere orientering og lovudkast s. 356 f.).

Hovedbestyrelsesmøde

Danmarks Biblioteksforening afholdt *hovedbestyrelsesmøde* i København den 31. august 1960.

I mødet behandledes bl.a. flg.:

1) *Udvalget de store årgange og bibliotekerne* havde som afslutning på sit arbejde udarbejdet en beretning, som det besluttedes at lade trykke og udsende til alle folke- og børnebiblioteker. Tillige vedtog man – som indstillet af udvalget – at nedsætte *et permanent ungdomsudvalg* af bibliotekarer, der beskæftiger sig med ungdomsarbejdet.

2) Det vedtoges med støtte fra bl.a. Folkebibliotekernes Rådighedssum at nedsætte et udvalg i anledning af en påtænkt *arbejdsundersøgelse,* bestående af biblioteksdirektør *E. Allerslev Jensen,* folketingsmedlem *R. Lysholt Hansen,* rådmand *Rudolf Jensen,* vicestadsbibliotekar *Frode Jensen* og overbibliotekar *Astrid Hoffmeyer.* Man har tillige anmodet Den Danske Købstadforening om at udpege en rationaliseringsekspert og at støtte undersøgelsen.

3) Efter at man i forsommeren havde anmodet centralbibliotekerne om at indsende oplysninger om *amtstilskudets* størrelse og udtalelse om, hvorvidt det dækkede behovet, var de modtagne oplysninger blevet opstillet skematisk og bearbejdet. Resultatet af de meget forskellige besvarelser diskuteredes, og man vil herefter søge forhandling med Amtsrådsforeningen. Til at deltage heri udpegedes *undertegnede formand, biblioteksdirektøren,* folketingsmand *Lysholt Hansen,* skoleinspektør *Jørgen Jensen* og overbibliotekar *Poul Munch.*

4) Formanden anmodede grupperne om at forhandle indbyrdes om en efterfølger, da han i betragtning af sin alder – og efter nu at have fungeret som formand i 15 år – kunne ønske sig fritaget for formandshvervet. *R. Lassen*

Kontakttjenesten

Plakater.

Det samarbejde med Dansk Bogtjeneste, som kontorchef Anna Grete Schlanbusch efterlyste i artiklen s. 277-82, er indledt. Vor første plakat, *Afrika*, kan blive at se såvel hos boghandlere som i biblioteker, og omvendt vil de af Bogtjenestens plakater, der kan bruges i bibliotekerne, blive tilbudt gennem Kontakttjenesten.

Boglister.

Man undersøger mulighederne for et vist boglistefællesskab med boghandlerne. Men et af de største problemer med boglister i det hele taget er fremskaffelsen af manuskripter.

Kontakttjenesten henstiller til ethvert bibliotek, der laver en bogliste om et alment emne, til ophængning eller mangfoldiggørelse, at det allerede ved redaktionsarbejdets begyndelse sender et brevkort herom til Kontakttjenesten. Der skal komme hurtigt svar.

Ved at overtage enten et oplag af en færdig liste eller manuskriptet til den, kan Kontakttjenesten nyttiggøre eet biblioteks arbejde for alle andre. Som honorar for et manuskript leverer Kontakttjenesten et gratis oplag af den trykte liste, og biblioteket har derved sparet udgifter til både papir og arbejdskraft. Honorar for boglister, udarbejdet som fritidsarbejde, må foreløbig fastsættes i de enkelte tilfælde. Betingelsen for honorering overhovedet er, at listen er annoteret.

Udstillinger.

Som materiale for senere konsulenttjeneste venter Kontakttjenesten at modtage et væld af idéer til – og allerhelst fotografier, evt. skitser af vellykkede plakater og bogudstillinger. Allerhelst naturligvis farvediapositiver!

Danmarks Sognebibliotekarforening

Assens-området: Efter at være blevet udnævnt til viceskoleinspektør har overlærer J. C. Nielsen, Gelsted, bedt om at måtte blive fritaget for tillidsmandshvervet. Bestyrelsen har som tillidsmand i området udpeget lærer og sognebibliotekar *Edv. Høst*, Ejby, der har indvilliget.

Haderslev-området: Lærer og sognebibliotekar Jacob Nissen Gormsen, Rødding, er på grund af flytning fra Rødding fratrådt som tillidsmand. Ny tillidsmand vil snarest blive udpeget.

DANMARKS BIBLIOTEKSSKOLE

Klassifikationskursus

Som led i Danmarks Biblioteksskoles kursusvirksomhed afholdes den *22.-26. november* et kursus i *klassifikation*.

Dette kursus er fortrinsvis beregnet for faguddannede bibliotekarer, især fra de videnskabelige og faglige biblioteker, men også andre, der i biblioteker og arkiver arbejder med ordning og katalogisering efter almene og specielle klassifikationssystemer, vil så vidt pladsen tillader kunne deltage. Et hovedpunkt vil blive præsentation og drøftelse af dens synspunkter

på klassifikationssystemernes opbygning og funktion i den videnskabelige og tekniske kommunikationsproces, som er udviklet i USA og England efter krigen, navnlig indenfor den i 1952 stiftede *Classification Research Group* i London. Gruppens sekretær, Mr. *B. V. Vickery*, kendt også som forfatter af nogle meget vigtige publikationer på området, vil i 5 forelæsninger redegøre for, hvordan systemer af den art, der kaldes »Faceted classification«, opbygges og anvendes. Desuden vil danske eksperter dels indledende gøre rede for udviklingen på området, dels omtale og demonstrere hjemlige systemer. Der sluttes af med en rundbordskonference, hvori Mr. Vickery deltager.

Kursus foregår hovedsagelig i skolens lokaler i Lindevangs Allé 10. Der begyndes *tirsdag den 22. november kl. 10,30 og sluttes af lørdag den 26. november kl. 15,30.*

Kursus er gratis. Personer, der er ansat ved danske, offentlige institutioner uden for hovedstaden vil kunne få fribillet til rejse frem og tilbage samt dagpenge under opholdet.

Ansøgning om deltagelse stiles til rektor og indsendes til Danmarks Biblioteksskole, Lindevangs Allé 10, København F. *inden den 1. november.*

Kursusvirksomheden

Biblioteksskolen har i sommerens løb gennemført to grundkurser for ledere af mindre biblioteker. 27. juni til 9. juli afholdtes kursus i Nykøbing F. med 21 deltagere under ledelse af overbibliotekar *Birger Knudsen,* og 18.-30. juli holdtes et kursus i Århus med lektor *Mogens Iversen* som leder og med 35 deltagere. Tilrettelægningen har som helhed været som tidligere år, og det strenge arbejdstempo har stillet betydelige krav til deltagernes udholdenhed, som imidlertid tilfulde er blevet opfyldt. De implicerede bibliotekers personale, assisteret af enkelte kolleger udefra, har som vanligt varetaget instruktionen.

Kursus i teknisk litteraturtjeneste

Under Nordforsks auspicier (Nordiska Teknisk-Naturvetenskapliga Forskningsdelegationen) arrangeres i tiden 3.-12.november 1960 et kursus i teknisk litteraturtjeneste. Kursuset er en gentagelse af det i marts afholdte kursus i København, med enkelte revisioner af kursusplanen, der omfatter følgende fag, fordelt over 55 undervisningstimer + virksomhedsbesøg: Internationalt og nationalt biblioteks- og dokumentationssamarbejde, informationstjenester i Norden og i udlandet, industriens behov for information, informationstjenestens administration, aktiv og selektiv litteraturtjeneste i firmaer og institutioner, tidsskriftcirkulation, referatvirksomhed, anskaffelse af litteratur, forskningsrapporter, UDK-klassifikation, bibliografiske hjælpemidler (biblioteks-kartoteker og kataloger, bogkataloger og accessionskataloger, referatorganer, håndbøger og bibliografier), litteratur fra østlandene, patentlitteratur, publiceringsvirksomhed, rapportskrivning, manuskriptteknik, bibliografiske opgavers formulering, udnyttelse af leverandørinformation, tekniske hjælpemidler, hulkort, datamaskiner og kodningssystemer.

Antallet af kursusdeltagere er begrænset til 30 elever, og der er adgang for deltagere fra alle 4 nordiske lande. Lærere fra de nordiske lande medvirker. Ansøgere må have akademisk uddannelse (f.eks. civilingeniøreksamen) eller tilsvarende kvalifikationer. Kursusafgiften vil være 375 kr.

Der vil endnu muligvis kunne optages enkelte deltagere uagtet fristens udløb 10. oktober, hvis ansøgning ganske omgående sendes til: Overbibliotekar *Vibeke Ammundsen*, Danmarks Tekniske Bibliotek, Øster Voldgade 10, København K. Det kan dog ikke *garanteres*, at der bliver plads.

På udvalgets vegne
Erwin Engel
formand for
uddannelseskomitéen /
Vibeke Ammundsen
kursusleder

Opmærksomheden henledes iøvrigt på det af det svenske Tekniska Litteratursällskapet arrangerede assistentkursus; dette kursus for industribibliotekarer og andre med erfaring i praktisk biblioteksarbejde optager også enkelte danske elever. Kurset er iøvrigt af samme omfang og indeholder stort set samme emner som kursuset for litteraturingeniører. Det første TLS-kursus i oktober i år er overtegnet, men kursuset vil blive gentaget til februar 1961. Henvendelse om nærmere oplysninger til sekretær Lis Pihl, Danmarks Tekniske Bibliotek.

Sammenslutning af musikbibliotekarer søges oprettet

I tilslutning til de drøftelser, der blev ført ved det afsluttende møde på det kursus for musikbibliotekarer, som Danmarks Biblioteksskole afholdt i foråret, søger man nu at danne en forening af danske musikbibliotekarer. Formålet er at varetage musiksamlingernes interesse i dansk biblioteksvæsen. Man har tænkt sig at åbne adgang for enkeltpersoner, som er medlemmer af Danmarks Biblioteksforening og for biblioteker som har musiksamlinger samt under en eller anden form for andre interesserede. Foreningen tænkes tilknyttet den internationale musikbibliotekarforening AIBM (Association Internationale des Bibliothèques Musicales). Interesserede, der ikke kommer med til årsmødet, kan henvende sig enten til bibliotekar *Erling Winkel*, Statsbiblioteket, eller til bibliotekar *Sven Lunn*, Det kgl. Bibliotek.

På den stiftende generalforsamling, hvorom der til en kreds af formentligt interesserede er udsendt indbydelse, vil blive forelagt følgende:

Lovudkast.

§ 1. Foreningens navn er Foreningen af danske musikbibliotekarer.

§ 2. Formålet er at varetage musiksamlingernes interesse indenfor dansk biblioteksvæsen.

§ 3. Foreningen er tilknyttet AIBM (Association Internationale des Bibliothèques Musicales) og Danmarks Biblioteksforening.

§ 4. Medlemsberettigede er: 1) Enkeltpersoner, der leder eller arbejder i danske musiksamlinger; 2) Biblioteker, der har musiksamlinger; 3) Sammenslutninger eller enkeltpersoner, der har nær tilknytning til biblioteksmæssigt arbejde med musik.

§ 5. Foreningen afholder generalforsamling hvert andet år i forbindelse med Danmarks Biblioteksforenings årsmøde.

§ 6. Generalforsamlingen vælger bestyrelse bestående af en formand, der repræsenterer foreningen overfor AIBM, samt to andre. I bestyrelsen skal der findes repræsentation fra såvel videnskabelige som folkelige biblioteker. Generalforsamlingen kan nedsætte udvalg til løsning af specielle opgaver.

§ 7. Bestyrelsen udgør foreningens forretningsudvalg og ledelse under formandens førerskab.

§ 8. Ekstraordinær generalforsamling kan indkaldes på begæring af mindst 20 procent af medlemmerne. Lovændringer kan foretages med 2/3 stemmeflerhed på en generalforsamling. Foreningen kan opløses med 2/3 stemmeflerhed på generalforsamling.

§ 9. Kontingentet fastsættes af generalsamlingen.

Møde for ledere af national- og universitetsbibliotekerne

Det årlige møde for lederne af de nordiske National- og Universitetsbiblioteker fandt 13.-14. september sted på Bolkesjö ved Kongsberg i Norge. På mødet drøftedes bl.a. den nærmere procedure med hensyn til Skandia-planens iværksættelse samt spørgsmålet om den nye fællesnordiske lov om ophavsret og de biblioteksmæssige problemer, der følger af denne.

Fra dansk side deltog rigsbibliotekar *Palle Birkelund,* overbibliotekar, dr. phil. *J. Prytz Johansen,* overbibliotekar *Ib Magnussen* samt overbibliotekar, dr. phil. *Topsøe Jensen.*

Næste årsmøde vil blive afholdt i Sverige.

Nordisk Fortsættelsesskole i Kungälv

Nedenstående artikel er skrevet af en svensk deltager *Kai Söderhjelm,* og den er gennemset, rettet og kompletteret af et af eleverne valgt redaktionsråd. *Bent Andersen,* der var repræsentant for de danske deltagere, har oversat artiklen.

Den Nordiske Fortsættelsesskole for Bibliotekarer flyttede mellem de nordiske hovedstæder, indtil den i 1958 havnede i Kungälv. I forsommeren 1960 afholdtes der påny et kursus, og dermed kan man vist regne med, at denne uddannelse stort set har fundet sin form og kan fortjene en redegørelse igen. Vi var nemlig alle så godt tilfreds med kurset, og det ville vi have spredt ud over hele Norden, mest for at lokke nye elever til, men også for at chefer og arbejdsgivere skal forstå, hvor veluddannede vi nu er blevet.

Bag skolen står de statslige biblioteksmyndigheder i de nordiske lande, og skoleleder var også denne gang biblioteksdirektør *Erik Allerslev Jensen* med *Sigurd Möhlenbrock* som hjælper og hovedlærerkraft. Skolen afholdtes på Nordiska folkhögskolan i Kungälv, men hverken undervisningslokaler eller indkvarteringsforhold er så ideelle, at man kan gå ud fra, at skolen i al fremtid vil blive anbragt netop der. Det er Göteborgs nærhed (20 km), der er det væsentlige. Göteborg er ikke alene et naturligt nordisk centrum, men der bygges også hvert år nye biblioteker, så man bedre end i nogen lærebog kan studere biblioteksarkitekturens udvikling gennem 100 år, især gennem de sidste 10. Og der findes på alle biblioteker en glædelig lyst til at prøve noget nyt, forenet med et klart blik for at det nye skal være til publikums bedste og økonomisk forsvarligt.

De seks uger, skolen varer i Kungälv, er dog kun en afslutning og sammenfatning. Elevernes arbejde er begyndt næsten to år tidligere – og skoleledelsens foregår sandsynligvis uafbrudt. Af ialt 60 ansøgere optoges denne gang 29 deltagere, og 25 var med til slut (8 fra Danmark, 4 fra Finland, 4 fra Norge, 9 fra Sverige). 20 betragtedes som et mere passende antal, men det er ikke let to år i forvejen at beregne, hvor mange der af forskellige årsager ikke vil kunne deltage i den afsluttende runde. Officielt krævedes der tre års arbejde ved folkebiblioteker efter biblioteksskolen, for at

man skulle kunne deltage, i praksis blev det betydeligt mere. Men man kan roligt anbefale dem, der ikke kom med denne gang, at søge igen. Skolen giver ikke blot et som kvalifikation værdifuldt diplom at vise frem, den giver kundskaber og erfaringer, som hver og en virkelig har nytte af.

Listen over den obligatoriske læsning, man skulle igennem før skolens begyndelse, omfattede 15 værker af meget uensartet tykkelse og nytte, hovedparten på engelsk. De fleste elever læste dem omhyggeligt, lavede optegnelser og indprentede sig facts, men nogen prøve eller overhøring afholdtes naturligvis aldrig. Denne læsning skal bare give den nødvendige baggrund, og man havde måske anvendt tiden bedre ved at læse de 15 bøger mere overfladisk og i stedet stifte bekendtskab med flere.

Vigtigere og betydeligt mere arbejdskrævende er den afhandling alle skal skrive. Her har skolens ledelse en mulighed for at få udført små undersøgelser indenfor alle skolens emner – forhold kan sammenlignes, litteratur ledes frem og sammenfattes, tal kan samles og anvendes. På denne skole var der måske en del elever, der fik emner, som ikke lå for dem, eller hvis nytte de ikke kunne forstå (før de havde gennemgået skolen), og næste gang vil emnevalget sandsynligvis i højere grad ske i samarbejde mellem lærer og elev, ligesom det vil være hensigtsmæssigt, at arbejdet med afhandlingen sker i snævrere kontakt med læreren, end det nu altid har været tilfældet. Denne gang skulle en disposition over opgaven afleveres om efteråret og opgaven være færdig i marts, mens selve skolen begyndte i maj. Fremtidig forlanges opgaverne sandsynligvis afleveret tidligere, der kræves mere tid til eventuelle ændringer og til mangfoldiggørelse, så alle elever vil have været i stand til at læse alle opgaver grundigt før ankomsten til Kungälv.

Det vil måske være hensigtsmæssigt med nogle eksempler på opgaver. Indenfor hovedfaget administration: »Prestationsbudgetering som hjälpmedel i biblioteksadministration« eller kæmpeemnet »Centralbiblioteksverksamhetens organisation och administration. Jämförande utredning med belysning av förhållandena i USA, England och de nordiska länderna.« Indenfor lovgivning og organisation: »Bør folkebiblioteker være obligatoriske?« og »Bibliotekstilsyn og biblioteksinspektion i de nordiske lande.« Indenfor bogvalg: »Kan statistiske og sociologiske undersøgelser benyttes af folkebibliotekerne i deres bogvalgspolitik, og hvordan kombineres disse undersøgelser i praksis med de almindelige former for bogvalg?« Indenfor public relations: »Televisionen och biblioteken«. Indenfor biblioteksbygninger: »På grundlag af fremlagt materiale afgives forslag til udvidelse af en eksisterende biblioteksbygning.«

Nogle af disse opgaver bliver sandsynligvis offentliggjort forskellige steder, således som f. eks. *Jörgen Elgströms* afhandling fra 1958-skolen blev trykt i Biblioteksbladet 1959. (Vi så næsten alle efter der, hvordan en opgave skulle besvares). Men der kan være grund til at gøre opmærksom på, at der af alle opgaver duplikeredes et lille ekstra-oplag, der kan lånes hos Statens Bibliotekstilsyn. I disse eksemplarer findes dog ikke alle de nødvendige rettelser og tillæg, som hver enkelt forfatter senere kom med, og man får heller ikke del i de vigtige diskussioner, som hver opgave affødte.

Naturligvis er opgaverne også af meget forskellig kvalitet, allerede tykkelsen varierede fra 5 sider (bygningsopgave, hvor tegningerne desværre ikke findes til låns) til 100 sider (statistik over de svenske kommunesammenlægninger), og mens nogle klarede sig med rent referat eller redegørelse for deres eget biblioteks organisation, kunne andre fremlægge f. eks. et helt nyt princip for beregning af bogkontoens rette størrelse, frugten af udsendte spørgeskemaer og tusindvis af talopstillinger. (En sammenfatning af denne opgave findes i dette nr. s. 334 ff.).

I Kungälv diskuteredes hver opgave først i en opponentgruppe med fem deltagere, og de diskussioner var måske de livligste og nyttigste. Under den følgende fælles behandling kunne alle og enhver gribe ind og

gjorde det gerne. Når læreren fandt tiden inde, kunne han fuldføre kritikken eller sammenfatte den eller undertiden simpelthen rose opgaven.

I det hele taget var det nok diskussionerne, der gav mest, ikke alene oplysninger om, hvordan en sag ordnedes på andre biblioteker og i andre dele af landet, men også den stadige nyttige opposition mod alle vedtagne anskuelser og kendsgerninger. Enhver forelæsning kunne afbrydes af opponenter, og den afsluttedes altid med diskussion. Kunne faglæreren ikke på anden måde rejse en debat, kom han med et »praktikfall« til gruppevis diskussion, sådan noget som: En besøgende i X-købing bibliotek klager over, at han ... Hvem har handlet forkert. Hvilke forholdsregler må nu træffes?

Det hed sig, at vi alle skulle uddannes til chefer (det sagde man iøvrigt allerede på biblioteksskolen), og hovedvægten kom derfor til at ligge på administration, organisation og arbejdsledelse, sådanne emner som man ikke havde fornøden interesse og forståelse for, da man gennemgik den forudgående uddannelse. I disse emner, såvel som m.h.t. biblioteksbygninger, lå undervisningen på et højt plan, så man kunne gå ud fra at eleverne nu havde den fornødne baggrund. Forelæsningerne i organisation blev undertiden tillige hele små demonstrationer af, hvordan en forelæsning skal organiseres. Det var måske vanskeligere for lærerne i emner som bogvalg og public relations at komme med meget nyt og mere avanceret, udover hvad de selv allerede havde skrevet i den danske Lærebog i biblioteksteknik. Det skadede ikke at repetere og diskutere det med. Desværre må de vordende chefer jo i højere grad sysle med og berede sig på tekniske og administrative problemer end på litterære og kulturelle.

Yderligere kan rapporteres nogle timers forelæsning om videnskabelige biblioteker, en gæsteforelæsning om den svenske rationaliseringsundersøgelse, hvis hele tiden ventede betænkning var skolens oftest nævnte skrift, og endelig studiebesøg i nærliggende biblioteker. Nogle syntes, det blev til for mange besøg, de fleste havde gerne aflagt flere, måske havde sagen kunnet klares med udførlige oplysninger om, hvor det seværdige var og gøre individuelle studier dér.

Diskussionernes nytte er allerede fremhævet, dertil kom naturligvis de mere private samtaler i tilfældige grupper og par, hvor man kunne prale med eller beklage sig over sit eget bibliotek og få ros eller trøst. Man fik nye tanker og ideer, man fik noget at sammenligne med, fik en forestilling om, hvad god biblioteksstandard koster, og hvad den er værd. Man kan for en tid føle sig tryg ved tanken om, at man dog så nogenlunde er fulgt med i, hvad der sker i biblioteksverdenen, ja også i verden udenfor biblioteket, den verden hvor vort arbejde måske når alt kommer til alt ikke er det allervigtigste. Man blev endelig overbevist om, at man må deltage i flere kursus af forskellig art for fra tid til anden igen at få en lige så nyttig opstrammer.

De fleste deltagere havde orlov med løn og fik under en eller anden form hjælp fra deres lands tilsynsmyndighed til kost og logi. Man bør måske gøre opmærksom på, at der herudover bliver udgifter til studierejser, fester m.m. Skolen varede i seks uger, afbrudt af pinse og midsommer, måske lidt for lang tid for biblioteket og familien derhjemme at klare sig alene. Men tilstrækkeligt længe til at man med glæde vendte tilbage, besluttet på at lave sit bibliotek om, ikke til en kopi af Göteborgs eller Københavns, men til noget hyggeligere og mere effektivt end det var før.

ARBEJDSMARKEN

Nyt bibliotek. Egebjerg kommune i Holbækområdet, der var den sidste biblioteksløse kommune i Holbæk amts østre bogsamlingskreds, har nu oprettet et bibliotek, der får til huse i den nye centralskole. Hidtil har man kun haft en privat læsekredsforening. D. 15. september blev det nye bibliotek festligt indviet og forevist. Pastor *Børge Wilsdahl*, selv sognebibliotekar i Rørvig, holdt foredrag om »Bogen som ven og fjende«, og oplandsbibliotekar *Jørgen Bavnhøj* gjorde rede for bibliotekets virke. Man starter med 700 bd. til voksne og 400 bd. til børnene.

Centralbiblioteket for Tuberkulosepatienter omlægger driften. Af årsberetningen for 1959-60 fremgår det, at bestyrelsen for at nedbringe administrationsudgifterne har omlagt driften af biblioteket, således at overbibliotekarstillingen, der blev ledig ved overbibliotekar *Helga Nielsens* ansættelse som bibliotekar ved kolonien Filadelfia, erstattes af en stilling som tilsynsførende bibliotekar. I denne stilling er ansat bibliotekar fru *Marthe Overgaard Gotthardsen.* Udlånet på de københavnske TB-institutioner er efter aftale overtaget af Københavns Kommunebiblioteker. Men det må iøvrigt stærkt understreges, at institutionen stadig har en betydelig virksomhed at varetage som kræver alle interesseredes støtte. Udlånet var således i 1959-60 50.879 bd., heraf 38% faglitteratur. Hertil kommer 601 udsendte grønlandske bøger, der opnåede 2108 udlån.

Fra årsberetningerne. Hillerød og Frederiksborg Slotssogn kan i beretningen for 1959-60 melde om en stigning i virksomheden på 5,8%. Udlånet til voksne er steget 6,8%, til børn med 3,9%. Kommentaren hertil lyder: »Det fald i udlånsvirksomheden, der har været spået og ventet som en følge af fjernsynets udbredelse, har således endnu ikke manifesteret sig. En medvirkende årsag hertil har det måske været, at udlånstiderne udvidedes fra 1. oktober 1959.« En særlig udførlig omtale gives af to litterære studiekredse, der under ledelse af bibliotekarerne *Kaj Andersen* og *Carsten Tofte-Hansen* har været holdt på bibliotekets læsesal. Virkningerne af disse studiekredse, hvor deltagerne var særdeles aktive, kunne spores stærkt i biblioteket.

Fra amtskredsene. Vendsysselkredsen møder for denne vinter med et stort program, publiceret i centralbibliotekets kontaktblad »Nyt og noter«. Der afholdes de ordinære bogorienteringsmøder i december og marts, hvor programredaktør *Jørgen Claudi* gennemgår efterårets nye bøger. I oktober er man indbudt til Folkeuniversitetsforeningens møde med rektor, dr. phil. *Jørgen Andersen* som taler om Nye signaler i litteraturen. Ved generalforsamlingen i november taler bibliotekskonsulent *V. Klingberg-Nielsen* om Perspektiver i sognebiblioteksarbejdet, og i januar taler overbibliotekar *Poul Daugaard* om aktuelle sognebiblioteksproblemer. At man lægger vægt på at få andre end sognebibliotekarerne med, viser meddelelsen om, at kontaktbladet fremtidigt også sendes direkte til biblioteksformændene.

Hvornår får Aabenraa et nyt dansk bibliotek? Dette var overskriften i en opsats i »Heimdal« d. 29. august, hvorover var anbragt et stort foto af den nuværende »gamle villalignende bygning«, som den daværende biblioteksdirektør benævnte den i 1955. På det pågældende års årsmøde opgjordes de danske bibliotekers byggesituation således, at 13 byer i høj grad trængte til nye biblioteker. Og se, hvordan det så virkelig gik. Indvielserne af nye bygninger var som følger: Bov 1959, Brønderslev 1958, Køge 1958, Ribe 1959, Silkeborgs udvidelse 1957, Stege 1959, Holbæk 1960, Hørsholm 1956, Horsens 1960, i Sæby og Frederikshavn er

byggeri vedtaget, og i Viborg er det i gang. Kun Aabenraa mangler af disse 13 byer, kun planer og overvejelser har der været, ingen realiteter. Artiklen slutter med at udtale håbet om, at biblioteksbyggeri må få fortrinsret for den planlagte Nordre Strandvej, også fordi et nyt tysk bibliotek er planlagt i Aabenraa. Man kan kun glæde sig over »Heimdal«s fremdragen af denne sag. Vi har under omtalen af indvielsen af det nye danske centralbibliotek i Sydslesvig, et byggeri der også nævnes i opsatsen, peget på nødvendigheden af »bedre lokaler til de centralbiblioteker i Nordslesvig, der trænger hårdt dertil«.

Frederiksberg Kommunebibliotekers hovedbiblioteksbygning fylder 25 år. D. 1. oktober for 25 år siden blev Frederiksberg Kommunebibliotekers smukke hovedbibliotek taget i brug. Færdes man i bygningen i dag, synes det, som var årene gået sporløst hen over den. Den er mønstergyldigt vedligeholdt, og samtidig er der gennem forskellige ændringer lagt vægt på, at den i sin udformning svarer til tidens krav. Således er belysningen på læsesal og i udlån på udmærket måde moderniseret, og det næste skridt bliver en forsøgsvis ophængning af malerier i udlånssalen. Til jubilæet har man haft den gode idé at lade stadsbibliotekar *J. Lehm Laursen* skrive en fremstilling af bygningens anlæg, funktion og dens mulighed for også i fremtiden at kunne være en effektiv biblioteksbygning. Fremstillingen er ledsaget af en række billedsider fra bygningen i funktion og nogle glimt fra filialerne. I et senere nummer af Bogens Verden vil bibliotekskonsulent *Sven Plovgaard* gøre skriftet til genstand for udførligere omtale. – Jubilæet fejres kun i al stilfærdighed af bestyrelse og personale.

Ungdomslokale i Søllerød Kommunebibliotekers Holtefilial. I Søllerød Kommunebibliotekers Holtefilial har man besluttet at omdanne en tidligere avislæsestue til et ungdomslokale. Ungdomsbibliotekaren fru *Helle Daugbjerg Pedersen* fik for en beskeden særbevilling indrettet et hyggeligt lokale med moderne »flagermusestole«, lave borde, tæppe på gulvet og på hængereoler en velvalgt samling af bøger og tidsskrifter. Der er friske farver overalt, ret en hyggekrog, hvor de unge efter at have vandret langs voksenafdelingens reoler og fundet bøger dér kan trække sig tilbage til nærmere studium af »byttet« – og dur de bøger ikke, så skal der nok være nogle på deres »egne« hylder.

Boguge i Gørlev. Gørlev-Bakkendrup bibliotek, hvis bibliotekar er formanden for Sognebibliotekarforeningen, *Jørgen Hamre*, holder deres egen boguge med store arrangementer. Ved en aften i samarbejde med Idrætsforeningen causerede overlærer *P. W. Degner*, København, om »Ben og bøger«, kendte sportsfolk fortalte oplevelser, alt på baggrund af Ungdommens Bogmarked. Et par aftener efter var det husmødrenes tur med husholdningslærerinde *Karen Sabroe* som foredragsholder om »Husmødre og bøger«.

Dødssyge manuskripter. Bibliotekskonsulent *Aase Bredsdorffs* udtalelser ved uddelingen af Gyldendals børnebogspris til forfatteren *Poul E. Knudsen* for bogen »Væddemålet«, hvor hun bl.a. pegede på, at forlaget kun havde kunnet tænke sig at udgive 6 af de 192 manuskripter – mange af manuskripterne var for at bruge et af børnenes stående udtryk: dødssyge – har foranlediget *Else Sandvad* til en opsats i Information, hvor hun drager sammenligninger med Norge og Sverige. »Man har i hvert fald lov at pege på, at Sverige og Norge, der kan byde på langt flere kvalitetsbøger end vi, som helhed gør anderledes meget ud af deres børnebøger, og det hvad enten det gælder forlagshonorarer, presseomtale eller køb af julegaver til børnebørnene. Vel er det blevet bedre her i landet de sidste år. Men der er langt igen. Og der er i grunden ikke meget at sige til, at størsteparten af de danske børnebogsforfattere har svært ved at tage metieren alvorligt, så længe så få andre gør det. Ja, børnene selvfølgelig. Men hvem spørger dem?«

Skal børnebøgerne være belærende og underholdende? Dette spørgsmål stilles i et interview i Dagens Nyheder til bibliotekskonsulent *Aase Bredsdorff*, der svarer: »De krav stiller vi ikke, selv om jeg godt ved, vi bliver skudt dem i skoene. Men hvad forstår De ved belærende ... det at le og grine ad en bog kan jo godt være belærende. Børn har jo vidt forskelligt temperament. Hvad en synes er spændende og morsomt, finder en anden måske trist og kedeligt. Skal en bog endelig være belærende, så må det gøres på en måde, så den samtidig tilfredsstiller børns fantasi, og fantasi er der mange former for. Den kan også tilfredsstilles gennem mekanik og behøver altså ikke netop at være hekse og trolde. Men iøvrigt må man huske på, at børn ikke er nær så blaserte, som man i dag er tilbøjelige til at tro, ofte er de jo bare ødelagte af de voksne.«

Ungdommens bogmarked på tourné. Ungdommens Bogmarked, den udmærkede propagandaudstilling, går sin sejrsgang over landet. Midt i september var den nået til Nykøbing F., hvor centralbibliotekets formand, folketingsmand *R. Lysholt Hansen* åbnede udstillingen, og bibliotekar *Ellen Marie Lassesen* talte om Ungdom og bøger. Hun mindede i sit foredrag om, at mens en undersøgelse har vist, at læsning såvel hos drenge som hos piger er fritidsinteresse nr. 2, lige efter sport og håndarbejde, så kommer kun en trediedel af de unge på bibliotekerne. Det bliver bibliotekernes opgave at finde frem til den bogbestand, der interesserer de unge, ikke blot de bøger, bibliotekarerne synes, de bør læse. — Udstillingen fortsatte i begyndelsen af oktober til Århus, hvor den præsenteredes på amtskredsens generalforsamling af bibliotekar *Ole Hovman*, Dansk Bibliografisk Kontor, der talte om Ungdom, bøger og bibliotek.

Bedre sendetid for »Bibliotekaren giver tips«. I september måned kunne vi med tilfredshed notere, at Danmarks Radio havde flyttet udsendelsesrækken »Bibliotekaren giver tips« til lørdag 18.20. Det er ganske givet en gunstigere placering end den årlige søndag morgen, den længe har været henvist til.

Kontakt med studiekredse. Frederiksberg Kommunebiblioteker har ved studiekredssæsonens begyndelse tilsendt studiekredsledere indenfor bl.a. Folkeligt Oplysningsforbund og indenfor kommunens fortsættelseskursus en skrivelse, hvori man tilbyder udarbejdelse af litteraturliste til de emner der behandles.

Det Kgl. Biblioteks udstillinger. Den årligt gentagne sommerudstilling af et udvalg af bibliotekets sjældenheder afløstes 24. september af en J. L. Heiberg-mindeudstilling i anledning af 100-året for digterens død. Den omfattede førsteudgaver, manuskripter og illustrerede udgaver af Heibergs værker, scenebilleder og rolleportrætter fra opførelser af hans skuespil samt nogle meget sjældne kostumebilleder.

Fra Pressemuseets indvielse. Ved indvielsen af Dansk Pressemuseum og Arkiv i Århus overrakte overbibliotekar *Ib Magnussen* som gave fra Statsbiblioteket et eksemplar af »Kiøbenhavns kgl. privilegerede Adresse-Contoirs juridiske, medicinske og oeconomiske Tidender« (1767) til museumslederen, arkivar *Niels Thomsen*. I museets bestyrelse er indvalgt fhv. overbibliotekar *Em. Sejr*.

Norsk kommunal bogbilsordning. Fra Laksevåg i Vestnorge berettes om en interessant kommunal indsats for at dække et yderdistrikt i kommunen, Loddefjord, hvor man hidtil kun har haft en lille folkebogsamling på 2000 bd. og en kvartalsvis betjening med bogkasser. Kommunen besluttede da, at en tidligere kommunal rutebil skulle omdannes til bogbil, drevet af Laksevåg bibliotek, der har faguddannet bibliotekar. Bilen kan rumme 1500 bd., og den har nu kørt i halvandet år med stor sukces. Der er 16 stoppesteder i området, og hvert sted besøges en gang om ugen mellem 16.30 og 19.30. Opholdet varer fra tre

kvarter til 1 time og 40 minutter. Erfaringerne har vist, at der er behov for at skifte mellem formiddagsbesøg og eftermiddagsbesøg, og det er i gang nu dette efterår. Bilen blev indrettet for 14.500 kr. Den årlige udgift er budgetteret til ca. 30.000 kr., hvoraf 12.665 kr. går til bøger, 11.437 kr. til løn. Selve bilens drift er kalkuleret til 3.500 kr. Den lokale presse har i stort opsatte artikler givet udtryk for befolkningens tilfredshed med denne service.

Nyt filialbibliotek i Göteborg. Et halvt år efter indvielsen af Kortedalafilialen (beskrevet BV 1960, 534f) kunne den 16. filial indvies i kvarteret Gamlastaden, der ikke ligger i byens centrum, men i den nordlige del af byområdet på vej til Kortedala. Kvarteret har hidtil måttet nøjes med bogbusservice, nu står 20.000 bd. til rådighed i smukke lyse lokaler, der på 380 m² har udlån både til voksne og børn. Også her spiller grammofonpladerne en rolle. På lokalernes langvæg er opstillet lænestole, og ved siden af disse er der stik til høretelefoner, der udleveres ved skranken. Der er 400 plader at vælge imellem, og det nye er altså, at det er et åbent system for aflytning, ikke nogen speciel afdeling. Man sidder blot ude i det store udlånslokale mellem bøgerne og lytter til sin plade. Ak, hvor er vi dog langt bagefter nu.

Belgisk bibliotekardelegation på besøg i Danmark. I midten af september var en af den belgiske regering udpeget delegation af biblioteksinspektører og bibliotekschefer under ledelse af det belgiske undervisningsministeriums direktør for folkeoplysning og biblioteksvæsen, mr. *G. Lhereux*, på en studierejse i Danmark, arrangeret af Det danske Selskab. Man besøgte København, tog et smut til Malmø, og fortsatte til Århus, Vejle, Svendborg og Odense.

Russisk akademikerdelegation besøger danske biblioteker. 15 russiske akademikere besøgte i slutningen af september Danmark, hvor de aflagde besøg på forskellige biblioteker og på Danmarks Biblioteksskole. Her holdt direktøren for Sovjetunionens statsbibliotek for udenlandsk litteratur *Margarita Rudomino* en gæsteforelæsning på tysk. Tilstede ved denne lejlighed var også den ægyptiske nationalbibliotekar *Muhamed Hussein* der tilfældigvis besøgte skolen denne dag.

National Central Library ændrer indkøbspolitikken. De ellers så individualistisk indstillede engelske kolleger har et felt, hvor samarbejdet må siges at være af imponerende omfang, nemlig National Central Library og dets regionalsystem ud over England. I Library Association Records augustnr. meddeler bibliotekets chef, mr. *Fylon*, at der nu vil ske visse ændringer i indkøbspolitikken, der allerede i en årrække har været ivrigt drøftet i engelske biblioteksskredse. Regionerne har nemlig nu i fællesskab overtaget ansvaret for at dække den løbende engelske bogproduktion fra begyndelsen af året 1959. NCL får derfor ikke mere bestillinger på bøger af denne kategori. Samtidig er der oprettet et National Lending Library for Science and Technology, der kan træde i offentlig virksomhed om et år eller to. Dette nye bibliotek skal ganske vist kun købe videnskabelig, ikke populærvidenskabelig litteratur på disse felter, men alligevel får det betydning for NCL. Endelig må NCL tage hensyn til de nye lokaler, det får i Store Street. Konsekvenserne bliver da, at man ikke køber de nye, men de ældre bøger, helt tilbage til 1800. Bøger før 1800 dækkes af det såkaldte Background Material Scheme, hvis samlinger er tilgængelige gennem NCL. Men meget større konsekvenser vil det få for det udenlandske køb, der vil blive betydeligt udvidet. Man vil forsøge at gøre sig uafhængig af lån fra andre landes biblioteker, som man hidtil har været det, og kun låne, hvad der ikke kan erhverves ved køb. Man vil også lægge større vægt på erhvervelse af engelske parlaments- og regeringstryk og udvide købet af periodica.

Fra USAs bibliotekshistorie. I oktober 1790 mødtes 74 gode borgere fra den lille

by Lancaster i Massachusetts i den hensigt at stifte et bibliotek. I anledning af at man for nylig har fundet bibliotekets håndskrevne katalog har *John D. Cushing* i *Bulletin of The New York Public Library*, vol. 64, nr. 8, august 1960 fortalt om bibliotekets tilblivelse og dets bogbestand. I indledningen til reglementet hedder det: »Vi undertegnede... som er overbevist om at kundskabernes almindelige udbredelse ikke blot er medvirkende til at fremme den enkeltes lykke, men også til at styrke samfundets bånd, fordi de forbedrer mennesket og sætter det i stand til at omgås andre; og eftersom det ligger os på sinde som undersåtter i et frit og uafhængigt land at gøre hvad der står i vor magt for at bevare den frihed og lykke vi nyder ... stifter vi hermed Lancaster Bibliotek«.

Bogbestanden lever op til den smukke formålsparagraf. Her er *Gibbon*'s nyligt afsluttede *Decline and Fall of the Roman Empire*, *Addison*'s *Spectator*, *Goldsmith*'s *Vicar of Wakefield*, side om side med tidens populæreste religiøse traktater, og de nyeste værker om den amerikanske revolutions historie.

Biblioteket i Lancaster opløstes 1850, men bøgerne overtoges af en kreds af lånere, som senere forærede dem til det nuværende bibliotek, hvor flere af de ældste indkøb endnu kan ses.

For lidt materiale om de humanistiske fag i amerikanske universitetsbiblioteker. Lederen af universitetsbiblioteket i Berkeley, Californien, *Donald Coney* har udsendt en rapport for 1959-60, hvori han peger på nødvendigheden af at afæske brugerne – professorer og studerende – deres mening om bibliotekets effektivitet, istedetfor at skele til andre bibliotekers bogbestand. En undersøgelse har overtydet mr. Coney om, at de humanistiske fag er for beskedent repræsenteret i bogbestanden. Indenfor naturfag var 80% af de adspurgte særdeles tilfredse med bibliotekets samlinger, men kun 55% havde samme tiltro til de humanistiske fags repræsentation, og indenfor kunsten kun 46%. Bibliotekets leder undskylder sig med, at Berkeley-biblioteket ikke er så gammelt og derfor netop må have sin svaghed i de sjældnere bøger i de humanistiske fag, hvor naturvidenskaberne fortrinsvis arbejder med nyere litteratur. Rapporten omtales i Library Journals julinr.s leder, hvor den sættes i forbindelse med det pågældende nr.s højst læseværdige spidsartikel: *C.P.Snow:* »Two cultures«. Det forekommer lederskribenten, at der må ligge en opgave for bibliotekerne i at yde de to videnskabsområder – naturvidenskaberne og de humanistiske videnskaber – en så ligelig støtte, at man derved bygger en bro imellem dem.

Annoncer Deres Englandsbesøg. I Library Association Records kvikke News-Sheet »Liaison« gøres udenlandske læsere opmærksom på, at man er velkommen til to måneder før en planlagt Englandstur at meddele bladet ankomstdato og adresser, så at kolleger kan være adviseret om besøget. En fin kollegial service, som sikkert kan bidrage til at gøre rejsen mere udbytterig.

Artikel om det danske bibliotekssystem. Library Association Record bringer i sit septembernr. det foredrag, som lektor *Knud Larsen*, Danmarks Biblioteksskole, under sit ophold i London i foråret på London School of Economics holdt for engelske kolleger om det danske bibliotekssystem.

Beroligende. Den amerikanske major *James A. Connolly* skriver i sin bog *Three Years in the Army of the Cumberland:* »Jeg har ikke noget imod at stjæle heste, muldyr, negre og alle den slags *småting*, men jeg vil ikke være med til at plyndre og ødelægge offentlige biblioteker« (»Assistant Librarian« 1960, 1).

En tysk pioner død.
Den 24. august d. å. døde professor, dr. *Erwin Ackerknecht* i Ludwigsburg i Württemberg henved 80 år gammel. Det ældre slægtled af danske bibliotekarer vil huske

dr. Ackerknecht som den tyske kollega, der før nogen anden interesserede sig for de nordiske folkebibliotekers arbejde. Efter at han i 1926 som indbudt gæst havde forelæst for deltagerne i det første nordiske biblioteksmøde på Hindsgavl, besøgte han en lang række folkebiblioteker i Norden og meddelte sine indtryk i en meget omhyggelig fremstilling »Skandinawisches Büchereiwesen«, Stettin 1932. Bogen var et led i dr. Ackerknechts bestræbelser for at give nye impulser til det folkelige biblioteksarbejde i Tyskland. Siden 1907 havde han været leder af stadsbiblioteket i Stettin og havde i denne egenskab udbygget biblioteket, der ved hans tiltræden udelukkende var et videnskabeligt bibliotek, med en folkebiblioteksafdeling og gjort hele virksomheden til et centrum for det litterære oplysningsarbejde i Pommern. Gennem sine og medarbejdernes »Vorlesestunden« på søndag formiddage, gennem folkehøjskole-aftener i biblioteket, bogudstillinger, vandrebogsamlinger og udsendelse af annoterede læsevejledninger havde han skabt en atmosfære omkring bibliotekets virksomhed, som vakte anerkendelse i vide kredse. Som stifter af og mangeårig medarbejder ved tidsskriftet »Bücherei und Bildungspflege« blev han en vejleder for kolleger i hele Tyskland, og som lærer for vordende tyske bibliotekarer fik han betydning for mange af dem, der i årene efter 1945 gennemfører et stort reformarbejde i tyske biblioteker. I årene under Nazismen var dr. Ackerknecht sat under partimæssigt opsyn og hans virksomhed delvis lammet. Men han benyttede den tvungne arbejdspause til litterær virksomhed og skrev bl.a. en stor monografi om en af sine yndlinge Schweitzeren Gottfried Keller. I krigens sidste fase måtte dr. Ackerknecht forlade Stettin. Han rejste til sin hjemegn Schwaben og bosatte sig i Ludwigsburg, hvor han fik betroet nye opgaver: genopbygning af folkeoplysningsarbejdet, og det offentlige bibliotek. En særlig påskønnet ære viste man den ældre oplysningsmand ved at gøre ham til præsident for det tyske Schiller-selskab og til direktør for det nationale Schiller-museum i Marbach, en opgave han med megen energi røgtede indtil han i 1954 trak sig tilbage. Dr. Ackerknecht var i Tyskland et begreb, og som sådan udtryk for de bedste sider af tysk kulturel stræben, men havde også mange venner, som han gennem brevveksling bevarede kontakt med, indtil pennen faldt ham af hånden. Ved dr. Ackerknechts død vil også hans nordiske venner mindes ham for det smukke eksempel, han gav, og for det brobygningsarbejde mellem tyske og nordiske bibliotekarer, han indledte.

Carl Thomsen

C. B. Joeckel død. En af USAs store biblioteksskikkelser *C. B. Joeckel*, der efter at have været leder af Berkeley Public Library i Californien, fra 1935 til 1945 var knyttet til Chicagos biblioteksskole, de sidste 3 år som rektor, er død, 78 år gammel. Han ydede talrige bidrag til tidsskrifter og publikationer, skrev det grundlæggende værk government of the American Public Library 1935, og var medforfatter til A National Plan for Public Library Service 1948, det amerikanske efterkrigstidsprogram for biblioteksvæsenet. I BV 1941, s. 107f, vil man finde en anmeldelse af den bog, han sammen med sin medredaktør ved Library Quarterly, *Leon Carnovsky* skrev om Chicago Public Library; A Metropolitan Library in Action. 1941. Personlig var Joeckel en stilfærdig type med evne til klart at fremstille sine synspunkter i debatten og overfor de studerende hjælpsomheden selv i sin kyndige vejledning.

Personalia.

Robert L. Hansen fylder 70. D. 20. september fyldte fhv. biblioteksdirektør *Robert L. Hansen* 70 år. På dagen var han i bogstaveligste forstand »over alle bjerge«, idet han havde gemt sig bort i det sydlige udland, så først efter hjemkomsten kunne hans mange venner, der gennem smuk fødselsdagshyldest i dagblade over hele landet var mindet om dagen, fremføre deres lykønskninger. Gennem pressen røbedes det også, at Robert L. Hansen i sit otium beskæftiger

sig med en oversættelse af La Rochefoucaulds erindringer. Vi ønsker den stadig så vitale biblioteksmand og frankofil lyst og kræfter til fortsatte studier, der kan resultere i betydningsfulde bidrag til memoirelitteraturen. Gerne så vi også engang Robert L. Hansens egne biblioteksminder, udformet i hans karakteristiske stil.

Skolebibliotekskonsulenten udnævnt. Undervisningsministeriet har fra 1. september fået en skolebibliotekskonsulent, og valget faldt på overlærer *Johs. Nielsen*, Emdrupborg skole. Han vil være særdeles kendt som en pioner inden for skolebiblioteksarbejdet, hvormed han har beskæftiget sig fra omkring 1930 til 1948 ved Vibenshus skole, hvorefter han blev skolebiblioteksinspektør i København til 1956. Han var medlem af Biblioteksrådet fra 1950–1956, idet biblioteksloven af 1950 påbød, at Danmarks Skolebiblioteksforening var repræsenteret i rådet. Endelig er han kendt over det ganske land som leder af Danmarks Lærerhøjskoles kursus for skolebibliotekarer. I Johs. Nielsen får folkeskolen en dybt erfaren pædagogisk rådgiver på dette for bibliotekerne så væsentlige område.

Lektor ved Danmarks Biblioteksskole, dr. phil. *Mogens Blegvad* har af Københavns Universitet fået tildelt et forskerstipendium på ca. 20.000 kr. i 3 år. Formålet med stipendiet er at give modtageren mulighed for at dyrke den videnskab, vedkommende har ydet en bemærkelsesværdig indsats i. Det kræves, at en eventuel tjenestemandsstilling fratrædes i den pågældende tidsperiode. Dr. Blegvad er i denne anledning trådt udenfor nummer. Universitetet har dog givet sin tilladelse til, at han i nogen udstrækning fortsætter sit arbejde på biblioteksskolen.

Stadsbibliotekar *Jørgen Helger*, Gentofte, fyldte 50 år d. 30. september.

Overbibliotekar H.O.Langes og hustrus legat. H.O.Langes legat er for 1960 tildelt bibliotekar, dr. phil. *Erik Dal* og konservator, biblioteksbetjent *Ove K. Nordstrand.*

Danmark-Amerika-fonden. Gennem Danmark-Amerika-fonden har bibliotekar *Anna-Lise Kaaber* (Skolen 1959-60) opnået støtte til et ophold i USA, hvor hun fra 1. september er ansat ved Hartford Public Library, Hartford, Connecticut.

Ansættelser.
Det Kgl. Bibliotek og Universitetsbiblioteket. Frk. *Inger Lise Buchardt* er fra 1. september 1960 ansat som aspirant til en stilling som biblioteksassistent af 2. grad.

Statsbiblioteket i Århus. Frk. *Lis Barup Sørensen* er ansat som biblioteksassistent af 2. grad fra 1. oktober 1960.

Søfartens Bibliotek. Bibliotekar *Poul Ravnløkke*, hidt. Karuplejrens bibliotek, er ansat som bibliotekar.

Haderslev Børnebibliotek. Børnebibliotekar fru *Gerda Winther Mortensen*, hidt. Sønderborg, er ansat som ledende børnebibliotekar fra 1. august 1960.

Hillerød Kommunebibliotek. Som bibliotekar er ansat bibliotekar *Lise Brask*, hidt. Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv.

Hvidovre Kommunebibliotek. Bibliotekar *Dora Hammer Jensen*, hidt. Frederiksberg, er ansat som bibliotekar fra 1. august 1960.

Karuplejrens Bibliotek. Som bibliotekar er ansat bibliotekar *Birte Ellermann*, hidt. Åbenrå.

Københavns Kommunebiblioteker. Bibliotekar *Jørn Tønnesen*, hidt. Århus, er ansat som bibliotekar.

Slagelse centralbibliotek. Børnebibliotekar *Kirsten Jensen*, hidt. Haderslev, er ansat som ledende børnebibliotekar fra 1. juni.

LITTERATUREN

ANMELDERE

Oluf Abitz, overbibliotekar, Roskilde. *Sv. Alleslev,* amtsskolekonsulent, Roskilde. *Leo Alster,* bibliotekar, forretningsfører. *Axel Andersen,* lektor, Danmarks Biblioteksskole. *Gustav Auring,* overbibliotekar, Aabenraa. *Sigurd Bjeld,* vicebibliotekar, Silkeborg. *Johs. Blauenfeldt,* afdelingsbibliotekar, København. *Viggo Bredsdorff,* bibliotekar, København. *Aase Bredsdorff,* bibliotekskonsulent, Statens Bibliotekstilsyn. *Hugo Christensen,* afdelingsbibliotekar, København. *Søren Christensen,* førstelærer, Rørth-Elle. *Jørgen Claudi,* programredaktør, Danmarks Radio. *Mogens H. Dahl,* plantepatolog, Lyngby. *Henning Einersen,* førstebibliotekar, Det Kgl. Bibliotek. *Finn Gad,* lektor, skolekonsulent. *Bent Gregersen,* overingeniør. *Molly Hansen,* børnebibliotekar, København. *Robert L. Hansen,* fhv. biblioteksdirektør. *Dan Heinsen,* bibliotekar. *Richard Hove,* direktør, Thisted. *Chr. Hougaard,* Statsbiblioteket, Århus. *Mogens Iversen,* lektor, Danmarks Biblioteksskole. *Lis Jørgensen,* børnebibliotekar, Randers. *V. Klingberg-Nielsen,* bibliotekskonsulent, Statens Bibliotekstilsyn. *Niels Kaae,* afdelingsbibliotekar, København. *Niels Chr. Lindtner,* bibliotekar, Danmarks Biblioteksskole. *Poul Munch,* overbibliotekar, Odense. *Jens Maarbjerg,* bibliotekar, København. *Anna Elise Møldrup,* bibliotekar, Haderslev. *Arne Rossen,* bibliotekar, Helsingør.*Karen Sabroe,* husholdningslærerinde. *Bodil Skonning,* børnebibliotekar, Herning. *Chr. Stub Jørgensen,* førstebibliotekar, Statsbiblioteket, Århus. *Carl Thomsen,* stadsbibliotekar, København. *A. Tiedje,* bibliotekar, Odense. *Erling Winkel,* bibliotekar, Statsbiblioteket, Århus.

BIBLIOTEKSLITTERATUR

Berlins öffentliche Büchereien. Arbeitsbericht 1959/60. Berlin. Carl Heymanns Verlag.

Når der gøres opmærksom på denne publikation, som er udgivet af Dr. Heinz Steinberg, Regierungsdirektor beim Senator für Volksbildung i Westberlin, er der den særlige grund, at det ikke er en almindelig årsberetning. Den fremkommer nærmest som en jubilæumspublikation, idet der nu er gået 5 år, siden der vedtoges en bibliothekslov omfattende hele Vestberlins folkebiblioteksvæsen, den første og eneste i Vesttyskland.

Første trediedel er helliget sammenfattende artikler om udviklingen siden 1955 og resultaterne af bibliotekslovens gennemførelse (med et aftryk af selve forordningen), om uddannelsen ved Berliner Bibliothekarschule (i Gedenkbiblioteket) om videreuddannelsen af bibliotekarer, om samarbejdet mellem folkebibliotekerne og de videnskabelige biblioteker inden for Berliner Leihverkehr, om Berliner systematikken og om det særlige studiebibliotek for tidshistorie.

Herefter følger et særligt afsnit om nogle af de mange, nye filialer, som inden for rammerne af opbygningsplanen er blevet oprettet i de sidste år. Til dette afsnit slutter sig sidst i heftet dels en række interiører fra de nye lokaler dels kortskitser over de enkelte kvarterer i Berlin med angivelse af såvel eksisterende som planlagte, nye bibliotekslokaler.

Det sidste afsnit omfatter statistiske oplysninger for året 1959. Gedenkbiblioteket er efter opgivelserne stadig det stærkest benyttede bibliotek på det europæiske kontinent, trods den efter vore forhold korte åbningstid på 50 ugentlige timer, men man håber, de øvrige berlinske biblioteker snart vil være så veludbyggede, at en aflastning vil ske, således at Gedenkbiblioteket i højere grad kan hellige sig opgaven som centralbibliotek for Berlinerområdet. *Oluf Abitz*

Bredsdorff, Viggo. Det fagsalsdelte folkebibiliotek. Dansk Bibliografisk Kontor.

1960. 38s. ill. 6.75. (Skrifter udsendt af Den nordiske Fortsættelsesskole for Bibliotekarer, 1).

På grundlag af erfaringer fra arbejdet i Københavns Kommunebibliotekers nye hovedbibliotek suppleret med læsning af litteratur om emnet gives en klar og nøgtern fremstilling og vurdering af problemerne omkring det fagsalsdelte folkebibliotek, som herhjemme er en ny og spændende foreteelse, mens det adskillige steder i udlandet specielt i U.S.A. har været kendt i en årrække. Efter en gennemgang af en række heldigt udformede biblioteker af denne type berøres spørgsmål som: Publikumsreaktioner (herom ville man gerne have haft lidt mere at vide), personalepolitik, katalogproblemer og bogvalg. Til slut opstilles i en række punkter fordelene og manglerne ved fagsalsprincippet. Efter gennemlæsningen føler man sig overbevist om at denne bibliotekstype er den ideelle for store bibliotekssystemer som de københavnske, men også de noget mindre bibliotekssystemer, som udgøres af de største centralbiblioteker i provinsen og som måske engang skal være landsbiblioteker, vil have gavn af at overveje fordelene ved en delvis opdeling af bogbestanden i fagsale, f.eks. for grupperne: Teknik-handel-naturvidenskab / Kunst-musik / Pædagogik, bestemt af lokale behov og ønsker.

I bogen omtales tillige den helt utraditionelle opstilling af bogbestanden efter lånerinteresser, som f.eks. er forsøgt i nogle filialer i Göteborg og Malmö. Skulle der mon ikke herhjemme være et købstadbibliotek eller et filialbibliotek som turde anvende tid og arbejdskraft på at gøre et forsøg med opstilling af bøgerne efter helt uortodokse principper? Forsøget ville utvivlsomt blive fulgt med opmærksomhed af mange kolleger.

Man ser med nogen undren at det har været nødvendigt at starte en ny serie af biblioteksfaglige skrifter. Burde man ikke snarere koncentrere sig om at holde liv i den allerede bestående? Iøvrigt anbefales bogen på det bedste. Den bør være pligtlæsning for alle biblioteksledere. *A. Tiedje*

De gode gamle Bøger. Fortegnelse over ca. 1500 bøger på dansk fra tiden før 1925. 2. udg. Dansk Bibliografisk Kontor. 1960. 159 s. 3.00.

Første udgaven, der udkom 1937 under titlen »De gamle bøger« omfattede ca. 1000 bøger på dansk, skønlitteratur til ca. 1870 og faglitteratur indtil ca. 1900. Når der nu udsendes en ny udgave, har det været ganske naturligt også at revidere bogens omfang, således at den nu omfatter ca. 1500 bøger, og tidsgrænsen opefter er for såvel fag- som skønlitteratur sat til 1925. I betragtning af at en del ældre litteratur, som ikke længere skønnes gangbar er udeladt, vil det sige at ca. halvdelen af titlerne er nytilkomne.

Det er en udmærket opgave, man med denne katalog har påtaget sig. Bibliotekerne er en af de få institutioner, som *også* sørger for at holde den kulturelle linie bagud levende; gad vide, hvor mange nyoptryk af ældre litteratur der havde været basis for, hvis folkebibliotekerne ikke gennem sine lånere havde præget bogmarkedet.

Det er imidlertid noget problematisk at sætte så skarp en grænse som et bestemt årstal. Mens der f.eks. under Mytologi medtages flere, udmærkede værker om den klassiske mytologi, må man nøjes med at lade Gudmund Schütte: Hjemligt hedenskab repræsentere den nordiske mytologi, fordi Grønbechs Nordiske myter og sagn udkom 2 år efter skæringsdatoen. Det har nok været vanskeligt at gøre andet, men alligevel kunne man have ønsket en noget blidere afgrænsning, der tog lidt mere hensyn til en naturligere dækning af de enkelte emner.

Stort set er udvalget foretaget med al mulig hensyntagen og skønsomhed. Det vil altid i en sådan publikation kunne kritiseres, om enkelte titler nu også burde være medtaget og andre udeladt, og selvom der savnes visse efter anmelderens skøn væsentlige værker, som f. eks. Worsaaes: En oldgranskers erindringer, C. Niebuhr: Rejse i Jemen, Plautus: Den stortalende soldat, Sofokles: Elektra, H. C. Andersens brevveksling med Henriette og Edv. Collin, mens andre måske med større ret kunne være udeladt, må man sige, at alt væsentligt er medtaget.

Det er derfor en meget nyttig folkebibliotekspublikation som er udsendt, tilmed meget smagfuldt udstyret med Mads Stages vignet fra Aage Marcus: Om at læse.

Man kan kun opfordre alle biblioteker til at skaffe sig et lager af denne katalog til uddeling blandt lånerne i alle bibliotekstyper og tilskynde dem til at anskaffe deraf, hvad der inden for rimelighedens grænser

er muligt at købe, før bøgerne helt forsvinder fra bogmarkedet. *Oluf Abitz*

Music Libraries and Librarianship. Edited by Vincent Duckles. Urbana. 1960. (Library Trends, vol. 8, No. 4).

Rent bortset fra, at musikbiblioteksfolk med glæde hilser E. T. Bryant: Music librarianship, er det værd at bemærke, at ledende amerikanske fagfolk i aprilheftet af Library Trends har skrevet en række opsatser om stort set alle vigtige emner indenfor det musikmæssige biblioteksarbejde, med register og det hele ca. 130 sider. Uden at overse de øvrige bidrag kan man som inspiration for danske folkebibliotekers musikservice pege på Caryl Emersons artikel om arbejdet i Richmond i Californien, en by der på grund af særlige forhold under den 2. verdenskrig er vokset ualmindelig stærkt og i løbet af få år fordoblede sit indbyggerantal til ca. 70000. Musikafdelingen, der arbejder i tilknytning til ungdoms- og børnearbejdet, ledes af en musikspecialist (med universitetsafgang) og fuldt uddannet bibliotekar (sidstnævnte delvis beskæftiget med andet arbejde). Pladesamlingen blev anlagt 1952 og tæller nu 3300 albums, væsentlig Lp. Heri er indbefattet jazz, taleplader og underholdning. Man sigter på en standardstørrelse på 4500 albums. Cirka 130 albums udlånes dagligt, der kræves ingen depositum; af det årlige beløb på ca. 1700 dollars beregnes ca. 1/3 til erstatninger. Særlige tal på bøger og noder opgives desværre ikke; der købes årligt for ca. 700 dollars musikbøger og noder. I de almindelige betragtninger vedrørende de jævnt store folkebiblioteker – det gælder ikke specielt for Richmond – understreges det, at pladerne i musikarbejdet spiller en større rolle end bøger og noder. Endvidere anbefales det at indrette specielle lokaler for musiksamlinger, ligesom det tilrådes at ansætte specielle musikfolk som ledere heraf. *Erling Winkel*

Philipp, Franz-Heinrich. Der Ausleihvorgang an den deutschen wissenschaftlichen Universalbibliotheken. Eine Untersuchung an Hand von Arbeitszeitstudien. Köln. Greven Verlag. 1959. 114 s. (Arbeiten aus dem Bibliothekar – Lehrinstitut des Landes Nordrhein-Westfalen. Heft 17).

I dette 17. hefte i den prisværdige serie af solide elevarbejder fra den nordrhin-vestfalske biblioteksskole redegøres der på basis af foretagne arbejdstidsundersøgelser for fordele og ulemper ved en række forskellige former for udlånsregistrering med det formål at finde frem til en rationalisering, der kan lette og billiggøre det mekaniske ordningsarbejde i udlånet.

Fremstillingen falder i to dele, en teoretisk og en praktisk. Undersøgelsen er velgørende fordomsfri og objektiv. Indledningsvis fremhæves det, at den uomgængelige forudsætning for, at bestilte bøger skal kunne fremskaffes hurtigt, er, at lånetiden ikke overskrider 1 måned, og at der foretages regelmæssige hjemkaldelser efter lånefristens udløb. Udlånene registreres normalt i lånerkartoteker, der viser, hvad en låner har hjemme, bogkartoteker, der oplyser, hvor en udlånt bog befinder sig, eller fristkartoteker, hvoraf man kan se, hvad der skal hjemkaldes dag for dag. Kun ganske få videnskabelige biblioteker anvender alle 3 arter af udlånskartotek, hvad der kræver en uforholdsmæssigt stor arbejdsindsats. De fleste nøjes derfor med de to førstnævnte og aflæser fristerne ved hjælp af signaler. Visse biblioteker klarer sig endog med eet kartotek.

Lånerkartoteket består i reglen af lodretstillede udlånskvitteringer, sammenstillet lånervis bag solide personalkort eller samlet i lånermapper, hvilke sidste, skønt de optager mere plads, bør foretrækkes, da de hindrer kvitteringerne i at glide ned i bunden. Det lodrette kartotek har den ulempe, at det bliver uoverskueligt, når mange lånere har få eller ingen bøger hjemme. Den géne undgår man ved at bruge lånerkardeks, men det er dyrt i anskaffelse og kræver lang tid til udfyldning og indsættelse af nye kort og egner sig derfor kun for mindre biblioteker med forholdsvis konstant lånerkreds og højst 30 udlån ad gangen til hver låner. Den sidste skavank har også det i øvrigt særdeles effektive kartotek med skråtstillede kvitteringer, som bl.a. udmærker sig ved, at der nemt kan indføjes nye mapper og indsættes nye plader, hvad der gør det hurtigere at betjene end kardeks. Skønt også skråkartoteket er dyrt i anskaffelse, har det dog i kraft af dets nemme betjening vundet indpas i flere større biblioteker i de senere år. Derimod har de ligeledes dyre, men pladsbesparende hulkortkartoteker endnu ikke fundet anvendelse i tyske videnskabelige bi-

blioteker. Kardekser, skråkartoteker og hulkortkartoteker har den fælles ulempe, at de ikke egner sig til at medtage lånere med udlån på ubestemt tid, en lånertype, som trives frodigt ved danske videnskabelige biblioteker. Sådanne priviligerede lånere må derfor føres i særskilte kartoteker, hvad der gør fordelen ved de nævnte systemer ret illusorisk.

Det synes mest rationelt at anvende både lånerkartotek og bogkartotek. Nøjes man med bogkartoteket, kan man ikke se, hvilke bøger en låner har hjemme på et bestemt tidspunkt, og når en låner afleverer flere bøger på een gang, tager det tid at finde hans kvitteringer frem, da de ikke ligger samlet på eet sted. Denne sidste vanskelighed kunne man ganske vist komme ud over ved at lade lånerne tilbagelevere bøgerne ved at smide dem ind gennem en lem eller sprække. Det ville være en fordel for lånerne, som så kunne aflevere bøger døgnet rundt, og det ville mindske kødannelserne ved skranken i udlånet, men metoden lider af en række alvorlige mangler. Bøgerne ville næppe have godt af den behandling, kontakten med lånerne løsnes, lånernes ansvarsfølelse svækkes, defekter kan ikke påtales straks, kvitteringerne kan ikke udleveres, afleveringen kan ikke bevises, og eventuelle bøder bliver svære at inddrive. Metoden er derfor af højst problematisk værdi, selv om den overfladisk set kan synes bestikkende enkel. Da bogkartoteket nødvendigvis må suppleres med et personalkartotek over lånerne, hvori bøder skal noteres, er heller ikke det system anbefalelsesværdigt. Vælger man i stedet at nøjes med lånerkartoteket alene, opstår der vanskeligheder på andre punkter. Det bliver så nødvendigt at indrette et særligt kartotek over bestilte bøger og sammenligne alle tilbageleverede bøger med dette, før de går på plads i magasinet, ligesom alle bøger, der ønskes forlænget, må kontrolleres med dette kartotek. Endvidere må der føres et særligt bogkartotek over bøger, hjemlånt til priviligerede lånere, og dette må rådspørges ved alle bestillinger. Hvis disse tidkrævende kontrolapparater, der stort set neutraliserer den ved forenklingen opnåede tidsbesparelse, skal undgås, må man som i Hamborg (og i Det kgl. Bibliotek i København) erstatte det afskaffede bogkartotek med magasinsedler på pladsen, men det betyder i virkeligheden kun, at den tid, udlånets personale sparer, væltes over på ekspeditionspersonalet, og denne metode er både besværligere, mindre sikker og uheldig, fordi den svækker udlånets direkte kontrol med de udlånte bøger.

Efter disse ædruelige betragtninger slutter bogens teoretiske del med en kort omtale af en række systemer, der har vist sig nyttige i folkebibliotekerne (bogkort eller nummerkort med boglommer samt audio- og fotomekaniske metoder), men som ikke egner sig til overførelse til de store videnskabelige biblioteker.

I bogens anden halvdel, den praktiske, vises det, hvordan man ved sammenligning af arbejdstiden i forskellige slags udlån har søgt at finde frem til den mest rationelle form for et lånerkartotek. Ved hjælp af et forsøgskartotek med 250 kvitteringer, fordelt på 125 navnemapper, og ved sammenligninger med udlånsarbejdet i praksis i Köln og Marburg har man undersøgt tre af de vigtigste udlånsfunktioner: udtagning af kvitteringer ved tilbagelevering, indlægning af kvitteringer efter udlån og endelig hjemkaldelse. Resultaterne af disse tidsundersøgelser går ikke væsentligt ud over, hvad man på forhånd kunne formode. Udtagning af kvitteringer tager mindst tid ved skråkartoteker, varer længere ved hulkortkartoteket og længst ved lodrette kartoteker. Indlægningen sker derimod hurtigst ved hulkortkartoteker, derefter følger skråkartoteker og til sidst de lodrette. Hjemkaldelserne går hurtigst, når kvitteringerne er datoordnet og der anvendes fristsignaler. Det næsthurtigste er brugen af hulkort, og længst tid kræver kartoteker uden fristsignaler og de, der ordner kvitteringerne efter signaturer. Ved udtagning af kvitteringer er signaturordning hurtigst, ved indlægning omvendt dato-ordning.

Betragter man alle 3 funktioner under eet, viser det sig, at skråkartoteker er hurtigere end hulkortkartoteker og disse igen hurtigere end stejlkartoteker. Forudsat at de privilegerede låneres kvitteringer ordnes efter signaturer, er det vistnok som helhed hurtigere at have kvitteringerne ordnet efter dato, hvis der vel at mærke hjemkaldes regelmæssigt. Tidsforskellen mellem de hurtigste og de langsomste kartoteksformer andrager ialt under 3% af den samlede arbejdstid i udlånet, d.v.s. at differencen er så ringe, at man bør være yderst betænkelig ved at skifte fra en indarbejdet form til en uprøvet.

Forfatteren, der er priseligt varsom i sine

konklusioner, ender sin sobre fremstilling med at henstille, at man fortsat afventer den videre tekniske udvikling af udlånsregistreringen, før man kaster sig ud i uoverskuelige reformer. Han indrømmer med klædelig selvkritik, at de meddelte tal på grund af forsøgenes ret snævre basis ikke kan gøre krav på almen gyldighed, men håber beskedent, at de kan virke vejledende ved teoretiske drøftelser af disse problemer.

Bogen der rummer en fyldig specialbibliografi på over 200 numre og er forsynet med klart illustrerende tavler, indeholder ikke noget epokegørende nyt, men bidrager ved sin nøgterne objektivitet til at slå koldt vand i blodet på de alt for emsige reformmagere og må vel derfor anses for nyttig.

Henning Einersen

Svenska tidskrifter. Förteckning över ca. 150 tidskrifter av allmän karaktär jämte en kort presentation. Av Rune Arnling och Kerstin Berggren. Andra omarbetade upplagan. Lund. 1960. Bibliotekstjänsts bokurval, 23.

2. udgaven af den i 1953 udgivne fortegnelse over et udvalg af svenske tidsskrifter registrerer nu de ca. 150 vigtigste tidsskrifter og årbøger med angivelse af titel, grundlæggelsesår, antal hefter årligt, pris, tidligere titler samt kort omtale af hvilket stof tidsskriftet bringer. Opdelingen er systematisk med alfabetisk register. Er meget væsentlig som udgangspunkt for læsesalens rigtige valg af svenske tidsskrifter. Alle større læsesale burde nok revidere deres svenske tidsskrifthold efter denne liste og bl.a. se, om der ikke skulle være huller i det danske stof, der kunne fyldes med svenske titler.

Viggo Bredsdorff

NYE KATALOGER OG BIBLIOTEKSSKRIFTER

Biblioteksårbog 1959/60. 20. årgang. Dansk Bibliografisk Kontor. 1960. 167 s. 12.00.

Dansk Tidsskrift-Index. Systematisk fortegnelse over indholdet af ca. 300 danske og en del nordiske tidsskrifter. Udgivet af Statens Bibliotekstilsyn. 45. Årgang. 1959. Udarbejdet af Dansk Bibliografisk Kontor. 1960. 279 s. 40.00.

Nye bibliografier fra Danmarks Tekniske Bibliotek. I anledning af det 2. nordiske symposium over anvendelse af matematikmaskiner, København 1960, er der på Danmarks Tekniske Bibliotek udarbejdet 2 bibliografier af civilingeniørerne *R. Mølgaard Hansen* og *Torkil Johnsen.* Den ene, omfattende 300 numre, omhandler nyere litteratur vedrørende matematikmaskiner, numerisk analyse, operationsanalyse, programmeringssystemer og databehandling. Den anden liste omhandler nordisk litteratur vedrørende matematikmaskiner og elektroniske databehandlingsanlæg og omfatter ligeledes 300 numre. Begge litteraturfortegnelser uddeles gratis, sålænge oplag haves, mod skriftlig henvendelse til Danmarks Tekniske Bibliotek.

Ny Læs med plan. Udkommet er Læs med plan nr. 110: Tarjei Vesaas, udarbejdet af bibliotekar *Kamma Tolstrup.*

Historiske romaner. Et urvalg av Kerstin och Gösta Berggren. Lund. Bibliotekstjänst. 1960. 29 s. sv. kr. 2.80. (Bibliotekstjänsts Bokurval, 24). Udvalget omfatter romaner, hvis handling udspilles i historisk milieu. Bøger med historiske skikkelser som hovedpersoner bør derimod søges i Nils Roth's »Romantiserade biografier« (nr. 18 i samme serie). Titlerne, der er opstillet efter »Svensk miljö« og »Utländsk miljö« er forsynet med indholdskommentarer, og et titelregister til slut letter opslaget.

Berggren, Kerstin. Innanför murarna. Judiska motiv i litteraturen. Lund. Bibliotekstjänst. 1960. 29 s. sv. kr. 3.60. (Läs Vidare, 9). Oversigt over jødiske motiver i europæisk og amerikansk litteratur. Såvel jødiske som ikke-jødiske skribenter behandles, ialt henved 100 forfatterskaber.

Blant bøker. 1-6. Utarbeidd ved A/L Biblioteksentralen, Bibliografisk Avdelning. Oslo. 1959-60. n. kr. 0.25 pr. stk. 1. Østen. Utvalg av bøker om Asia. Ved Berit Lund. 2. Bonden og fiskaren. Utvalg av bygdeskildringar. Ved Berit Lund. 3. Samfunns-Orientering. Utvalg av bøker om norske samfunnsforhold. Ved Tore Hernes. 4. Historiske romaner. Ved Berit Lund. 5. Sjøromaner. Ved Berit Lund og Tore Hernes. 6. Afrika. Ved Berit Lund og Tore Hernes. De norske genrelister er knap så fyldige som Bibliotekstjänsts »Bokurval«, men tiltalende af udstyr og rørende billige. Nøgterne og kortfattede kommentarer.

BØGER FOR BØRN

FAGLITTERATUR

Hagemann, Johannes. Djengis Khan. Ill. af Helge Kühn-Nielsen. Gyldendal. 1960. 144 s. ill. 9.75. (Gyldendals lette læseserie,11). (98.12).

I dette bind af serien berettes der om en af verdenshistoriens store erobrere i 1200 tallet, mongolerhøvdingen Temudjin, der blev Djingis Khan: den mægtigste fyrste. Han underlagde sig vældige landområder mellem Volgafloden og Stillehavet. – Her er spændende læsning om en hersker med usædvanlige egenskaber. Voldsomme optrin er der en del af, for Djingis Khan var ikke nogen blødsøden hærfører. – Bogen er seriens sværeste bind, der er mange fremmedord, og selv om der er gjort alt for at gøre teksten – og fortællingen – så letlæselig som muligt, fortjener den ikke helt betegnelsen let. Den vil egne sig bedst for skolens ældste elever, ikke blot de læsesvage. Sidst i bogen findes sagregister med fyldige ordforklaringer og et tydeligt Asienskort.

Sv. Alleslev

Humlum, J. Geografiske farvebilleder. Tekster i samarbejde med Vilhelm Humlum og Arne Humlum. Gyldendal. 1960. upag. 16.75. (40.2).

Indeholder 209 daterede farvefotos ordnede, ikke regionalgeografisk, men efter den almindelige geografis klassiske skema, forsynet med instruktivt forord, vejledende indholdsfortegnelse og fyldigt register. Det udsøgte, veldisponerede og præcist kommenterede originale billedmateriale gør bogen til et fremragende undervisnings- og anskuelsesmiddel, lige anvendelig i hovedskole, realskole og gymnasium, også brugbar som opslagsbog. Anbefales varmt til skole- og børnebiblioteker, især til klassesæt.

Søren Christensen

Barker Jørgensen, Folke. Kender du Tyskland? Erichsen. 1960. 72 s. ill. 10.75. (44.1).

Bogen er bygget op efter samme princip som de to foregående bind om England og om U.S.A. – Ideen er god, men resultatet svarer heller ikke denne gang – eller vel især ikke denne gang – helt til forventningerne. – De enkelte stykker kan være aldrig så gode, tilsammen giver de dog ret tilfældige udtryk for Tyskland, og »sidenoterne« er ikke udfyldende nok. Har der været for lidt egnet stof at vælge iblandt? Skildringerne fra eller omkring den sidste verdenskrig er dominerende med afsnittene om »Broen« – »Portneren« og »To værelser i Persillegade«. – Trods indvendingerne skal det dog siges, at bogen bør anskaffes af skole- og ungdomsbiblioteker.

Sv. Alleslev

År og Dage. Verdenshistoriske skildringer. Bd. III. Red. af G. Buchreitz og A. Thrue-Møller. Gyldendal. 1960. 135 s. ill. 9.75. (90).

Tredje bind af År og Dage har skildringer fra tiden mellem de store opdagelser og år 1700, dog at der begyndes med en beretning om Frans af Assisi. Ialt 20 afsnit skrevet af 5 forskellige forfattere, og alle af fineste karat. Her er stof, der ikke alene er første klasses supplerende læsning for eksamensskolens elever, men som i allerhøjeste grad er velegnet for 8.-9. klasse og i ungdomsskolen. Det må da kunne sætte mange helt unge i gang med verdenshistorie af større sammenhæng. – Selvskreven til skolebiblioteket, men i lige så høj grad til udlånsbiblioteket.

Sv. Alleslev

SKØNLITTERATUR

Berna, Paul. På tærsklen til stjernerne. Oversat fra fransk af Knud Müller. Gyldendal. 1960. 150 s. ill. 8.75.

Fremtidsroman om forberedelserne og fuldførelsen af den første månerejse, fortalt af en 12-årig dreng, der bor i den strengt isolerede forskningsstation, hvorfra forsøgene foretages, og hvor hans far er ansat. Bogen har mange fantasifulde tekniske enkeltheder, der virker overbevisende, og den fængsler yderligere ved sin realistiske skildring af, hvor stærkt både børn og voksne præges i hele deres tilværelse af rumforskningen og de perspektiver, månens erobring åbner. Fra 13 år. *Molly Hansen*

Blyton, Enid. Nye godnathistorier. Overs. af Erna Heinberg. Beck. 1960. 143 s. ill. 7.50.

I Bogens Verden 1959, s. 583 er »Godnathistorier« anmeldt. Den nye samling er lige så ligegyldig som den første. Den er måske endog endnu mere krukket og konstrueret. *Aase Bredsdorff*

Bond, Michael. Bjørnen Paddington. Ill. af Peggy Fortnum. Overs. fra engelsk af Bengt Janus. Det Danske Forlag. 1960. 149 s. ill. 9.75.

En nonsens-humor bog om en bjørn, der er udvandret fra Peru og havnet i London hos familien Brown, som døber den Paddington efter den station, hvor de fandt den. Vi hører om Paddingtons oplevelser i hjemmet, i undergrundsbanen, i stormagasinet m.m.m.

Paddington ejer ikke den umiddelbare charme og menneskeklogskab, vi finder hos Peter Plys, men det er en vellykket småbørnsbog, som bør anskaffes. Illustrationerne er få, tegnet i en barnlig streg, som passer fint til teksten. Oplæsning fra 5 år og selvlæsning fra 3. klasse. *Lis Jørgensen*

Bonnesen, Sigrid. Sigrids nye verden. Jespersen og Pio. 1960. 129 s. 5.75.

Fortsættelse af »Sigrids to verdener«. Sigrid er blevet lærerinde og kommer til Bornholm. Hun gennemgår alle de obligate drillerier fra eleverne, men vinder hurtigt deres hengivenhed og respekt og hjælper dem med at klare deres forskellige besværligheder. Hendes eget problem med en ung student løses lige så let og lykkeligt. – En overfladisk og letkøbt fortælling, der slet ikke kommer på højde med forgængeren. *Molly Hansen*

Cavanna, Betty. Kun venner. Oversat fra amerikansk af Hanne Marie Svendsen. Gyldendal. 1960. 181 s. 12.75.

Fortælling om amerikanske gymnasieelever og deres problemer med kammeratskabet i kliken, overholdelse af skoletraditionerne, bestræbelserne for ikke at være anderledes end de andre og for at være populær i skolen. – Bogen er velskrevet med en kvik dialog, der undgår at forfalde til flad jargon. Uden at være særlig dybtgående er skildringen af den 16-årige Jane, hendes forhold til en lillesøster, der er ved at blive voksen, og hendes vage forelskelse i en barndomskammerat sympatisk og forstående. Det amerikanske lilleby- og skolemilieu er ligeledes skildret troværdigt. Fra 14 år. *Molly Hansen*

Faber, Else. Det gælder et rige. Martin. 1960. 190 s. 6.75.

Foregår 1658-60 og handler om krigen mellem Danmark og Sverige. Begivenhederne er henlagt til det nylig afståede Skåne, hvor oprør mod svenskerne organiseres, og til det belejrede København. Forfatterinden har udnyttet et historisk stof for at skabe en spændende, nærmest kulørt fortælling, skrevet i et dårligt sprog og med en sort/hvid persontegning. Bogens typografi er dårlig: tættrykte linier med små bogstaver. Anbefales ikke. *Lis Jørgensen*

Falk Rønne, Rigmor. Nedda fra Tivoli. Jesp. og Pio. 1960. 126 s. 5.75.

Med Tivolis første sæson som historisk ramme afraspes den sædvanlige forlorne godtkøbshistorie om en forældreløs pige, der har det gruelig ondt, men ender med at få det å så godt. Anbefales ikke. *Søren Christensen*

Fatio, Louise. Den glade løve brøler. Ill. af Roger Duvoisin. Overs. fra amerikansk af Jørgen Årup Hansen. Gyldendal. 1960. 32 upag. s. ill. 6.75.

I den tredie bog om den højtelskede løve vil alle juble over dens forelskelse i og bortførelse af verdens smukkeste løvinde. Charme og opfindsomhed præger som altid

illustrationerne, og den morsomme tekst er stadig svær for børnene selv at klare. Endnu en rigtig oplæsnings- og hyggebog.

Lis Jørgensen

Horn, Elmer. Over havet. Overs. fra norsk af E. Poulsen. Gyldendal. 1960. 115 s. ill. 7.75. (Pionerbøgerne, 1).
Horn, Elmer. Vogntoget mod vest. Overs. fra norsk af E. Poulsen. Gyldendal. 1960. 113 s. ill. 7.75. (Pionerbøgerne, 2).
De første to bind i en serie om en gruppe norske pioneres liv i Nordamerika fra forrige århundredes begyndelse. I første bind fortælles om overfarten i datidens primitive emigrantsejlere og mødet med den ny verden. Andet bind beretter om den lange rejse med prærieskonnerten, om bosættelsen og om mødet med indianere. Måske ikke noget storværk, men livfuld, handlingsrig, letlæst, reel fortælling, som børn vil synes om. Drenge og piger fra 10-14 år.

Søren Christensen

Jensen, Holger. Sejr trods alt. Jesp. og Pio. 1960. 123 s. 5.75.
Polioramt dreng træner sig efter to års sygdom op til i udholdenhedsløb at vinde berømmelse og olympisk guld. Desværre nøjes forfatteren i stedet for at skildre et menneskes kamp og udvikling blot med at servere en tynd, utroværdig historie om den oversete svæklings kolossale succes. Fortællingen reduceres derved til tom dagdrømmerlitteratur. Kan ikke anbefales.

Søren Christensen

Kalashnikoff, Nicholas. Prins – en sibirisk hingsts historie. Oversat fra amerikansk af Edele Brandt. Haase. 1960. 180 s. 12.75.
Hingsten Prins vokser op på en sibirisk bondegård, men bliver rekvireret af hæren ved krigsudbruddet 1914 og kommer med i krigen som kavallerihest. Det er en jævnt underholdende historie, fortalt i en ordrig stil uden større dramatik, men med en ganske god milieubeskrivelse. 11-14 år.

Molly Hansen

Knudsen, Poul E. Væddemålet. Gyldendal. 1960. 227 s. 10.75.
En kimbrisk storbonde tvinger sin datters to bejlere til at indgå et væddemål om, hvem der på et bestemt tidspunkt kan vende hjem med den største hird. Odbjørn drager til kejser Augustus' mægtige Romerrige. Efter utallige dramatiske og livsfarlige begivenheder når han lige at se modstanderen vinde. En lykkelig slutning muliggøres gennem bogens hovedtema: Rigdom og magt er ingen målestok for menneskelig værd. Kort over rejsen til Rom findes såvel på omslaget som i bogen og er til stor nytte.

Poul E. Knudsen forstår at skrive for store børn. I et godt sprog levendegør han personer og begivenheder, og uden at ødelægge spændingen i en handlingsmættet fortælling indfletter han faglig og menneskelig viden. Man glæder sig over den 1. præmie, som denne bog gav ham i Gyldendals konkurrence om den bedste skønlitterære børne- eller ungdomsbog. 12–16 år.

Lis Jørgensen

Lind, Ebba. Per-Poul-Esben på sommerøen. Oversat af Irene Voigt. Ill. af Tonje Strøm. Det Danske Forlag. 1960. 88 s. ill. 4.75.
Hyggelig og fordringsløs fortælling om en lille dreng og hans sommerferieoplevelser sammen med forældrene og deres ferievært. Nydeligt udstyr. Højtlæsning fra 5. år. Selvlæsning 3. klasse. *Molly Hansen*

Lyngbirk, J. På Flugt. Jespersen & Pio. 1960. 118 s. 5.75.
En 15 års dreng, Erik, er skilsmissebarn. De dårlige forhold i hjemmet fører ham ud i uærlighed og rapserier. Da det trækker op til anbringelse på et børnehjem, flygter han. Oplevelserne i hjemmet og under flugten skriver han ned i sin dagbog, et kladdehefte. – I den første del af bogen, ja indtil noget over halvdelen, er den særegne og vanskelige fortælleform lykkedes rigtig godt, og især er beretningen om den vanskelige tid i hjemmet, rapserierne og forholdet til en uforstående faster fortalt med ærlig realisme. Senere er bogen knap så vellykket; man har vanskeligt ved at tro på forholdet, som det er skildret, mellem drengen og en fremmed, jævnaldrende pige. Og slutningen er en ret banal historie. – For den gode første dels skyld anbefales bogen til anskaffelse, man må følge dette nye forfatterskab med opmærksomhed.

Sv. Alleslev

Minarik, Else Holmelund. Bjørnefar kommer hjem. Ill. af Maurice Sendak. Overs. af Tove Ditlevsen. Bech. 1960. 62 s. ill. 9.50.
Som forgængeren »Lille bjørn« (B.V. 1958, s. 608) en dejlig billedbog om en bjørne-

unges fantasilege, som alle mindre børn vil leve med i. Højtlæsning fra 3 år. Selvlæsning 2. kl. *Aase Bredsdorff*

Mathiesen, Egon. Papegøjebogen. 28 upag. s. ill. Gad. 1960. 6.50. kart. 7.50.

En *papegøje* kommer med en sømand til hans moster i *Tappernøje*. Den sørger og længes hjem til sine skove, og siger derfor »ikke et muk«, før en anden sømand tager den med tilbage. Bogens korte tekst er skrevet i den fra forfatterens tidligere bøger kendte rytmiske prosa, hvor gentagelsesteknikken anvendes. De farvestrålende ill. er morsomme og smukke og et fortræffeligt eksempel på, at man kan anvende mange farver uden at resultatet bliver kulørt eller forvirret. Selvlæsning fra 2-3 kl. men bedst til højtlæsning fra 4 år. *Aase Bredsdorff*

Pearce, A. Philippa. Mysteriet ved midnat. Oversat af Bengt Janus. Det Danske Forlag. 1960. 185 s. ill. 10.75.

Under et ufrivilligt ophold hos en onkel og tante oplever Tom, at den triste baggård ved midnat forvandler sig for ham til en dejlig have, hvor der færdes mennesker fra en anden tidsalder. Han bliver gode venner med en lille pige, selv om de gensidigt betragter hinanden som et spøgelse. Men tiden går hurtigere i haven end i Toms verden, pigen bliver voksen, mens Tom stadig følger hende som barn, indtil han genkender hende i den sære gamle enke, der ejer huset. – Handlingen bevæger sig fint mellem fantasi og virkelighed, fortalt med en stilfærdig spænding og understøttet af en sikker og levende persontegning. Anbefales varmt. 10–14 år. *Molly Hansen*

Rongen, Bjørn. SOS – Isbjerg – SOS. Overs. fra norsk af Bengt Janus. Det Danske Forlag. 1960. 117 s. 5.75.

I Danmarksstrædet bliver en sælfangerbåd skruet ned af et isbjerg. Størstedelen af besætningen bliver reddet i en fangstbåd, mens fire mand, deriblandt skipperens 14-årige søn, i sidste øjeblik undslipper på en utæt redningsflåde. De redder sig op på et isbjerg, hvor de – som det understreges – ved en ren tilfældighed bliver fundet af et patruljefly efter fem døgn. Skildringen af de nødstedtes forskellige reaktioner i den fortvivlede situation virker ægte. Ligeledes lader bogen læseren ane, hvor grusomt det er at gå derhjemme og vente på nyt om de forliste. 11–14 år. *Lis Jørgensen*

Speare, Elizabeth George. Heksen fra Kragedammen. Overs. fra amerikansk af Eva Hemmer Hansen. Gyldendal. 1960. 198 s. 12.75.

I 1687 ankommer den 16-årige, forældreløse Kit til en nybyggerkoloni i Connecticut for at opsøge sine sidste slægtninge. Opdraget hos en forstående bedstefar har hun svært ved at tilpasse sig dette puritanersamfund, hvor hun kun møder virkelig forståelse hos en ensom, gammel kvækerkone, som beskyldes for hekseri. En epidemi medfører en hekseproces, som ender med at også Kit står tiltalt.

Forfatterinden har formået at levendegøre et stort persongalleri og at skabe en atmosfære, så man føler den trykkende stemning i puritanernes liv og hysteriet under hekseprocessen. De tre indlagte kærlighedshistorier er velkomponerede. En velskreven bog, som bør findes på ungdomshylden i alle biblioteker. *Lis Jørgensen*

Trease, G. Tåge over kongeøen. Overs. fra engelsk af Per Dorph-Petersen. Det Danske Forlag. 1960. 192 s. 10.75.

Foregår i England i det 9. århundrede under kampene mellem englænderne og de nordiske vikinger, der havde sat sig fast i landet. To unge englændere, en dreng og en pige, flygter fra den danske vikingekonges lejr, hvor de har været holdt som gidsler, og slutter sig til den jagede kong Alfred – senere den Store. – Bogen har en troværdig historisk og menneskelig atmosfære med en handling, der er dramatisk og spændende fortalt i en bredt malende stil. 12–16 år.
Molly Hansen

Wilder, Laura Ingalls. Den lange Vinter. Gyldendal. 362 s. ill. 15.75.

Egentlig hører »Den lange Vinter« til før »Drengen og Gården«, men det betyder intet med det lille sidespring i rækkefølgen. Påny undres man over, at der kan fortælles og fortælles, og dog er historierne lige yndefulde, lige naturlige, lige ny og storartet friske – som slutningsordene, der ligefremt og dog poetisk siger, hvad der er bogens handling: »Og mens de sang, var det, som om den lange vinters angst og lidelser

steg til vejrs som en sort sky og sejlede bort på tonerne. Foråret var kommet. Solen skinnede varmt, blæsten var blød og lun, og det grønne græs dækkede prærien«. Er det nødvendigt at gentage: selvskrevet til anskaffelse.

Sv. Alleslev

BØGER FOR UNGDOMMEN

NYE BØGER FOR UNGE

(Anmeldt i Bogens Verden 1960 nr. 4-6)

1. Bøger anmeldt som bøger for voksne.

Udvalget er foretaget af *Ole Hovman, Ove Nielsen* og *Brita Olsson.*

Vedrørende bøgernes anvendelse se tilsvarende rubrik i Bogens Verden 1960 nr. 1 s. 37.

Dansk Lyrik fra Gustav Munch-Petersen til Frank Jæger	5	s. 273
*Golding, William, Fluernes herre	5	s. 275
Wilson, James, Drama på Cypern	4	s. 215
Bitsch, Jørgen, Ulu – verdens ende	4	s. 206
*Bjerregaard, Aksel, Atletik	6	s. 324
*Broby Johansen, R., Vi ser på kunst fra oldtiden	6	s. 324
Klefos, Brede, De kom om natten	4	s. 209
*Langer, Torben W., Sommerfugle	4	s. 207
Rubinowicz, Dawid, Dawids dagbog	5	s. 272
Troebst, Cord-Christian, Kapløbet til månen	6	s. 322

2. Bøger anmeldt som børnebøger.

Udvalget er foretaget af *Aase Bredsdorff, Molly Hansen* og *Brita Olsson.*

Altenhöfer, Ludwig, Modstandsgruppe Grøn	5	s. 262
*Hamre, Leif, Klart fly	5	s. 262
*Verne, Jules, Rejsen til jordens indre	5	s. 264
Helveg Petersen, Lilly, Familiekundskab	6	s. 318
Verdenshistoriske billeder	6	s. 318

BØGER FOR VOKSNE

FAGLITTERATUR

LEKSIKA

Gyldendals opslagsbog. Red. af A. P. Hansen og Anders Svarre. Gyldendal. 1960. Bd. 4-5. R-Å og indeks. ill. Kplt. i 5 bd. indb. 395.00 og 475.00. (03).

Anmelderen af 1. og 3. bd. udsatte den endelige bedømmelse af dette værk til det afsluttende bind forelå. Nu er registerbindet kommet og man ser, at forlaget har formået at indfri de store forventninger, der er stillet til denne i Danmark helt nye lexikonform. Opslagsbogen har først gennem dette enorme register (ca. 90.000 opslagsord) sin fulde værdi, idet den encyclopædiske ide i værket først kan udnyttes fuldt ud gennem dette. Det værdifulde i det i anmeldelsen af bd. 1 stærkt roste billedmateriale ser i bd. 5s register ud til at være blevet yderligere understreget gennem de mange stikord til detailler på billedtavlerne. En overskuelig typografi og let forståelige forkortelser har gjort registret indlysende simpelt at arbejde med. Forlaget kalder det flerdimensionalt, hvormed det vil antyde, at henvisningsapparatet bringer henvisninger på tværs af kendte regler (Rokoko henviser f. eks. til 12 forskellige steder bl. a. malerkunst, bygningskunst, ornamentik, tekstilkunst, porcelæn m. m.). Geografiske lokaliteter, der ikke selvstændigt nævnes i leksikonnet er trukket frem i indexbindet med henvisning til kort, hvorpå de kan findes. Bog- og sangtitler findes også i indexet, men dem har vi jo andre steder. Af stor quick-reference-interesse er det store tabelafsnit i bd. 5. Dette afsnit anbefales det stærkt alle læsesalsbibliotekarer at sætte sig ind i, da det bringer samlede oversigter over en mængde stof, som vi ofte skal lede frem mange forskellige steder.

Fra forlagets side knyttes en speciel service til dette værk, idet der er etableret en 5-årig gratis oplysningstjeneste for ejere af værket. Man kan til redaktionen indsende spørgsmål om f. eks. nyopdukkede fænomener indenfor opslagsbogens stofområde. Disse spørgsmål vil da blive besvarede på samme måde, som de pågældende emner ville være blevet behandlet i værket. Subskribenterne modtager foreløbig en tabellarisk opstilling over olympiaderesultaterne 1960.

Med særlig glæde har en københavnsk læsesalsbibliotekar set et billede af hovedbibliotekets læsesal udenpå bd. 5. Man må nu sørge for at sætte »Den lille Salmonsen« i depot, hvis man har enten »Den ny Salmonsen«, »Raunkjær«, »Hagerup« eller »Gyldendals opslagsbog«. *Viggo Bredsdorff*

SKRIFTER AF BLANDET INDHOLD

Bay, J. Christian. Breve om bøger. 1–2. Selskabet Bogvennerne. 1959. (110 s. +110 s.). (Essays om bøger udg. af Selskabet Bogvennerne. Red. af Tage la Cour. Bd. 4). Ikke i bogh. (04.6).

Vor gamle, hæderkronede landsmand, den tidligere overbibliotekar for John Crerar Library i Chicago, langelænderen J. Chr. Bay har for Selskabet Bogvennerne samlet en række af sine mange bibliofile småskrifter – dels fra sine Bibliophili Epistolæ, dels fra sine hilsener ved juletid – i to nydelige småbøger. Man finder bl.a. her – nu og da i let omarbejdet form – de morsomme artikler om Onkel Toms hytte efter hundrede år, Robinson Crusoe, Kæmpetræerne i California og i litteraturen, om førsteudgaven af Pickwick Papers, Et bogligt blændværk (om det mystiske tyveri af Irlands kronjuveler på Dublins slot). Som en afslutning, en bevægende skildring af Bays ungdomsår på Carlsberglaboratoriet og dernæst som assistent i den botaniske have i St. Louis. – Det er jo ikke læsning for den store almenhed, men for bogelskere er der en rørende charme over disse gammeldags snurrepiberier, der bringer os bud fra en dansker, der i det store fremmede land aldrig mistede sit danske lune eller sin danske stil – som den var, da han for 68 år siden drog af lande. –

Danske bibliotekarer hilser Dig, elskelige Bay! *Robert L. Hansen*

Benn, Gottfried. Radartænkeren og andre Essays. Hasselbalch. 1960. 60 s. Kart. 4.50. (Hasselbalchs Kultur-Bibliotek, 195). (04.4).

Benn debuterede som expressionistisk lyriker før første verdenskrig og har i årene efter anden fået en renæssance; efter mange års ubemærkethed var han atter et anset litterært navn, da han for få år siden døde. Som essayist virker han inciterende gennem sin stærkt personlige eksplosive stil. Han er lyriker mer end tænker. Udvalget synes at have fundet helt centrale ting. *Chr. Stub-Jørgensen*

Buhl, Ingeborg. Mosaik. Essays, miniaturer, anker og tanker. Rosenkilde og Bagger. 1960. 95 s. 12.50. (04.6).

Nogen tilhænger af teknikkens stormskridt er I. B. ikke og gerne standsede hun byernes vækst, der løsriver menneskene fra kontakten med naturen. I. B. er en humanistisk livsfilosof, der inspireres til sine essays, korte betragtninger og aforismer af naturiagttagelser, årstidernes og lysets skiften; hendes sprog er kultiveret og koncist, hendes konservative livsholdning er usentimental og uden banalitet. *Leo Alster*

Friis Møller, Kai. Udvalgte essays 1915-1960. Forord af Tom Kristensen. Hans Reitzel. 1960. 283 s. 28.50. (04.6).

Bogen danner sammen med »Skribenter og Bøger« et væsentligt udvalg af F. M.s kritiske forfatterskab. En meget tillokkende læsning, ikke blot på grund af det stilistiske mesterskab, hvormed F. M. gør ondskabsfuldheden til en skøn kunst, men også ved den positive og stærkt fastholdte stræben efter at forsvare bogen og den boglige kultur mod angreb udefra såvel som mod opløsningstendenser indefra. Umiddelbart betragtet var F. M. noget af en fribytternatur, men dybere set er han ikke så lidt af en målbevidst moralist. *Chr. Stub-Jørgensen*

Jeppesen, Niels. Dunhamre. Et udvalg af erindringsbilleder, artikler, noveller, digte. Ved Børge Jensen. Skive. Ebo. 1960. 112 s. 10.75. (04.6).

Udvalget udsendes til forf.s 78 års (i bogen står årige!) fødselsdag og giver et godt indtryk af ham som polemiker, men viser kun glimtvis, hvilken fortrinlig lyriker og novellist, han kunne være. Meget af polemikken virker en kende passé. Man kunne have ønsket et fyldigt udvalg af *digteren* Jeppesens værker, han er desværre for overset, også af N. J. selv. *Chr. Stub-Jørgensen*

Kampmann, Viggo. Undervejs. Artikler fra ungdom og manddom. Fremad. 1960. 179 s. 19.75. (04.6).

Den ydre anledning til udsendelsen af dette udvalg af artikler og foredrag var statsministerens 50 års fødselsdag i sommer. Af de 22 artikler er kun 7 fra årene før 1950, mens 15 er fra ministertiden 1954–60. Den 10 siders kronologiske bibliografi, der findes bag i bogen, viser dels, at forfatterens produktivitet er accellereret gennem årene, dels at foruden skattetekniske og skattepolitiske emner også forvaltningsproblemer og den almindelige økonomiske politik har kaldt indlæggene fra Viggo Kampmann frem.

Læseren af det foreliggende udvalg får ikke alene bekræftet det indtryk, man har af forfatterens sagkundskab på en række vigtige områder og hans evne til at gøre et fagligt stof alment tilgængeligt, men også af hans lyst til at gå i lag med opgaverne parret med en nøgtern politisk vurdering. *Carl Thomsen*

Paludan, Jacob. Et udvalg ved Hakon Stangerup. Udg. af Dansklærerforeningen. 2. udg. Gyldendal. 1960. 195 s. Kart. 9.50. (04.6).

1. udg. udkom 1951, og den nye udgave afviger kun ved ændringer i noteapparatet samt ved en ansigtsløftning m.h.t. udstyr, der er ved at gøre vore skolebøger overordentlig tiltrækkende. Udvalget omfatter den lille roman »En Vinter lang« og et udpluk af essays og aforismer, hvorved hovedvægten er lagt paa Paludans populærfilosofiske forfatterskab, en side af hans produktion, der uden hensyn til enighed eller ej har noget at bringe en alvorlig læser. *Chr. Stub-Jørgensen*

TIDSSKRIFTER

Selvsyn. Aktuel litteratur og kulturdebat. Redigeret af Torben Brostrøm og Henning Harmer. 1. årg. nr. 1. Gyldendal. 1960. 4 nr. årligt. Subskr. 8.00. (05.6).

Med henblik på danskundervisningen i gymnasier, på højskoler og seminarier vil tidsskriftet bringe uddrag af den aktuelle kul-

turdebat, og prøver – overvejende optryk – af den nyere litteratur, dansk og udenlandsk. Første nummer har udklip fra den efterhånden noget golde debat om Danmark som kulturel provins og aftrykker desuden lyrik af bl. a. Baudelaire, Rifbjerg, Cecil Bødker og Malinovski og prosa af Reverdy, Camus, la Cour, Seeberg og Tejn. Bør anskaffes til ungdomsafdelingen.

Niels Chr. Lindtner

FILOSOFI

Hedenius, Ingemar. Tro og viden. Overs. af Mogens Boisen. Hans Reitzel. 1960. 206 s. 6.95. (16).

Den svenske professor føler sig draget mod de »religiøst uskyldige«, som aldrig foruroliges af religiøse spekulationer, men rent umiddelbart præges af følelse for åndelige værdier, godhed og tolerance; selv anvender han dog en ret betydelig del af sin tid på at spekulere over religiøse spørgsmål. Han går ud fra den grundsætning: ikke at tro på noget, som der ikke findes nogle fornuftige grunde til at anse for sandt, og at dette ikke gælder om den kristne tro, har han søgt at påvise i flere bøger, hvis indhold er sammenfattet i bogen »Tro och livsåskådning« fra 1958, hvoraf nærværende danske oversættelser gengiver de vigtigste kapitler. Udfra tre postulater: religionen må indeholde visse antagelser, disse må kunne meddeles også ikke-troende, og to sandheder kan ikke modsige hinanden, kommer han til det resultat, at ateisme er det eneste konsekvente standpunkt. Herunder angriber han hårdt og ikke altid lige urbant flere svenske teologer, hvad der måske virker lidt uvedkommende i en dansk oversættelse. *Johs. Blauenfeldt*

RELIGION

Danske Salmer. I udvalg ved Erling Nielsen. Gyldendal. 1960. 267 s. 22.75. (24.43).

Udvalget omfatter Kingo, Brorson, Grundtvig og Ingemann og gengiver salmerne i deres originale form, der nu er ret ukendt på grund af salmebogens nødvendige tillempning for den jævne menighed. Ved denne tilbageføring til det oprindelige kommer glemte poetiske skønheder atter for lyset, ligesom salmerne faar den naturlige patina, der sætter dem i sammenhæng med deres tid. Læsere med sans for disse ting vil have glæde af at læse salmerne som poesi i deres oprindelige skikkelse. *Chr. Stub-Jørgensen*

Nedergaard, Paul. Personalhistoriske, sognehistoriske og statistiske bidrag til en dansk præste- og sognehistorie. (Kirkelig geografi) 1849-1949. (1960). Til nu 45 hft. a 14.00. (27.6).

Dette værk, der begyndte at udkomme i 1949 og har været omtalt flere gange her i B.V., sidst i 1956, s. 433, skrider støt fremad efter den lagte plan. Efter at østifterne forlængst er afsluttet, er turen kommet til de jyske stifter, og her er også Ålborg stift afsluttet, og skildringen af Viborg stift påbegyndt. Ved supplementslister til de allerede afsluttede bd. føres værket à jour, og udførlige registre viser vej til de omtalte præster og lægfolk. Der kan være grund til påny at henlede bibliotekernes opmærksomhed på dette værk, der ikke blot er værdifuldt som opslagsbog, men også med sine mange skildringer af bevægelser og personer rundt om i sognene bringer en masse interessant og oplysende læsestof. *Johs. Blauenfeldt*

Neiiendam, Michael. Røsten fra bjergene. Nogle afsnit af bjergprædikenen belyst til selvstudium og brug i studiekredse. Gad. 1960. 62 s. 7.50. (22.6).

Efter nogle indledende ord om Jesu bjergprædikens tilblivelse og overleveringsform og forskellen mellem situationen dengang og nu siges der nogle meget kortfattede bemærkninger om 4 emner fra bjergprædikenen, nemlig ægteskabet, eden, krigen og bønnen. Men behandlingen er gjort så kortfattet, at bogen virker tynd. Forf.'s bog om samme emne fra 1943 (se B. V. 1944, s. 16) var dog noget udførligere. *Johs. Blauenfeldt*

Thomsen, Niels. De stærke jyder og haugianerne. Breve fra en vækkelse. Gad. 1960. 128 s. (Kirkehistoriske studier, 2. rk. nr. 9). 10.00. (27.67).

Mellem den vækkelsesbevægelse, der omkring 1800 opstod i egnen mellem Horsens og Vejle, og som kaldes de stærke jyder, og den vækkelse, der opstod i Norge som følge af Hans Nielsen Hauges virksomhed, var der en vis forbindelse, idet man korresponderede indbyrdes og sendte udsendinge til hinanden. En del af korrespondancen er bevaret i original eller afskrift og her offentliggjort med manuskripternes retskriv-

ning. En indledning tjener til at give den fornødne baggrund for forståelsen af brevene. Den temmelig specielle publikation vil særlig være af interesse for dem, der studerer det pågældende tidsrums danske kirkehistorie. *Johs. Blauenfeldt*

SAMFUNDSKUNDSKAB

Hug og parade. 12 indlæg om velfærdsstaten og kulturen. Redaktion: Frederik Nielsen og Ole Hyltoft Petersen. Fremad. 1960. 142 s. 14.75. (32).

Der er blevet rettet megen kritik mod den velfærdsstat, som vort samfund gradvis udvikler sig til – ofte en ret følelsesbetonet kritik. (Der sigtes hermed ikke til Eisenhowers ord om »en venligsindet europæisk stat« og dens selvmordsstatistik). Bogen her er et forsvar og et forsøg på at frigøre den løbende debat for usaglige argumenter (Justus Hartnacks indlæg: Den politiske diskussions logiske struktur). Der er indlæg fra liberalistisk hold (Axel Kristensen, Hans J. Lembourn). Ved at belyse emnet fra begge sider er bogen blevet en oplagt biblioteksbog, der fortjener den videst mulige udbredelse. *Leo Alster*

EVENTYR

Danske folkeeventyr. Ved Laurits Bødker. Rosenkilde og Bagger. 1960. 199 s. 17.50. (39.1).

Denne populære udgave indeholder 33 danske folkeeventyr iklædt en let moderniseret sprogdragt. I en kort indledning fortælles lidt om eventyrenes oprindelse og indhold, og bogen slutter med en samling noter med oplysninger om optegnelsesforhold m. m. Den er en pendant til arkivar Bødkers »Danske folkesagn« og ligesom denne særdeles velegnet for bibliotekerne, en god, lille, let læst samling præget af bramfri dansk humor. *Axel Andersen*

GEOGRAFI OG REJSER

Humlum, J. Geografiske farvebilleder. Tekster i samarbejde med Vilhelm Humlum og Arne Humlum. Gyldendal. 1960. 92 s. ill. Kart. 16.75. (40.2).

Den vidt berejste professor har samlet et par hundrede af sine bedste farvefotografier i denne lille bog, der både pædagogisk og økonomisk betegner et bemærkelsesværdigt forsøg indenfor skolebogslitteraturen. Billederne belyser de forskellige kulturgeografiske emner, og bogen skal bruges i geografiundervisningen på alle alderstrin. Resultatet er overvældende: En vidunderlig billedbog, der gør verden levende og nærværende for os. Skønne billeder, velvalgte motiver, fornem reproduktionsteknik, elegant tilrettelægning. Hvilket fantastisk blik for motivet, Humlum har: Hvert eneste billede har noget væsentligt at sige. Den bog må stå på alle biblioteker. *Axel Andersen*

Mellerup, Einer. Det gamle København på Vrangen. Fremad. 1960. 106 s. ill. 10.75. (46.3).

»Det var en yndig tid«, lyder det banale refræn. Den tidligere politiinspektør og en række af hans kolleger, som han har spurgt, ved bedre. Det tør siges at være kras kost, hvad han serverer, men det gøres sobert og ganske frit for moralsk pegefinger. Man får et indtryk af politiets arbejdsvilkår for ca. 80 år siden, af de mange uhumskheder, der fandtes bag den lille hyggelige hovedstads facade, og ikke mindst af sædelighedsforholdene, især bordellerne med pigerne og deres alfonser. Mod slutningen får vi opridset små situationer, hvor man navnlig bemærker de sprogligt præcise iagttagelser. Billedmaterialet er en yderligere dokumentation af største kulturhistoriske værdi. Man kan gyse ved alle disse drastiske situationer, man kan væmmes og forarges derved, man kan more sig, alt efter temperament. Men det er facts, som det er godt at få med i billedet af vor fortid, og bogen hører hjemme på alle større biblioteker.

Mogens Iversen

NATURKUNDSKAB

Abrahamsen, Viggo. Herbariet. Indsamling og præparation af planter. J. Fr. Clausen. 1960. 48 s. ill. 5.85. (50.8).

En lille, nem vejledning (med en fyldig litteraturliste) for unge samlere og andre begyndere. Kan ikke erstattes af »Jeg er samler« og »Natursamleren«.

Hugo Christensen

Gullander, Bertil. Dagsommerfugle i Norden. Overs. af Torben W. Langer. Gyldendal. 1960. 95 s. ill. 14.75. (58.44).

De 133 dagsommerfugle, som er fundet i Danmark, Norge, Sverige, Finland, samt

nogle af deres larver og pupper, er tiltalende gengivet i farvede billeder ledsaget af en tekst, der yder de nødvendigste oplysninger om hver arts tid, sted, føde, udseende og larvestadium. Hertil en kortfattet indledning om systematik, biologi, fangst, præparation og opbevaring. *Hugo Christensen*

PRAKTISKE FAG

Bredsdorff, Ruth. Bygge-Ordbog. Dansk-Engelsk. Engelsk-Dansk. Nyt Nord. Forl. 1960. 240 s. 26.50. (60.3).

En nyttig bog, der har været savnet meget. De uundgåelige fejl og unøjagtigheder er holdt nede på et for en førsteudgave rimeligt niveau. Til stor nytte for alle, der vil orienteres indenfor den stærkt voksende engelsk-amerikanske byggelitteratur.

Bent Gregersen

Jonasen, Svend. Vi havefolk. Branner og Korch. 1960. 144 s. ill. 16.75. (63.51).

Stort og småt mellem hinanden om anlæg og pasning af haver. Desværre findes ikke stikordsregister, og indholdsfortegnelsen er ikke overskuelig, hvorfor læseren har vanskeligt ved at »slå op« i bogen for at læse om et bestemt emne. Bogen virker derved mere som en faglig roman. Hovedideen er at hjælpe haveejere til selv at anlægge havens enkelte afsnit, og hertil findes mange praktiske oplysninger samt et stort antal fotografier. Bogen afsluttes med forklaring på de almindeligst forekommende latinske plantenavne. *Mogens H. Dahl*

HUSVÆSEN

Erlandsen, Ida-Merete. Rom i korssting. Høst. 1960. 48 upag. s. ill. 6.75. (64.67).

Motiver fra Roms oldtidsminder, kirker, springvand o. l. er på 33 tavler omsat i korssting med farveangivelser, og i få sider tekst, såvel dansk som engelsk, foreslås mønstrene anvendt på bogbind, dækkeservietter, klokkestreng o. l. Italiensbegejstrede håndarbejdsinteresserede kan heri finde motiver til afveksling for danske motiver fra Høst-serien af korsstingsbøger. *Karen Sabroe*

Laursen, K. K. Vandplanter. Arter og deres kultur i stueakvarier. J. Fr. Clausen. 1960. 84 s. 7.75. (64.45).

Lidt fyldigere og mere vejledende for de fleste akvarister end Kai Larsen, Botanik i akvariet. Desuden tiltrækkende for et større antal læsere p.gr.a. det kendte forfatternavn og den rammende titel. Desværre ikke så civiliseret (sprogligt f. eks.). *Hugo Christensen*

Lærebog i huslig økonomi. Af Karen Blicher og Sofie Rasmussen. 18. udg. Gyldendal. 1960. 170 s. 9.85. (64).

Siden 1913 har den elementære, og fortræffelige lærebog været anvendt i skolekøkkenundervisning, og med denne 18. udg. er bogen moderniseret og afpasset efter kravene til undervisningen i barneskolen, således at tidligere udgaver synes forældede.

Karen Sabroe

Tardini, Ellis. Grill – på mange måder. J. Fr. Clausen. 1960. 56 s. ill. 7.50. (64.1).

Opskrifterne på grillstegning forudsætter, at husmoderen er erfaren i al madlavning, og da endnu de færreste har havegrill- barbecue- eller infragrill i stegeovnen, må dette begrænse efterspørgslen. *Karen Sabroe*

Vi laver fin mad. Red. af Jesper Engelstoft. Politiken. 1960. 385 s. ill. 10.75. (64.1).

Den i Politikens kogebogsserie tidligere udsendte hverdagskogebog »Vi laver mad« er nu suppleret med den finere madlavning, der omfatter ca. 500 opskrifter på raffineret selskabsmad af enhver art, under faglig redaktion af Else Algreen og med kendte eksperter som medarbejdere.

Opskrifterne – alfabetisk ordnet – er så klart opstillet og nøje bearbejdet, at bogen, selv med begrænset illustration, kan anbefales til alle. *Karen Sabroe*

MUSIK

Jazz. Fra New Orleans til moderne jazz. Af Orrin Keepnews og Bill Grauer. Overs. af Rita Damm efter »A pictorial history of jazz«. Skrifola. 1960. indb. 28.50. (78.914).

To amerikanske jazzeksperter, Keepnews og Grauer, har i denne bog foretaget et glimrende udvalg på ca. 620 billeder til belysning af jazzens historie. Samlingen rækker lige fra tiden i New Orleans til omkring midten af 50'erne.

Foruden introduktioner til de forskellige stilarter gives korte biografier over så kendte navne som Armstrong, Bessie Smith, Ellington, Count Basie, m.fl. Man har her samlet et materiale, der kan fængsle såvel den, der ønsker glimt fra jazzens kulturhistorie,

som den jazzinteresserede unge. Kan anbefales de lidt større bibliotekstyper. Bør anskaffes til »Ungdomshjørnet«. *Dan Heinsen*

LITTERATUR OG SPROG

Gyldendals fremmedordbog. Ved Sven Brüel. Under medvirkning af A. Willer. Ill. af L. Taaning. Gyldendal. 1960. 448 s. ill. Indb. 20.00. (89.63).

Som den 10. i rækken af Gyldendals ordbøger har forlaget udsendt en fremmedordbog. Berlingske har læsesalen haft i mange år i flere og forbedrede udgaver, så savnet har måske ikke været så stort – alligevel bør denne anskaffes til alle bibliotekers håndbogssamlinger. Den er klar i sin opstilling og typografi, tydelig og letforståelig i sin ordforklaring og fornuftig i sit ordvalg. Ved hvert ord bringes forklaring på dets oprindelse og afledninger. Det er måske vanskeligt helt at forstå, hvordan redaktionen har fundet ud af hvilke ord, der skulle ledsages af illustrationer (hvorfor er der f. eks. billede af gig og diligence, men ikke af charabanc? – men en æskulapstav kan være vanskelig at finde andetsteds – den står her). Avislæseren og radiolytteren har krav på altid på biblioteket at kunne finde de nyeste fremmedordbøger. Gyldendals er up-to-date hvad ordvalg og valg af dechifrerede forkortelser angår. *Viggo Bredsdorff*

Tjekkisk parlør. Af Else Westh Neuhard og Milena Poulsen. Borgen. 1960. 50 s. 9.75. (89.854).

Vor fine kender af Tjekkoslovakiets sprog og litteratur har sammen med en tjekkiskfødt dame udarbejdet en tiltrængt og nyttig tjekkisk parlør. Orienteringskortet på det indbydende omslag bringer de geografiske navne i landets egen form, hvilket godt kunne have været gennemført i bogen. – Vejledningen i udtalen sætter benytteren i stand til at fremsige bogens sætninger og blive forstået. Det nødtørftigste af den indviklede grammatik fås med i købet (men forskellen mellem »hård« og »blød« konsonant ses ikke forklaret). Det kan ikke roses højt nok, at alle bogens gloser og sætninger er rimelige, naturligt forekommende, ja uundværlige – dette uanset en del danismer. – Der gives praktiske vink om visering, valutabestemmelser, bilrejser etc., og de mange spredte oplysninger om kursteder, musik, forlystelser, restauranter, sport og dagligliv vækker minder hos gamle Prahafarere. Nytilkommende vil opdage, at det er uforsvarligt at rejse uden parløren – den klarer teaterbesøg, apotekindkøb osv. og viser vej i menuens jungle af pikante tjekkiske madretter.

Chr. Hougaard

Togeby, Knud. Litterære renæssancer i Frankrigs middelalder. Gad. 1960. 90 s. 9.50. (Studier fra Sprog- og Oldtidsforskning, 243). (81.2).

En specialundersøgelse af litteraturen i de tre perioder i Frankrigs middelalder, hvor man med rette kan tale om en genoplivelse af antiken: den karolingiske renæssance, den oldfranske i det 12. århundrede og den latinske renæssance i 1400-tallet. Bogen henvender sig til litterærhistorisk interesserede og vil kun finde anvendelse i de største biblioteker. *Niels Chr. Lindtner*

HISTORIE

Aschehougs verdenshistorie. Fra antikken til våre dager. Under red. av Arne Ording og Thorleif Dahl. Oslo. Aschehoug. 1953-58. Bind 1–8. ill. 17.80 no. kr. pr. bd. (90).

Denne norske verdenshistorie, skrevet af en lang række videnskabsmænd på riksmål, har i høj grad interesse også for danske biblioteker. Den lider af samlingsværkets sædvanlige svagheder, visse af bindene er langt mere håndbogsprægede og tungere at læse end andre, men det er virkelig en *moderne* verdenshistorie, baseret på det nyeste tilgængelige kildemateriale og med den udførligste behandling af den nyeste tids historie (det tyvende århundrede fylder de sidste tre bind). Al Grimbergs fortræffelighed til trods trænger den jo til supplement, og til det formål er Aschehougs verdenshistorie ypperligt egnet. *Jens Maarbjerg*

Bjøl, Erling. Sol og sult. Underudviklingens problem i Italien. Instituttet for Historie og Samfundsøkonomi. 1960. 192 s. 10.00. (Internationale Studier, 3). (97.55).

En bredt anlagt undersøgelse af de underudviklede områder i Syditalien (Mezzogiorno, heri indbefattet Sicilien og Sardinien). I sit forsøg på at karakterisere de forskellige egnes problemer, udfinde årsagerne til deres lave udviklingstrin og vurdere de bestræbelser, der er udfoldet for at hæve niveauet, kommer forfatteren til at bevæge sig ind på en lang række områder, historie, politik,

økonomi, kulturgeografi, socialpsykologi m. m. Fremstillingen kommer derved til at gå mere i bredden end i dybden, hvad forfatteren selv flere gange beklagende konstaterer, men må alligevel betegnes som et overordentlig givende og inciterende indlæg i debatten om udviklingslandenes problemer. Bogen er også kommet som tillæg til Økonomi og politik nr. 4, 1959.

Jens Maarbjerg

Cavling, Henrik. Henrik Cavling som krigskorrespondent. Artikler og breve fra den græsk-tyrkiske krig 1897. Ved Tage Kaarsted. Aarhus. Universitetsforlaget. 1960. 181 s. ill. Kart. 12.75. (Skrifter udgivet af Institut for Presseforskning og Samtidshistorie, 2). (97.7).

Den moderne danske presses skaber viser i disse reportager, at han så sandelig selv kunne journalisthåndværket til bunds. Der er nok af saglighed og kendsgerninger, men altid indflettet i atmosfæreskabende skildringer og afslørende personkarakteristikker, og bag skriverierne tegner sig billedet af Cavling selv med hatten forsorent på sned og cigaren i mundvigen og en aura af eventyr og bedrifter omkring sin person. Det er altsammen letlæst, underholdende og oplysende, men emnet er alligevel så specielt, at kun de største biblioteker behøver at interessere sig for bogen. *Jens Maarbjerg*

Lauring, Palle. A History of the Kingdom of Denmark. Translated from the Danish by David Hohnen. Høst. 1960. 265 s. ill. 34.00. (96).

Lauring er et oplagt valg som forfatter til en danmarkshistorie på engelsk, der vel i første række er beregnet for turister: han kan fortælle, og han er behagelig fri for enhver form for national selvovervurdering. Erfaringen viser, at de største biblioteker kan have brug for litteratur om Danmark på engelsk, og de er udmærket tjent med denne velillustrerede, letløbende, men ikke letkøbte danmarkshistorie. *Jens Maarbjerg*

Nørregård, Georg. Efterkrigsår i dansk udenrigspolitik 1815-24. Gyldendal. 1960. 208 s. 35.00. (96.4).

En fortsættelse af forfatterens tidligere værker Freden i Kiel 1814 (1954) og Danmark og Wienerkongressen 1814-15 (1948), og som i disse er der tale om et videnskabeligt arbejde grundet på omfattende arkivstudier. Emnet er her Danmarks trælse kår i udenrigspolitisk henseende efter at være reduceret til en storpolitisk set betydningsløs småstat efter tabet af Norge, hvis afståelse medførte lange og indviklede forhandlinger, navnlig af økonomisk art, og når fremstillingen virker tungere end i de foregående bøger, skyldes det selve emnet og dets mangel på umiddelbar dramatik. Men der er tale om et hovedværk om en kritisk periode i Danmarks historie, som de større biblioteker må vise deres skyldighed overfor.

Jens Maarbjerg

Schenke, Wolf. Kina. Den nye verdensmagt. Overs. af H. Juul Madsen efter »Neue Weltmacht China«. Wangel. 1960. 254 s. ill. 24.75. (98.28).

Efter en lidt ufyldestgørende historisk indledning på ca. 80 sider gennemgås udviklingen i Den kinesiske Folkerepubliks kortvarige, men altomvæltende æra, og der sluttes med en analyse af Kinas stilling i den aktuelle storpolitik. Forfatteren er ikke kommunist, men bogen er skrevet ud fra en sympatisk indstilling over for det kinesiske folk og ud fra selvsyn og personlige erfaringer, kombineret med indgående litteraturstudier, og må betegnes som sober orientering om et mere og mere brændende storpolitisk problem. *Jens Maarbjerg*

PERSONALHISTORIE

[*Andersen, H. C.*]. H. C. Andersen og Henriette Wulff. En Brevveksling. Ved H. Topsøe-Jensen. III. Kommentar og Registre. Odense. Flensted. 1959. 476 s. Kplt. 1-3. 135.00. (99.4).

Denne overordentlig vægtige brevsamling er hermed afsluttet. Det er som forlaget skriver et årelangt arbejde, der er ført til ende. Men det er mere, det er en gennem et helt forskerliv opbygget kyndighed i H. C. Andersens verden, der belyser disse breve og sætter dem ind i Andersenforskningens store sammenhæng. Selve tilvejebringelsen af materialet er en præstation, brevsamlingen foreligger nemlig ikke som en enhed, men er som det fremgår af noterne spredt på mange hænder. Nu er den gennem en omhyggelig registrering på kryds og tværs gjort let at benytte for enhver, der søger bestemte temaer i Andersens liv eller produktion belyst, en fundgrube for den der interesserer sig for vor store digter og tillige en

hånd- og opslagsbog, der letter en hurtig orientering. Såvel forskere som almindelige læsere må være udgiveren dybt taknemmelige for dette imponerende arbejde.

Chr. Stub-Jørgensen

Bitsch, Viggo. Ad barndommens veje. Odense. Nyt Bogforlag. 1960. 52 s. 10.00. (99.4).

Med dette lille skrift har Vemmetofte-kantoren og -læreren gennem 30 år fejret sin 70-års dag. Dansk Kirkemusiker Forening, Jonstrupsamfundet og en række privatpersoner bringer lykønskning på skriftets sidste sider. Det er spredte træk fra en jysk barndoms skolestue og legeplads og småbetragtninger over sprog og musik. Kun en mundsmag, men mange ældre vil nok nikke genkendende og medvidende. *Poul Munch*

Hurum, Hans Jørgen. I Edvard Griegs verden. Oslo. Gyldendal norsk forlag. 1959. 328 s. ill. n. kr. 29.50. (99.4).

Bogen er norsk, men det skal straks siges, at det er et norsk, der læses lige så let som Bjørnsons, og bogen er værd at læse. Det er en biografi og ikke et musikteoretisk værk og så levende skrevet, at den vil underholde og fornøje langt ud over de særlig musikinteresseredes kreds, bl.a. fordi den i høj grad bygger på Griegs breve, og han var en stor og flittig brevskriver. Derudover har den interesse, fordi den ret indgående behandler danske musikforhold i de sidste årtier af forrige århundrede – et herhjemme fuldstændig forsømt afsnit af dansk musikhistorie. – Anbefales varmt.

Richard Hove

Paloczi-Horvath, George. Khrustjev. Vejen til magten. Overs. af Bjarne Nørretranders efter »Krushchev: The Road to Power«. Gyldendal. 1960. 300 s. ill. 26.50. (99.4).

Den frafaldne ungarske kommunists biografi af Sovjets ministerpræsident og førstesekretær er en bog i klasse med Isaac Deutschers Stalin-biografi. Det er naturligvis ikke Khrustjevs privatliv, der afdækkes, derom vides så godt som intet, men udelukkende hans politiske karriere, der viser en støt stigning mod tinderne allerede fra begyndelsen af trediverne. Forfatteren søger, imod en gængs opfattelse, der grunder sig på talen ved den 20. partikongres (af hvis baggrund der her gives en helt ny fortolkning), at fremstille Khrustjev som den der stræber efter at blive Stalins arvtager og fører hans linie videre under de ændrede forhold. Argumentationen gennemføres med logisk og overbevisende udnyttelse af det citerede kildemateriale, omend en anden fortolkning velsagtens også er mulig. Den overordentlig velskrevne, fængslende og letlæste bog er en værdifuld forøgelse af litteraturen om den nyeste udvikling i Sovjetunionen.

Jens Maarbjerg

Rosing, Jens. Isímardik, den store drabsmand. Det Grønlandske Selskab. 1960. 90 s. ill. 15.00. (Det grønl. Selsk.s skrifter XX). (99.4).

I en raffineret naiv stil fortæller den grønlandske kunstner, rensdyravler og – nu også – forfatter den sandfærdige beretning om den sindssyge drabsmand, der o. 1890 i perioder rystede hverdagen i det indsnævrede østgrønlandske samfund omkring Angmagssalik. Det er ikke en simpel genfortælling, men en beretning, der er stykket sammen fra forskellige mundtlige og skriftlige kilder. Og denne beretning bæres af den samme fortættede spænding, der er karakteristisk for kriminalfortællingen, men rummer samtidig en mængde folkloristisk stof, levende bragt i sammenhæng med begivenhederne. Her er virkelig et udsnit af eskimoernes fortidsliv skildret med en ægte indlevelse, således som kun den, der kender livsbetingelserne til bunds, formår det. Beretningen indledes med en beskrivelse af land og levesæt i Angmagssalik, ikke en tør, saglig, detailfyldt afhandling, men levende følsomt og selvoplevet præcis det, der er nødvendigt for at skabe baggrund og atmosfære for selve fortællingen.

Overalt ledsages teksten af vignetter i tegneren Jens Rosings faste, klare, men dog myge streg. Illustrationerne karakteriseres ved samme sans for det væsentlige som indledningen og tjener derfor på fremragende måde det samme formål.

En yderst værdifuld forøgelse af Grønlands-litteraturen. *Finn Gad*

Svensson, A. Redaktør Jens Jessen, »Flensborg Avis«. Haderslev. Historisk Samfund for Sønderjylland. (D. Bogh. K.). 1955-60. Bd. 1-3. 10+10+15 kr. (bd. 1 er udsolgt). (99.4).

Svensson var i sin ungdom elev og journalist hos Jessen; påvirkningen prægede ham for livet. Jessen, Flensborgretningens hovedskikkelse, døde 1906, kun 52 år gammel og

skrev ikke erindringer. Derimod fik hans modpol H. P. Hanssen fra Åbenråretningen udsendt 4 bd. (1928-34) + »Fra Krigstiden«, og et femte, især om genforeningsstriden 1918-20, ligger efter sigende i manuskript. »Anvendt med nogen varsomhed vil H.P.H.s selvbiografi altid være en fundgrube for særlig interesserede« – skriver Svensson (bd. 2, s. 66), men han har fundet mange enkeltheder og ensidige domme, der trænger til rettelse. Svensson har, foruden at give en levnedstegning af Jessen, ganske øjensynligt villet give en løbende kommentar til H.P.H. Man kunne blot have ønsket at han havde taget fat for 25 år siden, men dengang var han optaget af, med »Berlingske«s hjælp, at udkonkurrere H.P.H.s gamle blad »Hejmdal«. Det fine ved Svenssons værk er, at både Jessen og Hanssen nu står mere nuancerede, mere klart med hver sine fortrin og fejl. »Politiken« med Aage Friis, H. V. Clausen og vor øvrige stort set radikale historieskrivning har jo desværre hos mange i det gamle land fået Hanssen frem som »sønderjydernes høvding«, omgivet af brave grundtvigske højskolebønder og med »estrupperen« Jessen som en skummel Noureddin spindende afmægtige rænker i baggrunden. Men 967 s. er for meget for vor tids svage sønderjydske interesse; en stramning ville kun have gavnet.

For alle centralbiblioteker og for sognebibliotekerne i Nordslesvig, undtagen de allermindste. *Gustav Auring*

SKØNLITTERATUR

DANSKE BØGER

Andersen, Knud. Den underfulde konkylie. Borgen. 1960. 208 s. 18.50.

Denne beretning om en barneforelskelse der overlever adskillige og tragiske prøvelser rummer dels realistiske og dels romantiske elementer, på den ene side skildringer af djurslandsk hverdag i 19. årh.s første halvdel, på den anden indslag fra eventyrets og folketroens verden med symbolsk indhold. Selv om det ikke helt er lykkedes at forene disse modsætninger til et kunstnerisk helstøbt værk læses bogen med interesse (bortset fra et par umotiverede maritime indslag); den er både spændende og præget af en varm og livsbekræftende indstilling der gør den fortjent til anskaffelse i alle bibliotekstyper.

V. Klingberg-Nielsen

Barfoed, Niels Aage. Verden er et Flyvesand. Roman om Ambrosius Stub. Lohse. 1960. 218 s. 15.50.

Pastor Barfoeds romanbiografier har et stort publikum i alle bibliotekstyper og man kan fuldt ud forsvare at anskaffe om ikke dem alle 17 så dog et udvalg. Fælles for dem er den sobre vederhæftighed og den flittige udnyttelse af kildematerialet, men ganske vist også en vis lidt tung fantasiløshed, en afståen fra psykologiske analyser og nogen hang til skønmaleri, mangler, der måske bliver særlig tydelige når den biograferede er en flygtig og poetisk bohemenatur som Stub. Han fremtræder lovlig borgerlig og velfriseret selv om hans svage sider ikke skjules. *V. Klingberg-Nielsen*

Bomholt, Julius. Ukendte ven. Fremad. 1960. 169 s. 16.75.

En fortælling-kreds fra besættelsestidens sidste måneder; stedet er Victoriagade 40, Kbhvn. V., og personerne er dette hus' højst forskellige beboere, der skal opfattes som et udsnit af menneskeheden i de dage. Den spænder fra nogle højst utiltalende hastemte frihedskæmpere over den besindige modstandsmand til den forfulgte »lille« værnemager og tyskerpigen med hendes usle hanrej. Desuden er der den traditionelle gammel-jomfru, der forgæves søger trøst i religionen, men alligevel hentæres af frygten for ikke at få levet livet, og den ligeså traditionelle unge mand, der ikke kan finde sig selv – ham ville man godt have hørt lidt mere om. Bogen er sikkert skrevet ud fra en ægte medfølelse med disse mennesker, men læseren forhindres især af den manierede stil i at få den samme velmente og gavnlige indstiling. *Anna Elise Møldrup*

Cavling, Ib Henrik. Familiens sorte får. Erichsen. 1960. 246 s. 13.75.

Society-news: Baron Jarl Galt-Hvide til Hvideholm har deklareret sin forlovelse med

stud. merc. Mariane Jespersen, eneste datter af konsul Hugo A. Jespersen, Svendborg og arving til dennes ansete handelshus. – Baronens broder tegneren Bent G.-H. der netop har opnået et internationalt gennembrud indgår ægteskab med yndige, rødhårede Bitten Jessing, den kendte fotomodel, datter af forhv. renovationsmedarbejder Jessing. – Ægteskabet mellem kontorchef i finansministeriet Gerhard Degnis og hans hustru Merete f. komtesse Galt-Hvide er opløst. Skulle nogen ønske at kende de sære forviklinger der førte til nævnte begivenheder, kan det ske ved at ofre 13.75 og 3-4 timer, men det er i sandhed hverken pengene eller ulejligheden værd. *V. Klingberg-Nielsen*

Faber, Else. Humlehaven. Martin. 1960. 189 s. 12.75.

Efter 15 års ægteskab med en egoistisk mand, der forsømmer hende, forelsker Gudrun sig heftigt i sin søns lærer, og hendes kærlighed gengældes. Men kan hun følge elskovens kald med udsigt til at måtte skilles fra sin søn? Trods ubehjælpsomhed er der noget ægte i skildringen af Gudrun, som har så svært ved at se sine problemer under et realistisk synspunkt og også i skildringen af Ma'Ditlevs, en gammel håndfast bondekone, er der tilløb til noget rigtigt, men disse lyspunkter ændrer ikke totalindtrykket af ugebladsromantik, som er bibliotekerne uvedkommende.

Elisabeth Kjølseth

Freuchen, Ib. De kom med et barn. Fremad. 1960. 130 s. 16.75.

Bogen fremkommer som en tidl. norsk søkaptajns »private skibsjournal«, skrevet mens han passer en lille telegrafstation i Nordnorge. Han skildrer et ungt søskendepar, der kommer fra en ensomt beliggende gård for at få et barn døbt, som de med naturbarnets naivitet åbent indrømmer er deres fælles barn. I dagbogsform fortæller kaptajnen om det sammenstød med »civilisationen« i en bornert præsts skikkelse, der bliver følgen heraf. En anden – lige så »uskyldig« ægteskabshistorie mellem en ung ingeniør og hans halvsøster er blandet ind i det. Hovedsagen har vel været at gøre op med almindelige menneskers altfor kortsynede og fordømmende indstilling til det usædvanlige og til ting, »man« ikke forstår, men der er ihvertfald ikke kommet nogen god bog ud af det. De momenter, der burde kunne fængsle, drukner i den kedsommelige fremstillingsform. *Anna Elise Møldrup*

Heinesen, William. Gamaliels besættelse. Gyldendal. 1960. 180 s. 14.75.

I Heinesens forhåbentlig lange og bogrige liv må årets lidt uegale opsamling af noveller, erindringsskitser samt fabler naturligvis karakteriseres som en »mellembog« – men hvor er der dog gode og dejlige ting i den! Noveller som »Jomfrufødslen« og minder om barndommens våde hjemstavn, om den romantiske, teatergale bedstemor og ungdommens overvældende storby København – skrevet med en sproglig festivitas på højde med Hamsuns mest geniale trolderier med ord, med en underfuld poesi og et sindets helt overvældende overskud. Vi har ingen som denne digter fra verdens midtpunkt Thorshavn, og alle gode læsere i store og bittesmå biblioteker vil være taknemmelige for denne legende lette demonstration af, hvad god fortælle- og skrivekunst kan give af rige glæder. *Jørgen Claudi*

Jørgensen, H. C. Kun en brik. Fremad. 1960. 224 s. 14.75.

Direktøren for en stor, dansk tørelementfabrik fortæller om sin virksomhed, nogle af sine arbejdere og hændelser på bedriften. I de efterfølgende kapitler beretter de samme arbejdere, hvordan de oplevede de samme begivenheder. Denne teknik er besnærende og grundig, men i sin omstændelighed lidt trættende. Alligevel har H. C. Jørgensen fået en storartet roman ud af det, hans mennesker lever og er karakteriseret så godt, at man synes at man kender dem. Jeg gad se den læser, der ikke vil skrive under på ovenstående, når han først er kommet over den vel tunge indledning. *Sigurd Bjeld*

Larsen, Thøger. Et udvalg med indledning og oplysninger ved Chr. N. Brodersen. Udg. af Dansklærerforeningen. Gyldendal. 1960. 197 s. kart. 12.50.

Udvalget er litteraturhistorisk særdeles belysende, men ville virke stærkere, om kvalitetskravet hele vejen var skudt mere i forgrunden. Tyngdepunktet er naturligt nok de fyldige uddrag af »Det fjerne« og »Bakker og Bølger«, kulminationen af T.L.s jordnære og kosmiske poesi. Hans prosa står meget svagere, svingende fra det ordinære til det krampagtige. Hans humor, som fremhæves i indledningen, savner man stær-

ke prøver på. En misforståelse synes det mig at være, når det omfangsrige »Bacchusbruden« optrykkes; det er kun karakteristisk for T.L.s svage alderdomsdigtning ved sin blanding af religionshistoriske fantasterier og den triste perversitet, som i hans sidste bøger afløste den frodige sensualisme i ungdomsdigtene. Indledningen og noterne giver gode vejledninger til at trænge ind i T.L.s særprægede ordvalg.

Chr. Stub-Jørgensen

Lindemann, Kelvin. Den kan vel frihed bære. Ti Danske Forlæggeres Bogklub. 1960. 208 s. 4.85. (Stjernebøgerne).

Som bekendt blev denne bog beslaglagt under besættelsen, dog først efter at den var blevet spredt i et stort oplag. Under foregivende af at være en historisk roman om Bornholm i 1658 handler den om Danmark i 1940-43. Man må beundre forfatterens smidighed og evne til på hver eneste side at komme med aktuelle hentydninger til stemninger og tilstande i besættelsestidens Danmark. Som historisk roman er den derfor ikke meget bevendt og skal heller ikke dømmes derefter, men som en lignelse om frihedstrang og modstandsånd kan den vel stadig sige en og anden noget.

Jens Maarbjerg

Nørgaard Mathiasen, P. Det unge slægtled. Lohse. 1960. 192 s. 13.50.

Uden at Kirkelig Håndbog dog overflødiggøres omhandles her mere eller mindre udførligt Unge Hjem, KFUM & K, Kirkens Korshær, FDF, DKU, Bethesdas Aftenhøjskole, Eliaskirkens menighedsarbejde, »Fru Inger på Vesterbro«, »Fruen på Svellerne«, »Frimærkepræsten«, Soldatermissionen og LYM. Det åndelige liv der sikkert præger disse kredse og for den sags skyld også de ligeledes nævnte Dansk Slægtsgaardsforening og Sønderjydsk Forening har desværre ingenlunde meddelt sig til bogens personer, som er ganske uden gnist af liv, hvilket er skade da temaet: landungdom i storbyen jo nok kunne have haft interesse, men her slet ikke kommer til udførelse.

V. Klingberg-Nielsen

Rytter, Jørgen. Høst tidløs. Gyldendal. 1960. 186 s. 18.75.

Næstekærlighed og ansvarsbevidsthed samt hadets goldhed er det budskab, som lavmælt, men dog stærkt og indtrængende forkyndes i denne selvbiografiske beretning om en 19-årig, ung mands oplevelser i forskellige tyske fængsler og straffearbejdslejre under 2. verdenskrig. Titlen hentyder til blomsten, der symboliserer det nøgne liv og kærlighedens frembryden i stivnede sind, fordi den efter en kort, blomsterløs vækst visner hen for om efteråret at blomstre nøgen og ren. Bogen er blottet for store ord eller voldsomme effekter, skønt intet forties, den er ægte fra først til sidst og tegner et overbevisende billede af et følsomt, blufærdigt drengesinds modning under barske og umenneskelige omstændigheder.

Trods enkelte sproglige ubehjælpsomheder er det en bemærkelsesværdig roman, let læst, meningsfyldt og såre tiltalende, oplagt for alle biblioteker.

Arne Rossen

Vedel-Petersen, K. Redaktør Gulliver Larsens eventyrlige rejse til det land Demokratien. Gad. 1960. 108 s. 9.50.

Nogen klassisk utopi bliver denne bog næppe, dertil er den for aktuel. Den satire over Vesteuropas demokrati og finanspolitik i almindelighed og Danmarks i særdeleshed, som redaktør Larsens møde med det unge demokrati i Demokratien giver anledning til, er både rammende, morsom og tankevækkende og vil næppe have mistet sin aktualitet de første par valgperioder.

Leo Alster

Weihrauch, Arne. Skyggen i døren. Hans Reitzel. 1960. 97 s. 4.95. (Hans Reitzels Serie, 48).

Med udeladelse af næsten alle konkrete detailler og derfor på et halvt abstrakt, drømmeagtigt plan, ganske intenst, men kunstnerisk ikke helt sikkert og til tider lidt sentimentalt skildres et menneskes oprør mod en totalitær stats brutale magt og de tragiske følger heraf. En engageret og trods svaghederne ikke uinteressant debut, der dog næppe vil tiltale læsere der vil have noget at tage og føle på.

V. Klingberg-Nielsen

OVERSÆTTELSER

Arnold, Elliott (am.). Ashiya. Overs. af Grete Bjerregaard efter »Flight from Ashiya«. Hasselbalch. 1960. 246 s. 17.75.

En særdeles velskrevet og underholdende beretning om en amerikansk flyvebase i Japan og flyvernes dristige indsats for at

redde japanske overlevende fra et skibsforlis. Handlingen er enkel og består dels af selve redningsaktionen og mandskabernes reaktioner på livets alvorlige tilskikkelser i farens stund, dels af de pårørendes tanker og handlemåde under ventetiden. Forfatteren kan sit job, er inde i stoffet og får ægte mennesker ud af sine personer, der repræsenterer vidt forskellige sind og racer. Hører til den bedre tredjedel af underholdningsbranchen. *Sigurd Bjeld*

Barr, George (am.). Kort møde. Overs. af Michael Tejn efter »Epitaph for an Enemy«. Schønberg. 1960. 256 s. 18.75.

Ganske vist er denne krigsroman om en episode under invasionen i Normandiet så dygtigt og effektivt skrevet, at den smager af syntetisk, amerikansk underholdning. Men historien om unge sergent Baxters oplevelser som modvillig fører for en gruppe franske civilister, hvis evakueringsordre han forgæves søger at effektuere – den ejer alligevel en kerne af ægte menneskelighed i persontegningen, en kerne af mening i den interessante konfrontation af denne velmenende, men naive amerikanske dreng med de hårdtprøvede, komplicerede europæere. Bogen kan få mange læsere i alle bibliotekstyper, og den fortjener dem faktisk – selv om forlaget med den banale titel og det kulørte omslag har gjort alt for at camuflere det. *Jørgen Claudi*

Bellow, Saul (am.). Regnkongen Henderson. Overs. af Michael Tejn efter »Henderson the Rain King«. Nyt Nord. Forl. 1960. 331 s. 27.50.

Denne nye amerikanske forfatter – til de mere enkelt skrevne »Ofret« og »En ung amerikaners eventyr« – er gået mere intellektuelt-eksperimenterende veje i denne pikaresk-roman om en fed, 60-årig millionærs forbløffende eventyr i det mørkeste Afrika, hvor han i omgang med engelsktalende sorte viismænd, vilde løver og kvindebestyrede kraal'er håber at finde den mening med livet, som er undsluppet ham hjemme i det forcromede Amerika. Blændende skrevet i mr. Henderson's egen, zünftige jargon vil bogens tildragelser nok gå hen over hovedet på de mere jævne læsere, så man gør sikkert klogt i hovedsageligt at regne med et intellektuelt publikum til denne usædvanlige og interessante roman. *Jørgen Claudi*

Bristow, Gwen (am.). *Celia Garth*. Overs. af Sonja Rindom. Jesp. og Pio. 1960. 471 s. 27.75.

Bogen handler om den amerikanske frihedskrig, men det må anbefales at søge oplysninger om denne interessante episode i Amerikas historie alle andre steder end i denne kulørte roman. Hovedpersonen er en bedårende, men fattig ung pige, der arbejder i en super-mondæn kjolesalon i Charleston, hvor hun træffer en rig og mandig oprører, som hun forlover sig med. Lige inden bryllupet dør han heltedøden – godt det samme, da hendes egentlige kærlighed gælder en heldigvis ligeså rig og mandig oprører, som får rodet hende ind i anti-britisk spionage, som kunne være blevet spændende, men som ligesom alt det øvrige drukner i en sanseløs ordrighed, hvor man ikke alene i de endeløse tøjbeskrivelser mærker, at hovedpersonen er sypige.

Måske ville man glæde mange ved at spilde deres tid med 470 sider Søndags B.T., men det kan ikke være bibliotekernes opgave at give nogen chance dertil.

Anna Elise Møldrup

Buck, Pearl S. (am.). Kald morgenrøden frem. Overs. af Sonja Rindom efter »Command the Morning«. Jesp. og Pio. 1960. 288 s. 18.75.

Den er så fuld af god vilje og kønne hensigter, denne roman om atombombens tilblivelse under den anden verdenskrig, om videnskabsmændenes angst og sjælekvaler, at man for emnets skyld kunne ønske at anbefale ubetinget. Men så solide de tekniske fakta synes at være – hentet fra Robert Jungks »Stærkere end tusind sole« – så hjertebeklemmende ordinært og kedsommeligt er det menneskelige fyld, hvormed mrs. Buck som en god bogklubs-kok har garneret denne skæbnesvangre historie. Dette misforhold mellem stof og form vil sikkert pine skønsomme læsere, men muligvis vil mindre krævende læsere dog kunne hente visse tankefrø i bogen. Dens kunstneriske brist bør dog opfordre til en vis tilbageholdenhed med eksemplar-tallet. *Jørgen Claudi*

Caldwell, Erskine (am.). Spektakler i juli. Overs. af Sven Møller Kristensen efter »Trouble in July«. Grafisk Forlag. 1960. 184 s. 18.50.

20 år har nok hærdet smagen så meget, at denne typiske historie om en ophidset neger-

lynchning af en uskyldig dreng næppe i dag vil virke så chokerende, som BV's anmelder dengang frygtede (BV, 1940, s. 261). Men Caldwell's groteske Sydstats-helvede er vel nu, både historisk og stilistisk, på vej til at blive så passé, at biblioteksbehovet næppe vil være så stort for denne ærlige, men ikke så vigtige Caldwell-bog. *Jørgen Claudi*

Calvino, Italo (it.). Den halverede Vicomte. Overs. af Erik Koed Westergård efter »Il vicomte dimezzato«. Nyt Nord. Forl. 1960. 144 s. 10.75.

En ung italiensk greve er så uheldig i sit første felttog i kampen mod tyrkerne at blive sprængt i to halvdele, hvoraf lægerne får sat den ene sammen, desværre den med alle grevens dårligste egenskaber, hvorfor han fortsætter livet på det fædrene gods, spredende rædsel og skræk blandt sine undergivne, blandt hvilke hans lille nevø – bogens fortæller – er en særdeles fornøjelig og agtpågiven iagttager. Heldigvis lykkes det også lægevidenskaben at få stablet den »bedre halvdel« på benene, og da det lykkes »den onde« at få tirret »den gode« til en duel, bliver lægernes næste opgave at forene de to halvdele til et mere tiltalende eksemplar af »mennesket på godt og ondt«. Den historie er det lykkedes Calvino at fortælle med elegance og rammende vid, så man virkelig morer sig – samtidig med at man nyder bogens ualmindelig klare og smukke sats.

Anna Elise Møldrup

Capote, Truman (am.). Holly. En roman og tre noveller. Overs. af Frank Jæger efter »Breakfast at Tiffany's«. Forord af Karen Blixen. Gyldendal. 1960. 179 s. 16.50.

Det dekadent-litterære vidunderbarn T. C. (»Nye stemmer, nye steder«) overrasker her med fire fortællinger, som nok bevæger sig på moralens overdrev, men som dog bæres af en frisk humor, en varmende ægte menneskelighed, der gør læsningen af disse udsøgte artistnumre til en virkelig glæde. Så forvildede den lille golddigger Holly's eventyr i New Yorks barer og natklubber end er, lykkes det forfatteren at skildre hendes meriter på en så kærlig og medlidende måde, at også læseren kommer til at holde af dette tossede pigebarn – hvis hovedløse livsudfoldelse vist også rummer en vis gyldighed som generations-skildring. Det samme gælder de tre kortere historier. Altså ikke blot behændighed – her er også ægte kunstnerisk hekseri med i spillet – kongenialt overført til dansk af Frank Jæger. En fin lille bog, men nok kun for de mere kunnende læsere.

Jørgen Claudi

Gary, Romain (fr.). Lady L. Overs. af Karen Mathiasen efter »Lady L«. Martin. 1960. 157 s. 12.75.

Der er et stort spring fra R. G.s vægtige Afrikabog »Himlens rødder« til denne lille sprælske ting, hvor eftertrykket er lagt på at underholde den gunstige læser, hvilket også lykkes. Det er Pygmalionsagnet fortalt på ny. Lady L. tilhører det højeste engelske, society, og fejrer sin 80-årsdag, omgivet af notable slægtninge og venner. Hvem skulle tro, at denne udmærkede dame kommer fra den parisiske underverden og i sin ungdom gjorde anarkisters sag til sin! Ikke desto mindre afslører hun på sin festdag alt dette for sin ven, hofpoeten. Forståeligt nok får den gamle herre chok på chok efter som beretningen skrider frem, og læseren er med ham ved at tabe pusten over den makabre sluteffekt, hvormed Lady L. sætter punktum.

Elisabeth Kjølseth

Hartmann, Olov (sv.). Brusende bølge. Overs. af N. J. Rald efter »Brusande våg« Nyt Nord. Forl. 1960. 256 s. 16.75.

Medens der over tidligere værker fra denne forf.'s hånd kan være noget anstrengt i stilen, er bogen her fortalt jævnt og naturligt så enhver kan følge med. Det er en fortælling om en drengs barndom. Lulle vokser op i et hjem, hvor begge forældre er officerer i Frelsens Hær. Dette medfører, at familien flytter meget omkring, en kendsgerning som sammen med Lulles svagelighed gør, at han har vanskeligt ved at få kontakt med jævnaldrende. Barneskildringen føles ægte og levende, og uden at prædike har forfatteren gjort værdien af en kristen livsholdning klar for læseren, især som den giver sig til kende i forældrenes fornuftige opdragelse af drengen. Tillige gives et indblik i Frelsens Hærs arbejdsmetoder, som ikke er uden interesse. *Elisabeth Kjølseth*

Hartog, Jan de (holl.) Lægen vender tilbage. Overs. af Bodil Anker Larsen efter »Gods Geuzen, 3«. Grafisk Forlag. 1960. 271 s. 19.50.

Var den læge dog bare blevet ude i det ostindiske, men i denne 3. del af serien om hol-

landske læger og missionærer i Ostindien lader Hartog ham vende tilbage til Holland. I følget indgår hele menageriet af hule romanfigurer, ægteskabsproblemer og sindrige ordsammenstillinger, der næsten tager livet af een. Hele den sendrægtigt skridende roman er spækket med religiøs Hartog-filosoferen. *Sigurd Bjeld*

Hilleren, Per (no.). Rachel. Roman fra det nye Israel. Overs. af C. Bartholdy. Lohse. 1960. 274 s. 15.00.

Bogen behandler sidste fase af jødefolkets historie fra årene efter 1. verdenskrig til nutiden med dannelsen af staten Israel og dennes kontroverser med arabere og Ægypten. Overalt fremhæves begivenhedernes baggrund i de bibelske profetier. Med den tyske jødinde Rachel i centrum har forfatteren formet et ganske anskueligt billede, der dog i ingen henseende hæver sig over det rent håndværksmæssige. *Elisabeth Kjølseth*

Kerouac, Jack (am.). Vejene. Overs. af Elsa Gress Wright efter »On the Road«. Fredensborg. Arena. 1960. 352 s. 29.75.

Denne de intellektuelle amerikanske »læderjakkers«, beatnik'ernes bibel er nok for ældre læsere en ubehagelig og krukket roman om to unge vagabonders formåls- og hensigtsløse turen Amerika rundt i lejede eller stjålne biler, om deres forvorpne, amoralske oplevelser med piger, jazz, sprut og narkotika. En teknisk dårligt lavet bog også, som dog gemmer besættende detaljer, hvor K.s »spontane«, af alle hensyn og regler uhæmmede skrivekunst når en intensitet, der minder om en krydsning af Walt Whitman og Henry Miller. Som tidsdokument fortæller den en extrem, men alligevel forfærdende gyldig historie om en ungdom, der uden at kende ansvar, fortid eller sammenhæng blot lever rent animalsk i nu'et – med atomdøden som altforklarende undskyldning. Denne skildring af »den nye amerikanske helgentype«, som blindt og med en forfærdende energi har begivet sig »på rejsen ind i selvets revolutionære imperativer« (som Norman Mailer forklarer det), fortæller trods alt noget almengyldigt om bilalderens fartberuste ungdom, en generation af barbarer med alle teknikkens kræfter til rådighed. Der vil derfor sikkert findes et interesseret og ungt publikum for bogen i de større biblioteker. *Jørgen Claudi*

McDougall, Colin (canad.). Eksekutionen. Oversat af Mogens Boisen efter »Execution«. Jesp. og Pio. 1960. 240 s. 17.75.

Levner krigen nogen mulighed for, at det menneskelige kan overvintre? – er hovedtemaet i bogen, hvis handling udspilles blandt canadiske tropper under den 2. verdenskrigs italienske felttog. Den sindsforvirrede feltpræst van Doorn og den idealistiske, kærligheds- og retfærdighedstørstende kompagnichef Adams dilemma i forbindelse med henrettelsen af to harmløse, italienske desertører og en lige så uskadelig, halvt imbecil mand fra deres egne rækker er overbevisende tegnet, og også andre af personerne står skarpt.

Bogen er uden forloren heroisme og unødigt krasse effekter, den er velskrevet, ægte og egnet for alle bibliotekstyper.

Arne Rossen

Pagnol, Marcel (fr.). Min fars bedste dag. En barndom i Provence I. Overs. af Elsebeth Juncker og Jacques-Louis Ratel efter »La gloire de mon père«. Schultz. 1960. 176 s. (99.4).

Man falder pladask for de indtagende barndomserindringer den succesombruste komediedigter, faderen til Topaze og Marius her har begået. Skildringen af barndomshjemmet og forældrene, navnlig faderen, der er lærer af den radikale, antiklerikale men fredelige og elskelige type, den hyggelige onkel Jules og det fælles sommerophold i en »villa« i bjergene er liflig læsning ved sin elegance, sin følsomhed, hjertevarme og sin underfundige humor. Bind II kan ventes snart og det glæder man sig til. For alle biblioteker. *V. Klingberg-Nielsen*

Queneau, Raymond (fr.). Zazie i Paris. Overs. af Jens Kruuse efter »Zazie dans le métro«. Schønberg. 1960. 171 s. 14.75.

Queneau, anset skribent, surrealistisk poet og leksikonredaktør har tydeligvis haft nogle lystige timer med at skrive denne burleske bog om den tolvårige Zazie, indbegrebet af næsvished, tidlig modenhed og rapkæftethed, brandirriterende men også charmerende i sin bramfri og yderst direkte optræden der spreder mere end almindelig forvirring blandt hendes særdeles særprægede parisiske slægtninge under det korte ophold hos dem medens moderen er anderswo engagiert. Man morer sig herligt i begyndelsen men bliver efterhånden lidt træt af tøsebarnet fordi man savner mening i galskaben, hvis

man da ikke hører til dem der dør af grin hver gang det lille ord fra Pygmalion og beslægtede gloser optræder. En god spøg der er trukket lidt for langt ud.

V. Klingberg-Nielsen

Savage, Mildred (am.). – og dog være fri. Overs. af Michael Tejn efter »Parrish«. Schønberg. 1960. 349 s. 24.75.

Roman om unge Parrish' og hans mors diverse kærlighedsoplevelser i Connecticutt på nogle store tobaksplantager, hvor den sædvanlige slægtskamp udspilles mellem fin gammel kultur og materialistiske, ubehøvlede opkomlinge. Bortset fra det faktum, at denne hæderkronede familieroman-intrige foregår omkring det Herrens år 1950 (!), indeholder den solide, men aldeles u-spændende skrevne bog ingen forbløffelser. Alt følger de normale og fortærskede baner, så der hverken kunstnerisk eller menneskeligt findes nogen særlig grund til at købe den.

Jørgen Claudi

Sundby, Carl (no.). Martinsen og kolleger. En roman fra skolens verden. Overs. af Kirsten Bang efter »Martinsen og kolleger«. De Unges Forlag. 1960. 283 s. 16.75.

Uden egentlig at være en roman – dertil er den gennemgående handling for spinkel, det er snarere en serie scener fra en norsk købstads kommuneskole – giver bogen ved sin skildring af en række forskellige lærer- og elevtyper, set af en der er fortrolig med milieuet, et ret levende billede af livet i en gennemsnitsskole og ved gengivelsen af samtaler mellem kollegerne og endog ved et næsten fuldstændigt referat af et foredrag kommer forfatteren tiltalende fordomsfrit og åbent men måske også uden større originalitet ind på en lang række pædagogiske problemer, navnlig samlet omkring disciplinkrisen og ungdommen på gadehjørnerne. Den jævne og redelige fremstillingsform vil næppe sige mere avancerede pædagoger så meget, men vil sikkert tiltale mange og kan anspore forældre til personlig stillingtagen til bl.a. spørgsmålet om det pædagogiske hovedansvar ligger i hjemmet eller i skolen. Derfor er den værd at anskaffe.

V. Klingberg-Nielsen

Traver, Robert (am.). Et mords analyse. Overs. af Soffy Topsøe efter »Anatomy of a Murder«. Thorkild Beck. 1960. 396 s. 26.50.

»Roman om en retssag« måtte indholdsnoten vel komme til at lyde, uden at denne dog som så ofte yder indholdet retfærdighed. For vel er retssagen bogens kulmination, men den giver anledning til en analyse, ikke alene af et mord, men af en amerikansk lillebys verden og en række menneskeskæbner. Bogen er i familie med Marquands, O'Haras og Cozzens bøger, d.v.s. solid underholdning, der endda efterlader os en lille smule klogere på mennesker, og ligesom de nævnte fortjener den også at være repræsenteret på bibliotekerne.

Jens Maarbjerg

Vaszary, Gabor von (ung.). Livet begynder ved sytten. Overs. af Inger Gudmundsen efter den tyske udgave »Mit 17 beginnt das Leben«. Grafisk Forlag. 1960. 283 s. 19.50.

Det kan ikke nægtes, at læseren må igennem en hoben ligegyldigheder om franske rigmænds indholdsløse luksustilværelse før man kommer til sagen: skildringen af et kærlighedsforhold, som bliver til ægteskab mellem en purung pige og en midaldrende mand. Han, en mondæn kunstmaler står tøvende og bange for at tage mod hendes unge, ureflekterede hengivenhed og betagelse, men hun overvinder ham. Stadig anes dog de skygger, som aldersforskellen kaster over forholdet, og som til slut ødelægger det. Skildringen af den unge kvinde og hendes modning giver bogen værdi og løfter den op over den banale underholdnings niveau. Men undværes kan den.

Elisabeth Kjølseth

West, Morris L. (am.). Djævelens advokat. Overs. af Michael Tejn efter »The Devil's Advocate«. Hasselbalch. 1960. 293 s. 23.75.

Velskrevet og intelligent, katolsk roman fra Calabrien på Italiens sydspids. Den dødssyge prælat, monsignore Meredith skal som »djævelens advokat« undersøge en helgenkandidats kvalifikationer, og under dette detektivarbejde blandt den fattige landsbys sært modvillige befolkning afslører han mange mystiske og defekte forhold – og finder sluttelig selv en ny tilfredshed som virkelig sjælesørger, en sand hyrde for moderne, forvildede mennesker.

Bogen virker på mig noget for kategorisk i sin eensidige bedømmelse af det moderne menneskes religiøse dilemma, og trods al effektivitet er såvel miljøskildring som persongalleri også en smule konstrueret og kli-

chepraegede. Man læser derfor nok bogen med en vis intellektuel nysgerrihed, men uden den betagelse, som den sande, uomgængelige kunst vækker. *Jørgen Claudi*

Wiking, Philippa og *Birger Wiking* (sv.). Midt i Afrika. Overs. af Ruth Dinesen. Det danske Missionsselskab (Lohse). 1960. 200 s. tvl. 9.75.

Forfatterne er et svensk ægtepar, der i en årrække har missioneret blandt Haya-folket i det vestlige Tanganyika. Der er små skildringer af negrenes dagligliv og gengivelser af gamle kongesagn, men bogens største del handler om missionen og dens virksomhed i området. *Niels Kaae*

Wolfe, Winifred (am.). Spørg bare pigerne. Overs. af Merete Engberg efter »Ask Any Girl«. Grafisk Forlag. 1960. 253 s. 19.50.

En banal ugebladshistorie om kontorpigen, der tilslut bliver gift med chefen, men skrevet så kvikt, fornøjeligt og pigeligt charmerende, at historien er lige ved at blive ny. Dertil giver den et ganske levende billede af byen New York og af Madison Avenue, reklamebranchens, »de skjulte fristeres« fortravlede hjemsted – så de større biblioteker kan nok forsvare køb af denne underholdnings-roman til deres ungpige-læsere – af alle køn og aldre! *Jørgen Claudi*

Aalberse, Han B. (holl.). Bob og Daphnes kærlighed. 2. del. Overs. af Else Westh Neuhard efter »De liefde van Bob en Daphne«. Borgen. 1960. 346 s. 22.50.

Endeløse samtaler, en såre spinkel handling og et noget uvirkeligt helhedspræg (alt synes at dreje sig om sex, og dog er bogen blottet for ægte lidenskab) gør læsningen af bogen, som dels foregår i Paris i slutningen af 40'erne og dels i Amsterdam og Paris i 20'erne, til en langsommelig affære. Den poesi, der undertiden kom til udtryk i værkets 1. bind (anm. i B.V. 1960, s. 62), mangler her næsten helt, bogen virker usandsynlig, og dens filosofi er uklar og dilettantisk. Enkelte mindre scener forekommer uægte, personerne mangler almengyldighed, og en stereotyp jargon skæmmer af og til den sobre og kultiverede, men lidt farveløse stil, der er blevet en del mishandlet af oversætterinden.

Bogen er hverken forargelig eller opsigtsvækkende – kun kedelig. Kan undværes.

Arne Rossen

FILMATISEREDE BØGER
September 1960

Alt har sin pris. Efter James Hadley Chase's roman »There is always a price«.
(De) Elendige. Efter Victor Hugos roman »De elendige«.
(Den) Grønne hoppe. Efter Marcel Aymé's roman »Den grønne hoppe«.
Hendes sidste elsker. Efter Sheila Grahams og Gerold Franks bog »Een gang elsket. Mit liv med Scott Fitzgerald«.
Når månen står op. Efter noveller af Frank O'Connor.
Sønner og elskere. Efter D. H. Lawrence's roman »Sønner og elskere«.

BOGENS VERDEN sendes gratis til medlemmer af Danmarks Biblioteksforening. Kontor: Sankt Hans Torv 32, Kbh. N. Abonnementsprisen 20 kr. Red. af Palle Birkelund og Mogens Iversen (ansvarh). Redaktionens adresse: Lindevangs Allé 10, Kbh. F., Fasan 8801. Annonceekspedition: Nyt nordisk Forlag, Købmagergade 49, Kbh. K., central 11301
Nielsen & Lydiche (M. Simmelkiær)

old-
– af
audi

hnes
Vesth
en
0.
and-
(alt
ogen
ngen
slut-
n og
fære.
ryk i
62),
er u-
g di-
kom-
ngyl-
er af
lidt
hand-

sigts-
es.
ossen

t. Mit

---

s-
af
gs
r-

J.
A
NØ

M
til

J. GRUBBS ANTIKVARIAT

NØRREGADE 47 . KØBENHAVN K

Telf. Byen 1602 y . Giro 1398

Ca. 150.000 bind
i de fleste fag samt
skønlitteratur og børnebøger

Mangeårig leverandør
til store og små biblioteker

Sædvanlige betingelser
Bøger søges fremskaffet,
om det ønskes

JYDSK
AKADEMISK
ANTIKVARIAT

Frederiksgade 31 . Aarhus
Telefon Aarhus 2 82 84

★

Provinsens største lager af
BIBLIOTEKSLITTERATUR
fejlfri eksemplarer

★

Må vi låne Deres søgelister?

★

Får De vore kataloger?

MUSIKORIENTERING

af professor ved
Det kgl. danske Musikkonservatorium

BJØRN HJELMBORG

»Musikorientering« 2. udg. henvender sig både til musiktilhøreren og til den, der selv spiller. Det er en bog, der vil uddybe musikkens verden for læseren, en vej til musikalsk indlevelse, anvist af en mand, der som få behersker det levende og inciterende. Fremstillingen støtter sig på et rigt udvalg af nodeeksempler.

192 sider + nodetillæg
Kr. 24.00 - indb. kr. 34.00

AFH

ARNE FROST-HANSENS FORLAG

Boghallens
Antikvariat

RÅDHUSPLADSEN 37, KØBENHAVN V

Nye HÅNDBØGER
der er brug for

Viggo Abrahamsen: HERBARIET

Giver grundige anvisninger på indsamling, præparation og opbevaring af planter. 48 sider. Rigt illustreret. Kr. 5,85

Aksel Bjerregård: ATLETIK

Her kan man for første gang på dansk finde en omtale af den moderne teknik, der efterhånden er blevet udviklet i de forskellige discipliner. 64 sider. Rigt illustreret. Kr. 6.75.

P. G. Hansen: OPTIMISTJOLLEN

Denne bog rummer alt, hvad de unge Optimistjolle-sejlere har brug for at vide om deres lille fartøj. Tilrigning, tovværksarbejde, vejledning i sejlads, gennemgang af de vigtigste kapsejladsregler, gode råd til brug på kapsejladsbanen m.m. 48 sider. Rigt illustreret. Kr. 5.85.

Torben W. Langer: SOMMERFUGLE

Indgående redegørelse for fremgangsmåderne ved fangst, aflivning, behandling af sommerfuglene og indretning af en samling. 64 sider. Rigt illustreret. Kr. 6,75.

Torben W. Langer:
DANMARKS DAGSOMMERFUGLE

Komplet, systematisk fremstilling for unge samlere. Bogen gør rede for netop de ting, den unge samler og begynderen må vide. 112 sider. Rigt illustreret. Kr. 12.75

Christian Dahlerup Koch: MIN FRIMÆRKEBOG

Bogen er skrevet for alle, som gerne vil vide, hvorledes man skal bære sig ad, når man vil begynde at samle på frimærker. 84 sider. Kr. 6.75

J. FR. CLAUSENS FORLAG

I dette nummer

Oluf Abitz: Landsbiblioteker og depotbibliotek 329, *Alex Eisenberg:* Om bogkontoen 334, English summaries 340, Fredrik Hjelmqvist død 341, *Roar Skovmand:* Folkebibliotekernes forhistorie 342, Den blå betænkning 344, Bibliotekerne og ungdommen 346, Statistik over bog- og lønningskonti 350, Meddelelser 352, (Danmarks Biblioteksforening 352, Danmarks Biblioteksskole 354, Kursus i teknisk litteraturtjeneste 359, Sammenslutning af musikbibliotekarer søges oprettet 356, Møde for ledere af national- og universitetsbibliotekerne 357, Nordisk Fortsættelsesskole i Kungälv 357, Arbejdsmarken 360, Litteraturen 367, (Bibliotekslitteratur 367, Bøger for børn 372, Bøger for ungdommen 376, Bøger for voksne 377).

Næste nummer udkommer 15. november 1960